

प्रतापपुर गाउँपालिका बालबालिकाको वस्तुस्थिति विवरण CHILDREN PROFILE-2081

प्रकाशक :

प्रतापपुर गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
नवलपरासी (ब.सु.प.)

पुस्तकको नाम :

प्रतापपुर गाउँपालिकाको बालबालिकाको वस्तुस्थिति विवरण २०८१

प्रकाशक:

प्रतापपुर गाउँपालिका, गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय, नवलपरासी (ब.सु.प.)

सम्पादन सल्लाहकार

श्री उमेश चन्द्र यादव, अध्यक्ष, प्रतापपुर गाउँपालिका
श्री मान कुमारी चौधरी, उपाध्यक्ष, प्रतापपुर गाउँपालिका
श्री रामजी जोशी, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

लेखन तथा सम्पादन

शर्मिला पौडेल, बालमैत्री स्थानीय शासन परामर्शदाता

लेखन सहयोग

सिमा यादव, महिला तथा बालबालिका शाखा प्रमुख, प्रतापपुर गा.पा.
संजिता रौनियार, बालकल्याण अधिकारी, प्रतापपुर गा.पा.
बिना चौधरी, कार्यक्रम संयोजक, इन्द्रेणी सामाजिक विकास मञ्च

प्राविधिक सहयोग:- इन्द्रेणी सामाजिक विकास मञ्च

तयारी मिति: २०८१ जेष्ठ (प्रथम संस्करण)

प्रकाशन मिति :

प्रतापपुर गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
बेलाटारी, नवलपरासी (ब.सु.प.)

शुभकामना मन्तव्य

समाज र राष्ट्रको उज्वल भविष्य निर्माणका लागि वर्तमानमा बालबालिकाको क्षेत्रमा प्राथमिकताका साथ लगानी गर्नुपर्छ भन्ने विषयलाई महसुस गरी प्रतापपुर गाउँपालिकाले बालमैत्री स्थानीय शासन लागु गर्न प्रतिबद्धता गरेको छ । बालअधिकारको क्षेत्रमा काम गर्दै बालमैत्री स्थानीय शासन कार्यान्वयन निर्देशिका २०७८ ले तोकेका सुचक र मापदण्ड पुरा गरी वि.सं. २०८४ सम्ममा बालमैत्री घोषणा गर्ने योजना नगरपालिकाको रहेको छ ।

बालमैत्री स्थानीय शासन कार्यान्वयन निर्देशिका २०७८ मा उल्लेखित ५ वटा चरण र ५१ सूचकहरु पुरा गर्ने क्षेत्रलाई बालमैत्री क्षेत्र घोषणा गर्न सकिने व्यवस्था अनुरूप स्थानीय तहमा “बालबालिकाको अवस्था सम्बन्धी वस्तुगत विवरण (प्रोफाइल) तयार गर्ने र प्रकाशन” गर्नुपर्ने भएकाले यस गाउँपालिकाको यथासंभव विवरण संकलन गरी यो बालबालिकाको वस्तुगत विवरण तयार गरिएको छ ।

यस वस्तुगत विवरणमा बालमैत्री स्थानीय शासनका सुचकहरुको विस्तृत विवरण सहितको तथ्यांक समावेश गरिएको हुँदा वडा र पालिका स्तरको बालबालिकाको आवधिक योजना तयारी संगै बालमैत्री गाउँपालिका घोषणाको लागि मार्गदर्शन गर्ने कुरामा हामी विश्वस्त छौ । वस्तुगत विवरणमार्फत पत्ता लागेका कमजोर सूचकहरुमा प्राथमिकताका साथ लगानी गरी सूचक पुरा गर्न म आफु सहित मातहतका सम्बन्धित वडा र शाखाहरुलाई परिचालन गर्न र पूर्ण रूपमा बालमैत्री वातावरण निर्माण, पोषणमैत्री स्थानीय शासन कार्यान्वयन, बालबालिकाको संरक्षण, समग्र विकास र सहभागितामा थप सक्रियताका साथ कार्य गर्न हामी प्रतिबद्ध छौ ।

अन्त्यमा यस पुस्तकको लेखन तथा सम्पादनमा महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्नुहुने सहजकर्ता शर्मिला पौडेल, ईन्द्रेणी सामाजिक विकास मञ्च, शिक्षा शाखा, स्वास्थ्य शाखा, महिला तथा बालबालिका शाखा लगायत सम्पूर्ण गणकहरुलाई धन्यवाद सहित आभार व्यक्त गर्दछु ।

उमेश चन्द्र यादव
अध्यक्ष

प्रतापपुर गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
बेलाटारी, नवलपरासी (ब.सु.प.)

शुभकामना मन्तव्य

बालमैत्री स्थानीय शासन भन्नाले गैरविभेदीकरण, बालबालिकाको सर्वोत्तम हित, सर्वाङ्गिय विकास र अर्थपूर्ण सहभागिताको सिद्धान्तमा आधारित भई बालबचाउ, बाल संरक्षण, बाल विकास र अर्थपूर्ण बालसहभागिता जस्ता बालअधिकारका सवाललाई स्थानीय तहको नीति, योजना, संरचना र कार्यप्रक्रियामा संस्थागत गर्ने शासकीय पद्धतिलाई सम्झनुपर्दछ । बालमैत्री स्थानीय शासनले बालबालिकाको अधिकार सुनिश्चित गर्न, बालबालिकाको क्षेत्रमा लगानी गर्न र भविष्यमा सक्षम नागरिक तयार गर्नका लागि मार्गदर्शन गर्ने कार्य गर्दछ ।

बालमैत्री स्थानीय शासन कार्यान्वयन निर्देशिका २०७८ मा उल्लेखित सूचकहरूमा प्रतापपुर गाउँपालिकाको हालको अवस्था पहिचान गरी आगामी दिनमा बालबालिकाको आवधिक लगानी योजना तयार गर्न सहयोग पुगोस् भन्ने उद्देश्यले यो बालबालिकाको वस्तुगत विवरण तयार गरिएको छ । यसले आगामी दिन यस क्षेत्रमा बालबालिकाको लागि काम गर्ने संघसंस्था लगायत नगरपालिका स्वयंलाई समेत बालमैत्री घोषणा र दिगोपनाको सुनिश्चितताको लागि काम गर्न मार्गदर्शन गर्नेछ ।

नेपालको संविधान, बालबालिका सम्बन्धि ऐन, स्थानीय सरकार संचालन ऐन लगायत बालबालिका सम्बन्धी बनेका विभिन्न राष्ट्रिय अन्तराष्ट्रिय कानूनहरूमा बालअधिकार सुनिश्चितताको लागि स्थानीय तहको महत्वपूर्ण भूमिका उल्लेख भएको हुँदा सो भूमिकालाई पुरा गर्न बालबालिकाको क्षेत्रलाई प्राथमिकतामा राखी हामीले निरन्तर कार्य गरेका छौं । बालबालिकाको समग्र अधिकार सुनिश्चित गर्दै भविष्यमा सक्षम नागरिक तयार गर्नको लागि थप सक्रियताका साथ कार्य गर्न हामी प्रतिवद्ध छौं ।

अन्त्यमा बालबालिकाको वस्तुगत विवरण तयारीको क्रममा सहयोग गर्नुहुने परामर्शदाता लगायत सम्बन्धित विषयगत शाखा, ईन्द्रेणी सामाजिक विकास मञ्च, विद्यालयहरू, स्वास्थ्य चौकिहरू, ईलाका प्रहरी कार्यालय, वडाकार्यालयहरू तथा तथ्यांक संकलक सबैमा आभार व्यक्त गर्न चाहान्छु ।

मान कुमारी चौधरी
उपाध्यक्ष, प्रतापपुर गाउँपालिका
संयोजक, गाउँपालिका स्तरीय बाल अधिकार समिति

गाउँपालिका स्तरीय बाल संजाल
प्रतापपुर गाउँपालिका
बेलाटारी, नवलपरासी (ब.सु.प.)

शुभकामना मन्तव्य

बालबालिकाको अधिकार सुनिश्चित गर्न, बालबालिकाको आवाजको सम्मान गर्न, बालबालिकाको समग्र क्षमता विकास गर्न, संरक्षण गर्न र सम्बन्धित विषयमा हाम्रो सहभागिता निरन्तर गराउनका लागि प्रतापपुर गाउँपालिकाले बालमैत्री स्थानीय शासन लागु गर्न सुरुवात भएकोमा हामी अत्यन्त खुशी छौं । बालमैत्री स्थानीय शासनको सुचकहरुमा बालबालिकाको अवस्था थाहा हुने गरी बालबालिकाको प्रोफाइल तयार गर्नुभएकोमा गाउँपालिकालाई हार्दिक धन्यवाद व्यक्त गर्दछौं ।

हामी बालबालिकाको बाँच्न पाउने अधिकार, संरक्षणको अधिकार, विकासको लागि, सहभागिताको अधिकार सुनिश्चित गर्न वडा र गाउँपालिकाले बालमैत्री घोषणा गर्ने प्रतिवद्धता गरेपनि घरपरिवार, समुदाय, विद्यालयमा हुनुपर्ने पूर्ण बालमैत्री व्यवहार कार्यान्वयन नभएको हामीले महशुस गरेका छौं । आगामी दिनमा वडा र गाउँपालिकाले बालबालिकाको शिक्षा, स्वास्थ्य, संरक्षण र नेतृत्व विकास संगै प्रत्येक परिवारमा बालमैत्री व्यवहार र घर, विद्यालय, सार्वजनिक स्थानमा बालमैत्री पूर्वाधारहरुको सुनिश्चिताका लागि काम गर्नुहुनेछ भन्ने आशा लिएका छौं । जसका लागि बालमैत्री घोषणा र दिगोपनको अभियानमा बालसमुह र संजालको तर्फबाट हामी बालबालिकाहरुले गर्नुपर्ने काम हामी निरन्तर गर्नेछौं ।

बालबालिकाको तर्फबाट समेत शुभकामनाका शब्द लेख्ने अवसर दिनुभएकोमा धन्यवाद दिदै पूर्ण रुपमा बालमैत्री व्यवहार र वातावरण सहितको प्रतापपुर गाउँपालिका बन्न सकोस भन्ने शुभकामना व्यक्त गर्दछु ।

अध्यक्ष

बिश्वानन्द यादव
बाल संजाल

हाम्रो भनाई

बालमैत्री स्थानीय शासन भन्नाले गैरविभेदीकरण, बालबालिकाको सर्वोत्तम हित, सर्वाङ्गिय विकास र अर्थपूर्ण सहभागिताको सिद्धान्तमा आधारित भई बाल बचाउ, बाल संरक्षण, बाल विकास र अर्थपूर्ण बालसहभागिता जस्ता बालअधिकारका सवाललाई स्थानीय तहको नीति, योजना, संरचना र कार्यप्रक्रियामा संस्थागत गर्ने शासकीय पद्धतिलाई सम्झनुपर्दछ । बालमैत्री स्थानीय शासनले बालबालिकाको अधिकार सुनिश्चित गर्न, बालबालिकाको क्षेत्रमा लगानी गर्न र भविष्यमा सक्षम नागरिक तयार गर्नका लागि मार्गदर्शन गर्ने कार्य गर्दछ । यसले स्थानीय तहलाई बालबालिकाको हितमा योजना तर्जुमा, स्रोतको विनियोजन, कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन जस्ता कार्य गर्न सघाउँदछ ।

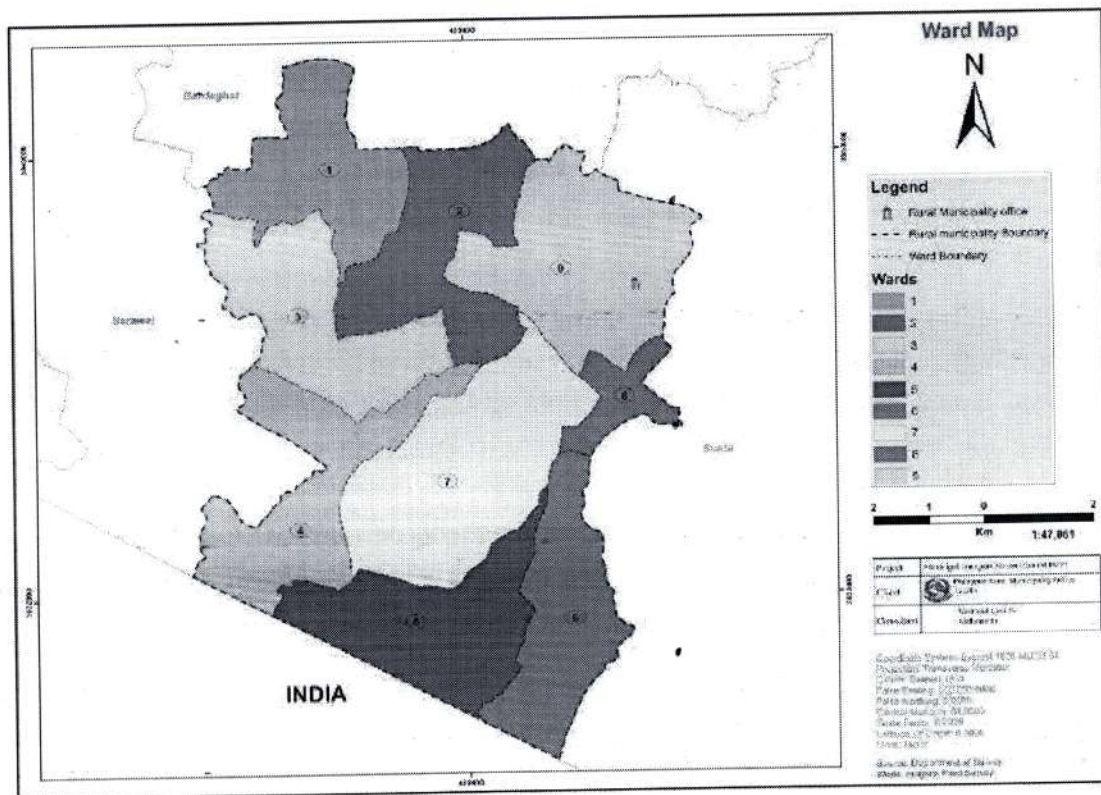
प्रतापपुर गाउँपालिका बालमैत्री स्थानीय शासन घोषणा उन्मुख स्थानीय तह हो । बालमैत्री स्थानीय शासन कार्यान्वयन निर्देशिका २०७८ ले निर्दिष्ट गरेका सूचक र मापदण्ड पुरा गर्दै यथाशक्य छिटो बालमैत्री घोषणा गर्ने योजना प्रतापपुर गाउँपालिकाको रहेको छ । बालमैत्री स्थानीय शासन कार्यान्वयन निर्देशिका २०७८ मा उल्लेखित ५ वटा चरण र ५१ सूचकहरू पुरा गर्ने क्षेत्रलाई बालमैत्री क्षेत्र घोषणा गर्न सकिने व्यवस्था अनुरूप बालमैत्री स्थानीय शासनको अवधारणा र विद्यमान अवस्था सम्बन्धी कार्यान्वयन निर्देशिकाको सूचकमा आधारित भई स्थानीय तहमा “बालबालिकाको अवस्था सम्बन्धी वस्तुस्थिति विवरण (प्रोफाइल) तयार गर्ने र प्रकाशन” गर्नुपर्ने भएकाले यस गाउँपालिकाको यथासम्भव विवरण संकलन गरी यो बालबालिकाको वस्तुस्थिति विवरण (**Children Profile**) तयार गरिएको छ ।

बालबालिकाको वस्तुस्थिति विवरणमा विशेष गरी ९ ओटा परिच्छेदहरूमा जनसंख्या र भौगोलिक अवस्था सहित गाउँपालिकाको चिनारी, बालमैत्री स्थानीय शासनको अवधारणा र कार्यक्षेत्र, गाउँपालिका र वडागत जनसंख्या, बाल तथा मातृ स्वास्थ्य मा बाल बचाउ अन्तर्गतका सुचकहरूको अवस्था, शैक्षिक अवस्था अन्तर्गत बाल विकासका सुचकहरूको अवस्था, बाल संरक्षण, बाल सहभागिता, आर्थिक विकास, प्रकोप तथा शान्ती सुरक्षा लगायतका विषयलाई समेटी बालमैत्री स्थानीय शासन घोषणाका लागि आवश्यक सूचकमा गाउँपालिकाको अवस्थाको चित्रण गरिएको छ ।

बालमैत्री स्थानीय शासनका प्रतिफलहरू मध्ये वस्तुस्थिति विवरण तयार गर्न अनिवार्य रहेको र यसबाट पालिका सहित समग्र वडाहरूमा बालबालिकाहरू के कस्तो अवस्थामा रहेका छन् भन्ने कुरा थाहा पाउन सकिने हुदा यसको महत्व रहेको छ । बालबालिकाको वस्तुस्थिति विवरणले बालबालिकाको यथार्थ चित्रण गर्ने हुँदा यसले बालबालिकाको लगानी योजना तर्जुमा प्रक्रियामा पनि सघाउँछ र बालअधिकारका सम्बन्धमा भए गरेका कार्यहरूको विवरण पनि सार्वजनिक हुनेछ । प्रत्येक घरघुरी सर्वेक्षण, स्वास्थ्य संस्था र विद्यालयहरूसँग समन्वय गरी तयार गरिएको यस वस्तुस्थिति विवरणले आगामी दिनमा बालमैत्री घोषणा र दिगोपनका लागि मार्गदर्शन गर्ने कुरामा हामी विश्वस्त छौं ।

लेखन तथा सम्पादन मण्डल

प्रतापपुर गाउँपालिकाको वडागत नक्सा

विषय सूची

क्र.स.	शीर्षक	पेज नं.
परिच्छेद १	गाउँपालिकाको परिचय	९-१३
१.१	भौगोलिक अवस्थिति	
१.२	हावापानी र भू-उपयोग	
१.३	ऐतिहासिक पृष्ठभूमी तथा विशेषता	
१.४	आर्थिक अवस्था	
१.५	विकासका सम्भावना, अवसर, चुनौती र समस्याहरु	
१.६	प्रमुख व्यवसाय तथा रोजगारीको अवस्था	
१.७	वडागत परिचय	
परिच्छेद २	बालमैत्री स्थानीय शासनको अवधारणा र कार्यक्षेत्र	१४-३१
२.१	बालबालिकाको परिभाषा तथा बालमैत्री स्थानीय शासनको आवश्यकता	
२.२	विद्यमान ऐन नियममा बालबालिका सम्बन्धी भएका व्यवस्था	
२.३	गाउँपालिकास्तरीय योजनामा बालबालिका सम्बन्धी भएको व्यवस्था	
२.४	बाल समूह वा बालक्लबहरु	
२.५	बालमैत्री स्थानीय तहको अवधारणा	
२.६	बालमैत्री स्थानीय शासनको कार्यक्षेत्र (गा.पा.को सूचकको अवस्था)	
२.७	बालअधिकार (बालबचाउ, बाल संरक्षण, बालविकास र बालसहभागिता)	
२.८	बालमैत्री स्थानीय शासनका साभेदार तथा सहयोगी संस्थाहरु	
२.९	बालमैत्री सुशासनयुक्त नगरपालिकाको लागि अवसर र सम्भावनाहरु	
परिच्छेद ३	जनसंख्या	३२-३३
३.१	उमेर समूह तथा जातीगत आधारमा जनसंख्या	
३.२	मातृभाषाका आधारमा जनसंख्या	
३.३	जनसंख्या वृद्धिदर	
३.४	जन्मदरता सम्बन्धी विवरण	
३.५	बालविवाहको अवस्था	
३.६	परिवार संख्या र प्रतिपरिवार औसत संख्या	
३.७	अपाङ्गता भएका बालबालिकाको विवरण	
परिच्छेद ४	बाल तथा मातृ स्वास्थ्य	३४-३८
४.१	स्वास्थ्य संस्था सम्बन्धी विवरण	
४.२	सुरक्षित मातृत्व कार्यक्रम	

(Handwritten Signature)

४.३	खोप लगाउने बालबालिका सम्बन्धी विवरण (स्वास्थ्य संस्था र घरपरिवारबाट प्राप्त तथ्यांक)	
४.४	बालबालिकामा पोषणको स्थिती (स्तनपान, कुपोषण, पोषणयुक्त आहार)	
४.५	बालबालिकामा देखा पर्ने मुख्य रोगहरु र तीनुको उपचार व्यवस्था	
४.६	प्रसूती पूर्व चार पटक स्वास्थ्य परिक्षण , आइरन चक्की, टिटि खोप लगाउने गर्भवती महिलाहरुको विवरण	
४.७	दक्ष जनशक्तिबाट सुत्केरी गराउने महिलाहरुको विवरण	
४.८	सुत्केरी पश्चात आमा र नवजात शिशुको स्वास्थ्य जाँच सम्बन्धी विवरण	
४.९	नियमित रुपमा तौल लिइएका बालबालिका सम्बन्धी विवरण	
४.१०	भिटाभिन ए तथा जुकाको औषधि खाएका बालबालिका सम्बन्धी विवरण (स्वास्थ्य संस्था र घरपरिवारबाट प्राप्त तथ्यांक)	
४.११	आयोडिनयुक्त नुनको प्रयोग गर्ने घरपरिवार सम्बन्धी विवरण	
४.१२	सार्वजनिक तथा निजी चर्पी र सरसफाई सम्बन्धी विवरण	
४.१३	खानेपानीको स्रोत तथा उपलब्धता सम्बन्धी विवरण	
४.१४	एच आइ भी प्रभावित तथा एआरभी प्रोफिल्याक्सिस प्रयोगको अवस्था	
परिच्छेद ५	शैक्षिक अवस्था	३९-४४
५.१	महिला तथा बालबालिकाको साक्षरता विवरण	
५.२	शैक्षिक संस्थाहरु र छात्रछात्राको विवरण	
५.३	विद्यार्थी भर्ना दर (बालविकास, आधारभुत तह)	
५.४	बिचमै विद्यालय छोड्ने र कक्षा दोहोर्न्याउने विद्यार्थी सम्बन्धी विवरण	
५.५	छात्रवृत्ति प्राप्त विद्यार्थी विवरण	
५.६	कुल शिक्षक शिक्षिका र शिक्षकको तालिम सम्बन्धी विवरण	
५.७	कुल शिक्षक शिक्षिका र विद्यार्थी अनुपात सम्बन्धी विवरण	
५.८	विद्यालयको शौचालय र खानेपानीको व्यवस्था	
५.९	विद्यालयको कक्षा कोठा, फर्निचर, खेल मैदान सम्बन्धी विवरण	
५.१०	विद्यालय जान लाग्ने समय	
५.११	बाल विकास केन्द्र र पूर्व प्रा.वि. तहमा अध्ययनरत विद्यार्थी विवरण	
५.१२	बालक्लब, अतिरिक्त क्रियाकलप, वि.व्य.स.मा' सहभागिता सम्बन्धी विवरण	
५.१३	विद्यालयमा कुहिने नकुहिने फोहोर व्यवस्थान, सेनेटरी प्याडको व्यवस्था र बालबालिकालाई दिईने यातना सम्बन्धी विवरण	
परिच्छेद ६	बाल संरक्षण	४५-४६

६.१	द्वन्द्वपिडित तथा जोखिममा परेका बालबालिका सम्बन्धी विवरण
६.२	विस्थापित बालबालिका सम्बन्धी विवरण
६.३	बालश्रमिक सम्बन्धी विवरण
६.४	बाल हिंसा, दुर्व्यवहार, बाल यौन शोषण तथा बेचबिखनसम्बन्धी विवरण
६.५	बालबालिका विरामी पर्दा उपचार गर्ने क्षमता सम्बन्धी विवरण
६.६	बालअधिकारको विषयमा जानकारी सम्बन्धी विवरण
६.७	अनाथ/असहाय तथा सडक बालबालिका सम्बन्धी विवरण
६.८	कुलतमा लागेका बालबालिकाको विवरण
६.९	उमेर समुह अनुसार मृत्यु हुने बालबालिका विवरण
६.१०	खाद्यान्न संकटमा परेका बालबालिकाको विवरण
६.११	जाडो तथा गर्मीका कारण मृत्यु हुने गर्भवती आमा तथा बालबालिकाको विवरण
६.१२	बालबालिकामा भएको दिर्घरोग र दिर्घरोगका कारण मृत्यु हुने बालबालिका सम्बन्धी विवरण
६.१३	संस्थागत हेरचाहमा रहेका बालबालिका सम्बन्धी विवरण
परिच्छेद ७ बाल सहभागिता	
४७	
७.१	बालबालिका संग सम्बन्धित विविध संरचनामा बाल सहभागिताको विवरण
७.२	बालबालिका सम्बन्धी योजना र विनियोजित बजेटको विवरण
परिच्छेद ८ आर्थिक विकास	
परिच्छेद ९ प्रकोप तथा शान्ती सुरक्षा	
९.१	प्रकोपको विवरण
९.२	प्रकोपबाट भएको क्षतीको विवरण
९.३	बाल अपराधको विवरण

अनुसूचीहरू :

अनुसूची १ : स्थानीय बाल अधिकार समितिको सदस्य विवरण

अनुसूची २ : बालमैत्री स्थानीय शासनको वडागत सुचकहरूको अवस्था

(Handwritten signature)

परिच्छेद १ : गाउँपालिकाको परिचय

१.१ भौगोलिक अवस्थिति

लुम्बिनी प्रदेशका १२ जिल्लाहरू मध्ये नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पश्चिम) पनि एक जिल्ला हो । शान्तिका अग्रदुत गौतम बुद्धको जन्मस्थलको रूपमा प्रख्यात लुम्बिनी अञ्चलमा पर्ने यस जिल्लाको दक्षिण भेगमा प्रतापपुर गाउँपालिका अवस्थित रहेको छ । प्रतापपुर गाउँपालिका स्थानीय तहको पुर्नसंरचना अघि साविक जमुनिया (२-७,९), सोमनी (२,४-९), बदौली, ठुलो खैरेटवा, गुठीपसौनी, गुठीसुर्यपुरा, प्रतापपुर गा.वि.स गरी ७ वटा साविकका गाउँ विकास समिति मिलेर बनेको गाउँपालिका हो । प्रतापपुर गाउँपालिकालाई नौ वटा वडामा विभाजन गरिएको छ । चुरे पहाडको पश्चिम-दक्षिण क्षेत्र परासी खण्डको समथर भु-भागमा यो प्रतापपुर गाउँपालिका पर्दछ भने यहाँको माटो चिम्टाइलो भएकोले यहाँ उखु, धान, गहुँ, दलहन, तैलहनको अतिरिक्त तरकारी खेती पनि राम्रो हुने गर्दछ र ये क्षेत्र समन्द्र सतहबाट करिब ३०० मी. सम्मको उचाइमा रहेको छ । यस गाउँपालिकाको केन्द्र प्रतापपुर ९ बेलाटारीमा रहेको छ ।

यस गाउँपालिकाको कुल क्षेत्रफल ७१.१ वर्ग किलोमिटर रहेको छ । सबै वडाहरूको क्षेत्रफलमा खासै विविधता रहेका पाइदैन । क्षेत्रफलको आधारमा वडा नं. ७ यस गाउँपालिकाको सबै भन्दा ठुलो वडा हो जसको कुल क्षेत्रफल ११.८७ वर्ग किलोमिटर रहेको छ भने १६.६९ प्रतिशत भुभाग ओगट्छ, त्यसै गरी दोस्रोमा वडा नं. ९ रहेको छ जसले १०.३३ प्रतिशत भुभाग ओगट्छ । त्यसै गरी वडा नं. ८ सानो क्षेत्रफल भएको वडा हो जसले २.०६ वर्ग कि.मी. अर्थात् २.९० प्रतिशत भुभाग ओगट्छ । यस गाउँपालिकाको उत्तरमा नवलपरासी जिल्ला (ब.सु.प.) मा अवस्थित बर्दघाट नगरपालिका पर्दछ भने दक्षिणमा भारत देश रहेको छ त्यसै गरी पूर्वमा सुस्ता गाउँपालिका र पश्चिममा सरावल गाउँपालिका पर्दछ । यस गाउँपालिकामा मधेसी, थारु, मुस्लिम, ब्राह्मण, दलित लगायतका जातजातीको बाहुल्यता र बसोबास रहेको छ । बोलचालीको भाषा अधिकांशले भोजपुरी भाषा प्रयोग गर्दछन् भने केहीले थारु भाषा, नेपाली भाषा र आ आफ्नो जात अनुसार विभिन्न जातजातीहरूले मातृभाषा प्रयोग गर्दछन् ।

१.२ हावापानी र भू-उपयोग

प्रतापपुर गाउँपालिका विश्व मानचित्रमा अक्षांश उत्तर $८३^{\circ} २५' १२''$ देखि $८३^{\circ} ३७' ३''$ उत्तर सम्म र देशान्तर $२८^{\circ} २२' ३०''$ पूर्व देखि $२८^{\circ} ४१' ५२''$ पूर्व सम्म फैलिएको छ । यस गाउँपालिकाको समुद्री सतह देखी सबै भन्दा कम उचाईको भुभाग ७५ मि. वडा नं. ६ मा पर्दछ भने सबै भन्दा अग्लो स्थान वडा नं. १ मा १२६ मिटर उचाईमा पर्दछ । प्रतापपुर गाउँपालिकाको विगत एक वर्षको तापमान इतिहास हेर्दा यहाँको अधिकतम तापक्रम जेष्ठ अषाढ महिनामा ४२ डिग्री सेल्सियससम्म

(Handwritten signature)

पुग्छ भने हिउँदको पुष/माघ महिनामा न्यूनतम ५ डिग्री सेल्सियससम्म पुग्न जान्छ । तराई क्षेत्रमा रहेको यस गाउँपालिकाको जम्मा ७१.४६४ वर्ग कि.मी. क्षेत्रफल भुभाग मध्ये धेरै जसो अर्थात् ६८.३८६ वर्ग कि.मी. कृषि योग्य क्षेत्रले ढाकेको छ, जुन कुल क्षेत्रफलको ९६.१५% हुन आउँछ । त्यसै गरी ०.३२९ वर्ग कि.मी. भुभागमा बस्तीको विकाश रहेको पाइएको छ भने २.४०६ वर्ग कि.मी. क्षेत्र पानीका भागले ओगटेको छ, जसमा नदी ताल तलैया नहर आदी पर्दछन्।

१.४. आर्थिक अवस्था

ग्रामिण क्षेत्रको बाहुल्यता भएको यो गाउँपालिकाका अधिकांश नागरिकको प्रमुख आम्दानीको स्रोत कृषि उत्पादन नै हो । यस गाउँपालिकामा प्रशस्त उर्वर भुमी रहेको हुँदा यहाँका बासिन्दाहरु कृषि पेशामा मात्रै आवद्ध हुदा पनि वर्षभरी खानको लागि समस्या नरहेको देखिन्छ । उखु, केरा, धान, गहु, तोरी, दुग्ध पदार्थ यहाँका प्रमुख उत्पादन हुन् । पछिल्लो समयमा हरियो तरकारी उत्पादनले समेत व्यावसायिक रुप लिदैछ । कृषि बाहेक यहाँका मानिसहरुले वैदेशिक रोजगार, व्यापार व्यवसाय, सिपमुलक कार्यहरु, ज्याला मजदुरी पनि गर्दै आएको सर्वेक्षणले देखाएको छ ।

१.५. विकासका सम्भावना, अवसर, चुनौती र समस्याहरु

सामाजिक आर्थिक एवं मानवीय क्षेत्रहरुमा पछाडि रहेको यस गाउँपालिकालाई एक सक्षम र समुन्नत गाउँपालिकाको रुपमा विकास गर्नु मुख्य चुनौती हो । मुख्यतया गाउँपालिकाको विकासका सम्भावना, अवसरहरु, चुनौतिहरु र समस्याहरु तपशिल बमोजिम रहेको छ :

सम्भावना र अवसरहरु

- ☞ पूर्ण खोप, खुल्ला दिशा मुक्त, पूर्ण साक्षर हुँदै बालमैत्री स्थानीय शासन घोषणा उन्मुख गाउँपालिका ।
- ☞ भौगोलिक हिसाबले पालिकामा रिङरोड सहित सबै वडाहरुमा पक्की/ग्राभेल सडक सञ्जाल जोडिएको ।
- ☞ तुलनात्मक हिसाबले पर्याप्त कृषियोग्य जमिन र गण्डक नहर तथा बोरिङ सुविधाका कारण सिंचाइ व्यवस्था सहज ।
- ☞ उखु, केरा तथा फलफूल खेती, पशुपालन व्यवसाय संचालन ।
- ☞ विकास निर्माणका कार्यमा समुदायको सक्रिय सहभागीता ।

चुनौतिहरु

- ☞ उपलब्ध साधन स्रोतको तुलनामा स्थानीय विकासको माग अत्याधिक (माग/आपूर्ति) ।
- ☞ जनसंख्या भूगोल र पहुँचको आधारमा समतामूलक, समावेशी विकास ।
- ☞ स्थानीय स्तरमा थप रोजगारीको सृजना ।

(Handwritten signature)

गुणस्तरीय सेवा प्रवाह ।

प्राकृतिक साधन श्रोतको समुचित उपयोग ।

१.६ गाउँपालिकाको प्रमुख व्यवसाय तथा रोजगारीको अवस्था

प्रतापपुर गाउँपालिकाको विभिन्न वडामा घरपरिवारको मुख्य आम्दानीको श्रोत (प्रमुख व्यवसाय एवं रोजगारी) को अवस्था यस प्रकार रहेको छ :

घरपरिवारको मुख्य पेशाको विवरण :

वडा नं.	परिवारको मुख्य आयको माध्यम (पेशा तथा रोजगारीको अवस्था)					
	कृषि तथा पशुपालन	ज्याला तथा मजदुरी	नोकरी/पेन्सन	पसल व्यवसाय	वैदेशिक रोजगारी (विप्रेषण)	अन्य
१	४४०	९१	३९	८५	१४६	
२	१९६	२०२	१६	७९	१२६	
३	३६१	३१८	१७	५२	२००	३
४	३१९	४००	३८	२१	२४३	१
५	५७४	२४३	१९	३७	९८	१
६	२५२	३११	६२	६९	१३०	२
७	८२३	६५	१७	३७	२८	३
८	५१८	१८१	२९	२८	१४९	
९	३१०	२२४	५४	९४	१७८	१
जम्मा	३७९३	२०३५	२९१	५०२	१२९८	११
प्रतिशत	४७.८३	२५.६६	३.६७	६.३३	१६.३६	०.१४

श्रोत : घरघुरी सर्वेक्षण २०८१

१.७. वडागत परिचय

प्रतापपुर गाउँपालिका वडा नं. १

राज्य पुर्नसंरचना अगाडि जमुनिया गाउँ विकास समितिको रूपमा रहेको प्रतापपुर गाउँपालिकाको वडा नं. १ साविक जमुनिया गा.वि.स.को ३, ५, ६, ७ र ९ नम्बर वडाहरु मिलेर बनेको छ । यस वडामा सेमरी, भिष्ठा, उचमि टोल, सिसहनिया, कजणहिया, शान्तीटोल, जमुनिया गरी मुख्य ७ ओटा टोलहरु रहेका छन् भने वडाको मुख्य केन्द्र जमुनिया बजारमा रहेको छ । यस वडाको बावनगढी ऐतिहासिक महत्व बोकेको स्थानको रूपमा परिचित छ । यस वडामा ५ ओटा विद्यालय , १ आधारभूत स्वास्थ्य सेवा केन्द्र रहेको छ भने भिष्ठामा १ खेल मैदान रहेको छ ।

(Handwritten signature)

वडा नं. २ को परिचय

राज्य पुर्नसंरचना अधिको साविक जमुनिया गा.वि.स.को वडा नं. २, ४ र साविक सोमनी गा.वि.स.को वडा नं. १ र ३ मिलेर प्रतापपुर गाउँपालिकाको वडा नं. २ कायम भएको छ। यस वडामा प्रसौनी, कालिटोल, जमुनाबारी, गोपिगञ्ज, चम्कपुर, सेमरी, खैरहनी, सोनवर्षा र घोडहा गरी मुख्य ९ ओटा टोलहरु रहेका छन् भने वडाको मुख्य केन्द्र र बजार क्षेत्रको रुपमा सेमरी बजार रहेको छ। वडामा ईस्लाम धर्मावलम्बीहरुको समाधिस्थलको रुपमा एक ओटा कब्रगा रहेको छ। यस वडामा जम्मा ४ ओटा विद्यालय, १ आधारभुत अस्पताल, प्रहरी कार्यालय र २ ओटा खेल मैदान समेत रहेको छ।

वडा नं. ३ को परिचय

राज्य पुर्नसंरचना अधिको साविक सोमनी गा.वि.स.को वडा नं. २, ४, ५, ६, ७, ८ र ९ नम्बर वडा मिलेर प्रतापपुर गाउँपालिकाको वडा नं. ३ कायम भएको छ। यस वडामा गिदहा, सोमनी, नन्दपुर, कुट्टीटोल, पिडरहनी, बरगदवा, अमहवाँ गरी मुख्य ७ ओटा टोलहरु रहेका छन् भने वडाको मुख्य केन्द्र तथा बजारको रुपमा सोमनी रहेको छ। वडामा ऐतिहासिक तथा धार्मिक स्थलको रुपमा बाउन्नगढी कालिका मन्दिर रहेको छ। वडामा १ मदरसा सहित ५ विद्यालय र १ स्वास्थ्य चौकी रहेको छ।

वडा नं. ४ को परिचय

प्रतापपुर गाउँपालिकाको वडा नं. ४ साविक ठुलो खैरटवा गा.वि.स.को ९ ओटै वडा मिलेर बनेको छ। वडामा मुख्य टोलहरुको रुपमा पाँचफेडा, हर्षपूरा, ठुलो खैरटवा, पर्सा, दरखासे, कालिबर्छा रहेका छन् भने मुख्य केन्द्र र बजार क्षेत्रको रुपमा ठुलो खैरटवा रहेको छ। वडामा दुर्गा कालिका मन्दिर, कोटही मन्दिर, बर्दघाटे मन्दिर मुख्य धार्मिक स्थलको रुपमा रहेका छन्। वडा नम्बर ४ मा जम्मा ७ विद्यालय, १ स्वास्थ्य चौकी, १ प्रहरी कार्यालय र १ खेलमैदान रहेको छ।

वडा नं. ५ को परिचय

साविकको बैदौली गा.वि.स. स्थानीय तहको पुर्नसंरचना पछि प्रतापपुर गाउँपालिकाको वडा नं. ५ कायम भएको हो। वडामा बडकी बैदौली, श्रीरामपुर, मियाटोल, श्रीरामपुर चमार टोल, चमार लालु टोल, चमार टोल भैरवपुर, भैरवपुर, खरेटवा, ठुलो बसहिया, बेतहानी, धइमौली,

लगायतका धार्मिक स्थलहरु रहेका छन् । वडामा ५ विद्यालय र एक आधारभुत स्वास्थ्य सेवा केन्द्र रहेको छ ।

वडा नं. ९ को परिचय

साविक प्रतापपुर गा.वि.स.को वडा नं. १, २, ३, ४, ७, ८, ९ नम्बर वडा मिलेर राज्य पुर्नसंरचना पश्चात प्रतापपुर गाउँपालिकाको वडा नं. ९ कायम भएको छ । वडामा खैरहनी, माधवपुर, प्रतापपुर, नौडिहवा, सुन्दर टोल, बेलाटारी, गंगापुर, पजरकट्टि, अठिलही लगायतका टोलहरु रहेका छन् । वडाको मुख्य केन्द्र र बजार बेलाटारीमा अवस्थित छ । यस वडामा जम्मा ७ विद्यालय, १ स्वास्थ्य चौकी र १ प्रहरी कार्यालय रहेको छ ।

परिच्छेद २: बालमैत्री स्थानीय शासनको अवधारणा र कार्यक्षेत्र

२.१. बालबालिकाको परिभाषा तथा बालमैत्री स्थानीय शासन व्यवस्थाको आवश्यकता :

विशेष किसिमको संरक्षण र स्याहार आवश्यक पर्ने साथै शारीरिक, मानसिक तथा संवेगात्मक रूपमा पूर्ण नभई सकेको उमेर नै बालबालिकाको समूहमा पर्दछन् । बालबालिका सम्बन्धी ऐन २०७५ एवं बालअधिकार महासन्धीमा उल्लेख भएअनुसार नेपालमा जन्मेदेखि १८ वर्षसम्म उमेर समुहका मावलहरुलाई बालबालिका भनिएको छ ।

बालअधिकारको संरक्षण गर्दै बालबालिकाको क्षेत्रमा लगात्नी सुनिश्चित गर्न बालमैत्री स्थानीय शासनको आवश्यकता छ । कानूनमा उल्लेख भए अनुसार बालबालिकाको हक अधिकार बालबालिकालाई दिलाउन, भविष्यमा सक्षम मानवीय स्रोत तथा सामाजिक र राजनीतिक क्षेत्रमा सफल नेतृत्वकर्ता तयार गर्न, शिक्षा, स्वास्थ्य लगायतको क्षेत्रलाई प्राथमिकतामा राखी लगानी गरी भविष्यमा राष्ट्रको आर्थिक विकासमा योगदान पुऱ्याउनको लागि र सहि समयमा उचित तरिकाले बालबालिकाको वृद्धि विकास सहित बालबालिकाको मस्तिष्कमा सकारात्मक प्रभाव पार्नको लागि सबै घरपरिवार, समुदाय, विद्यालय र समग्र स्थानीय तहलाई बालमैत्री गराउनु आवश्यक छ ।

बालमैत्री स्थानीय शासनको आवश्यकता

- ❖ बालबालिकाको आधारभूत अधिकारको संरक्षण र उनीहरुको विकासका लागि अनुकूल र बालमैत्री वातावरणको सिर्जना गर्न ।
- ❖ बालबालिकाको विरुद्ध सबै प्रकारको शोषण, दुर्व्यवहार, जोखिम र भेदभावको अन्त्य र बालबालिकाहरुको जीवनस्तरमा सुधार गर्न ।
- ❖ बालबालिकाले आफ्नाका लागि आफै योजना बनाउने परिपाटी स्थापित गर्न ।
- ❖ बालबालिकाहरुमा आत्मबल र विश्वासको विकास भई वयस्कप्रति सम्मानको भावना जागृत गर्न ।
- ❖ बालबालिकाहरु आफ्नो अधिकार प्राप्त गरी कर्तव्यप्रति पनि जिम्मेवारी बोध गर्न ।
- ❖ बाल सञ्जालहरुको विकास, बाल सहभागिताको विकास गर्न ।
- ❖ बालबालिकाको उज्ज्वल भविष्य निर्माण गर्न ।
- ❖ परिवार र स्थानीय तहहरुमा बालबालिकाप्रति संवेदनशील भई लगानी गर्ने बानीको विकास गर्न ।
- ❖ बालबालिकाका इच्छा, चाहाना, सवाल र समस्याप्रति सरोकारवालालाई जिम्मेवार बनाउन ।

- ❖ बालबालिकालाई सुरक्षित रूपमा भविष्य निर्माण गर्ने वातावरण बनाउन ।
- ❖ निर्णय प्रक्रियामा बालबालिकाको अर्थपूर्ण सहभागिता गराई उनीहरूको आवाज सुनुवाइ गर्न ।
- ❖ बाल सरोकारका विषयमा बालबालिकाले नेतृत्व लिने अवसर निर्माण गर्न ।
- ❖ आफ्ना सरोकारका विषयमा बालबालिकाले बोल्न पाउनु र उनीहरूले बोलेका कुराहरू निर्णयकर्तालाई बुझाउन सक्ने अवसरको सिर्जना गर्नु ।
- ❖ बालबालिकालाई हेला, श्रमशोषण, दुर्व्यवहार, बेचबिखन जस्ता जोखिमहरूबाट संरक्षण गर्न ।
- ❖ देशका लागि सक्षम नागरिक तयार गार्दै समाजको अग्रगामी विकास गर्न ।

२.२. विद्यमान ऐन नियममा बालबालिका सम्बन्धी भएका ब्यवस्था

बालअधिकार सुनिश्चित हुने गरी सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरूबाट प्रवाह गरिने सेवा, निर्माण गरिने पूर्वाधार र संरचनालाई बालबालिकाको हित र आवश्यकता अनुकूल हुनेगरी तयार गर्न र सरकारी संरचनालाई जवाफदेहीपूर्ण बनाउन देहाय बमोजिमको कानूनी र नीतिगत व्यवस्था गरिएको छ :

क) नेपालको संविधान

नेपालको संविधानको मौलिक हक अन्तर्गत समानताको हक, बालबालिकाको हक र सामाजिक सुरक्षाको हकमा बालबालिका सम्बन्धी देहाय बमोजिमको प्रावधान रहेको छ ।

१) समानताको हक (धारा १८) :

राज्यले नागरिकहरूका बिच कुनै भेदभाव नगर्ने तर सामाजिक वा सांस्कृतिक दृष्टिले पिछडिएका बालबालिका लगायतका नागरिकको संरक्षण, सशक्तिकरण वा विकासका लागि कानून बमोजिम विशेष व्यवस्था गर्न सकिने प्रावधान समानताको हकमा रहेको छ ।

२) बालबालिकाको हक (धारा ३९) मा देहाय बमोजिमका प्रावधान रहेका छन् :-

(क) प्रत्येक बालबालिकालाई आफ्नो पहिचान सहित नामकरण र जन्मदर्ताको हक हुनेछ ।

(ख) प्रत्येक बालबालिकालाई परिवार तथा राज्यबाट शिक्षा, स्वास्थ्य, पालन पोषण, उचित स्याहार, खेलकुद, मनोरञ्जन तथा सर्वांगीण व्यक्तित्वविकासको हक हुनेछ ।

(ग) प्रत्येक बालबालिकालाई प्रारम्भिक बाल विकास तथा बालसहभागिताको हक हुनेछ ।

(घ) कुनै पनि बालबालिकालाई कलकारखाना, खानी वा यस्तै अन्य जोखिमपूर्ण काममा लगाउन पाइने छैन ।

(Handwritten signature)

(ड) कुनै पनि बालबालिकालाई बाल विवाह, गैरकानूनी ओसारपसार र अपहरण गर्न वा बन्धक राख्न पाइने छैन ।

(च) कुनै पनि बालबालिकालाई सेना, प्रहरी वा सशस्त्र समूहमा भर्ना वा प्रयोग गर्न वा सांस्कृतिक वा धार्मिक प्रचलनका नाममा कुनै पनि माध्यमवा प्रकारले दुर्व्यवहार, उपेक्षा वा शारीरिक, मानसिक, यौनजन्य वा अन्य कुनैप्रकारको शोषण गर्न वा अनुचित प्रयोग गर्न पाइने छैन ।

(छ) कुनै पनि बालबालिकालाई घर, विद्यालय वा अन्य जुनसुकै स्थान र अवस्थामा शारीरिक, मानसिक वा अन्य कुनै किसिमको यातना दिन पाइनेछैन ।

(ज) प्रत्येक बालबालिकालाई बाल अनुकूल न्यायको हक हुनेछ ।

(झ) असहाय, अनाथ, अपांगता भएका, द्वन्द्वपीडित, विस्थापित एवं जोखिममा रहेका बालबालिकालाई राज्यबाट विशेष संरक्षण र सुविधा पाउने हक हुनेछ ।

(ञ) उपधारा (४), (५), (६) र (७) विपरीतका कार्य कानून बमोजिमदण्डनीय हुनेछन् र त्यस्तो कार्यबाट पीडित बालबालिकालाई पीडकबाट कानून बमोजिम क्षतिपूर्ति पाउने हक हुनेछ ।

(३) सामाजिक सुरक्षाको हक (धारा ४३) :

बालबालिकालाई कानून बमोजिम सामाजिक सुरक्षाको हक हुने प्रावधान रहेको छ ।

(४) राज्यका नीतिहरु (धारा ५१) :

श्रम र रोजगार सम्बन्धी नीति (झ)(३) मा बादश्रम लगायत श्रम शोषणका सबै रुपको अन्त्य गर्ने नीति रहेको छ । सामाजिक न्याय र समावेशीकरण सम्बन्धी नीति (ज) ४ मा बालबच्चाको पालन पोषण, परिवारको हेरचाह जस्ता काम र योगदानलाई आर्थिक रुपमा मूल्यांकन गर्ने नीति रहेको छ । साथै (ज) ५ मा बालबालिकाको सर्वोत्तम हितलाई प्राथमिक रुपमा ध्यान दिने नीति रहेको छ ।

(ख) स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ :

बालबालिकाको हक सम्बन्धी संवैधानिक व्यवस्था अनुसार स्थानीय तहलाई जिम्मेवार बनाउन स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ मा विभिन्न प्रावधानहरु रहेका छन् । यस ऐनले बालअधिकार प्रवर्द्धन गर्न ऐनको दफा ११(ज) बमोजिम प्रारम्भिक बाल शिक्षा तथा विद्यालय शिक्षा र अनौपचारिक शिक्षा सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, योजनाको निर्माण, कार्यान्वयन र नियमन गर्ने जिम्मेवारी सम्बन्धित गाउँ/ नगरपालिकाको रहेको छ । शैक्षिक पूर्वाधार निर्माण र मर्मत सम्भार, आधारभूत तहको परीक्षा व्यवस्थापन, स्थानीय पुस्तकालय र वाचनालयको सञ्चालन तथा व्यवस्थापन,

माध्यमिक तहसम्मको शैक्षिक कार्यक्रमको समन्वय र नियमन गर्ने कार्य समेत गाउँ/नगरपालिकाको कार्यक्षेत्र भित्र पर्दछ । यसैगरी सोही दफाको खण्ड (भ) बमोजिम आधारभूत स्वास्थ्य र सरसफाई सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, योजनाको निर्माण, कार्यान्वयन र नियमन, आधारभूत स्वास्थ्य सेवाको सञ्चालन र प्रवर्द्धन, स्वस्थ खानेपानी तथा खाद्य पदार्थको गुणस्तर र वायु तथा ध्वनिको प्रदुषण नियन्त्रण, सरसफाई सचेतनाको अभिवृद्धि र स्वास्थ्यजन्य फोहरमैलाको व्यवस्थापन समेत स्थानीय तहको अधिकार क्षेत्रमा रहेको छ ।

ऐनको दफा १२ उपदफा २ खण्ड (१) को ग ले बालमैत्री स्थानीय शासन प्रवर्द्धन गरी बालमैत्री वडा घोषणा गर्ने जिम्मेवारी गाउँ/नगरपालिकाको वडालाई दिएको छ । बालउद्यानको व्यवस्था, प्रारम्भिक बाल विकास केन्द्र सञ्चालन र व्यवस्थापन, पुस्तकालय, वाचनालय, सामुदायिक सिकाई केन्द्र व्यवस्थापन, बालक्लब तथा बालसञ्जालको संचालन र व्यवस्थापन, वडातहको स्वास्थ्य केन्द्र तथा उपकेन्द्रको व्यवस्थापन, बालबालिकाहरुलाई वि.सि.जि, पोलियो, भिटामिन ए को व्यवस्था, पोषण कार्यक्रमको सञ्चालन, अन्तर विद्यालय तथा बालक्लब मार्फत खेलकुद कार्यक्रमको सञ्चालन, प्रचलित कानून बमोजिम घटना दर्ता सम्बन्धी जनचेतना कार्यहरु समेत वडाको जिम्मेवारीमा रहेका छन् । यस्तै महिला विरुद्धको हिंसा, छुवाछुत, दहेज तथा दाइजो, हलिया प्रथा, छाउपडी, कमलरी प्रथा, बालश्रम, मानव बेचबिखन, निरक्षरता जस्ता सामाजिक कुरीति र अन्धविश्वासको अन्त्य गर्ने, गराउने, सडक बालबालिकाको उद्धार र पुर्नस्थापना गर्ने गराउने, प्राङ्गारिक कृषि, सुरक्षित मातृत्व, विद्यार्थी भर्ना, पूर्ण खोप, खुला दिसामुक्त क्षेत्र, वातावरणमैत्री तथा बालमैत्री शासन जस्ता प्रवर्द्धनात्मक कार्यहरु गर्न, गराउने जिम्मेवारी समेत वडाको हुने प्रावधान रहेको छ ।

गाउँपालिका तथा नगरपालिकाले आफ्नो अधिकार क्षेत्रभित्रका विषयमा स्थानीयस्तरको विकासका लागि आवधिक, वार्षिक, रणनीतिगत, विषय क्षेत्रगत, मध्यकालीन तथा दीर्घकालीन विकास योजना बनाउँदा नेपाल सरकार र प्रदेश सरकारको नीति, लक्ष्य, उद्देश्य, समयसीमा र प्रकृत्यासंग अनुकूल हुनेगरी गर्नुपर्ने र सबै प्रकृत्यामा बालबालिका लगायतका अन्तरसम्बन्धित विषयलाई समावेश गर्नुपर्ने व्यवस्था समेत यस ऐनले गरेको छ ।

(ग) बालबालिका सम्बन्धी ऐन, २०७५

बालबालिका सम्बन्धी ऐन २०७५ ले १६ वटा दफाहरुमा बालबालिकाको अधिकारलाई सुनिश्चित गरेको छ । प्रत्येक बालबालिका जन्मेपछि निजको बाबु भए वाबुले, बाबु नभए आमा र आमा पनि नभए परिवारका अन्य सदस्यले आफ्नो धर्म, संस्कृति र चलन अनुसमर बालकको नाम राखिदिनु पर्ने र बालबालिकाको बाबु, आमा वा परिवारको कुनै सदस्य जीवित नरहेकोमा वा पत्ता

नलागेकोमा बालबालिकालाई पाल्ने व्यक्ति वा संस्थाले बालकको नाम राखिदिनु पर्ने व्यवस्था बालबालिका सम्बन्धी ऐन २०७५ ले गरेको छ। यसैगरी यस ऐनमा बाबु, आमा आफ्नो परिवारको आर्थिक अवस्था अनुसार प्रत्येक बालबालिकाको पालन पोषण गर्नुका अतिरिक्त निजको शिक्षा, स्वास्थ्योपचार, खेलकुद तथा मनोरञ्जनका सुविधाहरुको व्यवस्था गर्नुपर्ने प्रावधान रहेको छ। उक्त ऐनले बालबालिकाको बाँच्न पाउने अधिकार, नाम, राष्ट्रियता र पहिचानको अधिकार, भेदभाव विरुद्धको अधिकार, बाबु आमासँग बस्ने र भेटघाट गर्ने अधिकार, संरक्षणको अधिकार, पोषण तथा स्वास्थ्यको अधिकार, खेलकुद, मनोरञ्जन तथा सांस्कृतिक अधिकार र शिक्षाको अधिकारलाई बालबालिकाको अधिकारको रूपमा सुनिश्चित गरेको छ। त्यसैगरी बालबालिकासँग सम्बन्धित विषय हेर्न बाल अदालतको गठन गर्ने व्यवस्था रहेको छ। बालअधिकारलाई सुनिश्चित गर्न सहयोग पुऱ्याउन बालकल्याण अधिकारी, स्थानीय बालअधिकार समिति, बालगृह लगायतका बाल संरक्षण प्रणाली स्थापना र संचालन गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको छ। प्रदेश तथा स्थानीय तहमा बाल अधिकारको विषयलाई संस्थागत गर्न राष्ट्रिय बाल अधिकार परिषद, प्रदेश तथा स्थानीय तहको बाल अधिकार समितिको व्यवस्था समेत रहेको छ।

(घ) मुलुकी देवानी संहिता ऐन, २०७४

प्रत्येक व्यक्तिले अन्य व्यक्तिको व्यक्तित्वलाई स्वीकार गर्नुपर्ने, कानूनको दृष्टिमा सबै नागरिक समान हुने, समान कानूनको प्रयोगमा भेदभाव गर्न नपाइने, कुनै पनि व्यक्तिको वैयक्तिक स्वतन्त्रता अपहरण गर्न नपाइने, प्रत्येक व्यक्ति जन्मनासाथ व्यक्तिको रूपमा मान्यता पाउने, प्रत्येक व्यक्तिले जन्मनासाथ नाम र थरको अधिकार हुने, आमा बाबुबाट मातृत्व र पितृत्वको निर्धारण हुने, कृतिम गर्भादानबाट जन्मिएको शिशुको पितृत्व बाबुको हुने, दम्पतिले छोराछोरीको जन्मदर्ता गर्नुपर्ने, प्रत्येक नाबालकको आमाबाबुले हेरचाह र स्याहार सम्भार गर्नुपर्ने, सम्बन्धी विच्छेद भएका दम्पतिले छोराछोरीको अधिकार कायमै रहने, नाबालकलाई श्रमिकको रूपमा काममा लगाउन नहुने, अशक्त छोराछोरीलाई विशेष हेरचाह गर्नुपर्ने, नाबालकको संरक्षक नभएर माथवर हुने, बालबालिकाको सर्वोत्तम हित हुने गरी धर्मपुत्र वा धर्मपुत्री राख्नुपर्ने व्यवस्था ऐनमा रहेको छ।

(ङ) बालश्रम (निषेध र नियमित) ऐन, २०५६

कसैले पनि बालकलाई ललाई, फकाइ वा झुक्काएर वा कुनै पनि प्रलोभनमा वा डर, त्रास वा दवावमा पारी वा अन्य कुनै तरिकाले निजको इच्छा विरुद्ध श्रमिकको रूपमा काममा लगाउनु हुँदैन भन्ने व्यहोरा ऐनको दफा ४ मा उल्लेख भएको छ। यसैगरी बालकलाई काममा लगाउदा दिनमा ६ घण्टा र एक सप्ताहमा ३६ घण्टा भन्दा बढि अतिरिक्त पारिश्रमिक दिइ वा नदिइ काममा लगाउनु हुँदैन भन्ने व्यहोरा दफा ९(२) मा रहेको छ। ऐनको दफा १० (१) ले प्रतिष्ठानले श्रमिकको रूपमा

(Handwritten signature)

काम गर्ने बालकलाई लिङ्ग, वर्ण, धर्म वा जातजातीको आधारमा कुनै भेदभाव नगरी समान कामको लागि समान पारिश्रमिक र सुविधा दिनुपर्ने व्यवस्था गरेको छ । ऐनको दफा ११ ले कुनै पनि प्रतिष्ठानमा व्यवस्थापकले त्यहाँ काम गर्ने बालकको स्वास्थ्य र सुरक्षा सम्बन्धी व्यवस्था गर्नुपर्ने प्रावधान राखेको छ ।

(च) बाल अधिकार सम्बन्धी महासन्धि (CRC)

बालअधिकार महासन्धि १९८९ (नेपालले १४ सेप्टेम्बर १९९०मा अनुमोदन गरेको) ले बालअधिकारको सम्मान, संरक्षण र संवर्द्धन गर्न गैरविभेदिकरण (धारा २), सर्वोत्तम हित (धारा ३), सर्वाङ्गण विकास (धारा ६), सहभागिता (धारा १२) को सिद्धान्तलाई अवलम्बन गरेको छ । ५४ वटा धारा रहेको यस महासन्धिमा धारा १ देखि ४० मा विभिन्न किसिमका बालअधिकारको व्यवस्था गरिएका छ । धारा ४२ मा राष्ट्रिय वा अन्तराष्ट्रिय व्यवस्था मध्ये उत्कृष्टलाई कार्यान्वयन गर्न पाउने स्वतन्त्रता दिइएको छ । धारा ४२ मा बालअधिकारको विषयमा राज्यले बालबालिका र अभिभावकलाई जानकारी गराउनुपर्ने व्यवस्था छ । धारा ४३ देखि ५४ सम्म बालअधिकारको कार्यान्वयन, अनुगमन, मुल्यांकन तथा प्रतिवेदनको व्यवस्था गरिएको छ ।

(छ) पन्ध्रौं योजना (२०७६/७७-२०८१/८२)

पन्ध्रौं योजना (२०७६/७७-२०८१/८२) मा बालअधिकार सुनिश्चित भएको बालमैत्री समाजको सोचमा आधारित रही बालबालिका तथा किशोर किशोरीलाई सबै प्रकारको हिंसा, दुर्व्यवहार र शोषणबाट मुक्त गराउँदै उनीहरूको हक अधिकार संरक्षण तथा प्रवर्द्धन गरी राष्ट्र निर्माण गर्न सक्ने योग्य र सक्षम नागरिकको रूपमा विकास गर्ने लक्ष्य राखिएको छ । उक्त लक्ष्य प्राप्त गर्न बालबालिका तथा किशोर किशोरीको अधिकारको संरक्षण र प्रवर्द्धन गर्ने, बालबालिका तथा किशोर किशोरीमैत्री वातावरण सृजना गर्ने, बालबालिका तथा किशोर किशोरीविरुद्ध हुने शारीरिक मानसिक लगायत सबै प्रकारका हिंसा, विभेद, दुर्व्यवहार, शोषण र उपेक्षाको अन्त्य गर्ने उद्देश्य राखिएको छ ।

बालस्वास्थ्यमा सुधार गरी बालमृत्युदर घटाउने, बालबालिकाको मानसिक तथा शारीरिक विकासका लागि प्रारम्भिक बालविकासमा पहुँच, बालबालिका तथा किशोर किशोरी विरुद्ध हुने सबै प्रकारका हिंसाको अन्त्य गरी उनीहरूको जीवनलाई सुरक्षित बनाउने, असहाय, अनाथ, अपाङ्गता भएका, अशक्त तथा बेवारिसे बालबालिका तथा किशोर किशोरलाई राज्यबाट संरक्षण र संवर्द्धन गर्ने, विभिन्न माध्यमबाट बालबालिकालाई सामाजिक जीवनमा सहभागी हुने वातावरण सृजना गर्ने, राज्यले सबै प्रकारको बालश्रमको अन्त्य गर्न आवश्यक व्यवस्था गर्ने, बालबालिकाको पहुँचयुक्त पूर्वाधारको निर्माण गरी बालमैत्री वातावरण सृजना गर्ने र विद्यमान बालगृहको संस्थागत आवसीय

संरक्षणलाई निरुत्साहित तथा निसंस्थाकरण गर्दै अन्तिम विकल्पको रूपमा मात्र संरक्षण गर्ने गरी अन्य बैकल्पिक हेरचाहलाई प्रवर्द्धन गर्ने रणनीति पन्ध्रौं योजनामा उल्लेख गरिएको छ ।

(ज) दिगो विकास लक्ष्य

संयुक्त राष्ट्रसंघको पहलमा सन २०३० सम्म प्राप्त गर्ने गरी तयार गरिएको विश्वव्यापी लक्ष्यहरु नै दिगो विकासका लक्ष्यहरु हुन् । जसमा १७ वटा मूल लक्ष्य तथा १६९ परिमाणत्मक लक्ष्यहरु तोकिएका छन् । दिगो विकासका कूल १७ लक्ष्यहरु मध्ये १, २, ३, ४, ५, ६, ९, ११, १६ र १७ गरी १० वटा लक्ष्यहरु बालबालिका र महिला संग सम्बन्धित रहेका छन् । जसमध्ये लक्ष्य ४: सबैका लागि समावेशी र गुणस्तीय शिक्षा सुनिश्चित गर्ने, लक्ष्य ५: लैङ्गिक समानता हासिल गर्ने र किशोरीहरुको सशक्तीकरण गर्ने, लक्ष्य ६: सबैका लागि खानेपानी तथा सरसफाइको उपलब्धता गर्ने, लक्ष्य ९: बलियो पूर्वाधार निर्माण गर्ने र दिगो औद्योगिकीकरणको प्रवर्द्धन गर्ने, लक्ष्य ११: नगरहरु र मानववस्तीहरुलाई समावेशी, सुरक्षित र दिगो बनाउने, लक्ष्य १६: समावेशी समाजको प्रवर्द्धन गर्ने र सबैलाई न्यायमा पहुँच प्रदान गर्ने, र लक्ष्य १७: कार्यान्वयन प्रक्रिया मजबुत बनाउने र साभेदारीलाई पुनर्जीवन दिने लक्ष्यहरु बालबालिकाको सर्वाङ्गिक विकासको लागि आवश्यक पर्ने सेवा सुविधा उपलब्ध गराउने, पूर्वाधार विकास गर्ने, निर्मित पूर्वाधार दिगो बनाउने र सरकारी, गैरसरकारी तथा निजी क्षेत्र र विकास साभेदारको संलग्नतामा लक्ष्य पूरा गर्ने विषय रहेका छन् । सन २०३० सम्ममा न्यायपूर्ण तथा समृद्ध मुलुक बनाउने परिकल्पना साथ नेपालको दिगो विकास लक्ष्यहरु तयार भई स्वीकृत भइसकेको छ । राज्यको पुनर्संरचना पश्चात आधारभूत तथा माध्यमिक शिक्षा, प्राथमिक स्वास्थ्य उपचार, पिउने पानीको आपूर्ति र सरसफाई, कृषि, आधारभूत पूर्वाधारहरु, सामाजिक सुरक्षा र विपद् व्यवस्थापनका विषयहरु स्थानीय तहको क्षेत्राधिकारका विषय बनोका छन् । जुन विषयहरु दिगो विकास लक्ष्यसंग प्रत्यक्ष सम्बन्धित रहेका छन् ।

(झ) अन्य प्रयासहरु

बाल अधिकारका क्षेत्रमा राष्ट्रिय, क्षेत्रीय र अन्तर्राष्ट्रियस्तरमा भएका प्रयासहरु मध्ये नेपालले अवलम्बन गरेका केही प्रमुख प्रयासहरु देहाय बमोजिम छन् :

(१) महिला विरुद्ध हुने सबै प्रकारका भेदभाव उन्मूलन सम्बन्धी महासन्धि (Convention on the Elevation of all Forms of Discrimination against Women-CEDAW), १९७९ को अनुमोदन ।

(२) सशस्त्र द्वन्द्वमा बालबालिकाको प्रयोग, बालबालिकाको बेचबिखन, वा वेश्यावृत्ति र अशिलल चित्रण विरुद्ध बाल अधिकार सम्बन्धी महासन्धिको इच्छाधीन आलेख २००० को पक्ष राष्ट्र ।

(Handwritten signature)

- (३) दक्षिण एशियामा बाल कल्याण प्रवर्द्धनको लागि क्षेत्रीय व्यवस्था सम्बन्धी सार्क महासन्धि २००२ को पक्ष राष्ट्र ।
- (४) वेश्यावृत्तिको लागि महिला तथा बालबालिकाको जीउ मास्ने बेच्ने काम रोकथाम गर्ने र सो विरुद्ध संघर्ष गर्ने सम्बन्धमा व्यवस्था भएको सार्क महासन्धि २००२ को पक्ष राष्ट्र ।
- (५) बाल न्याय (कार्यविधि) नियमावली, २०६३ तर्जुमा ।
- (६) अन्तरदेशीय धर्मपुत्र धर्मपुत्री सम्बन्धी हेग महासन्धिमा हस्ताक्षर
- (७) शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि, स्वास्थ्य तथा जनसंख्या, श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा, महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक, संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय लगायतका विषयगत मन्त्रालयले बालबालिकाका सवालहरूलाई क्षेत्रगत योजना र कार्यक्रममा समावेश गर्दै आएको ।
- (८) सरकारी तथा गैरसरकारी निकायसंगको समन्वयमा स्थानीय तहले बालमैत्री स्थानीय शासन सम्बन्धी कार्यक्रम सञ्चालन गर्दै आएको ।

२.३ प्रतापपुर गाउँपालिकाले बालबालिका सम्बन्धी गरेका नीतिगत व्यवस्थाहरू

- बालबालिका माथि हुने शारीरिक, मानसिक तथा यौनजन्य दुरव्यवहार न्युनीकरण गर्ने नीति लिइनेछ । साथै बालक्लब गठन संचालन तथा नियमन गर्ने नीति लिइनेछ, र बालमैत्री स्थानीय सरकार (CFLG) घोषणा गर्न आवश्यक प्रक्रिया थालनी गरिने छ । मुस्लिम, मुसहर लगायतका पिछडिएको वर्गको आय आर्जन, सिप विकास जस्ता प्रत्यक्ष फाइदा पुग्ने कार्यक्रमहरू उनीहरूकै सहभागीतामा संचालन गरिनेछ ।
- महिला हिंसा, लैङ्गिक विभेद, बालश्रम, बालविवाह, अनमेल विवाह जस्ता सामाजिक समस्याहरूलाई न्युनीकरण गर्ने कार्यमा प्रत्येक वडालाई जिम्मेवार बनाई प्रत्येक टोलमा महिला समुह गठन र परिचालन गर्ने नीति लिइनेछ ।
- प्रतापपुर गाउँपालिका भित्र २०८० श्रावण १ गते देखि लागु हुने गरि बालिकाहरूलाई लक्षित गरि बालिका (छोरी) विमा कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । बालिका विमा संचालन गर्दा स्वास्थ्य शाखा र महिला तथा बालबालिका शाखाको समन्वयमा कार्यविधि बनाई लागु गरिनेछ ।

२.४. बाल समूहहरू

प्रतापपुर गाउँपालिकाको सबै वडामा समुदाय र विद्यालय स्तरको गरी जम्मा ६५ बाल समुहहरु गठन भएको छ। गाउँपालिकामा भएका बालसमूहहरुको विवरण यस प्रकार रहेको छ :

क्र.स.	बालसमूहको नाम	ठेगाना	बालक	बालिका	जम्मा
१	मदरसा अरेबिया अहलेसुन्नत कमरुल ओलुम बाल समुह	प्रतापपुर ४, हर्षपुरा	१	८	९
२	जनता बाल-समुह	जनता आ.वि., प्रतापपुर ४, बर्दघाटे	५	१०	१५
३	मदरसा रहमतिया दारुल ओलुम	प्रतापपुर ५, श्रीरामपुर	४	६	१०
४	जीवन ज्योती बाल समुह	प्रतापपुर ७, भुलनीपुर	७	९	१६
५	ज्ञान मन्दिर बाल समुह	प्रतापपुर ७, सुर्यपुरा	८	४	१२
६	गणेश बाल समुह	प्रतापपुर ५, बैदौली	५	१०	१५
७	जनता बाल समुह	प्रतापपुर ५, जनता प्रा.वि.	५	४	९
८	मदरसा अजिजिया	प्रतापपुर ५	७	८	१५
९	ज्ञानज्योती बाल समुह	प्रतापपुर ९, अठिलही	७	८	१५
१०	सरस्वती बालिका समुह	प्रतापपुर १, कजरहिया	०	११	११
११	सरस्वती बाल समुह	प्रतापपुर ३, सोमनी	५	६	११
१२	आदर्श बाल समुह	प्रतापपुर २, चमारटोल	७	१८	२५
१३	प्रगति बाल समुह	प्रतापपुर ८, फटकीटोल	३	१०	१३
१४	जनप्रिय बाल समुह	प्रतापपुर ९, अठिलही	१९	६	२५
१५	पशुपति शिक्षा मन्दिर बाल समुह	प्रतापपुर १, भिड्या	६	५	११
१६	मनकामना बालसमुह	प्रतापपुर २, घोडाहा मनकामना आ.वि.	७	८	१५
१७	कोटहीदेवी बाल समुह	प्रतापपुर ९, माधवटोल	६	६	१२
१८	ब्रडास्तरीय बाल समुह	प्रतापपुर ६, गुठिसुर्यपुरा	११	११	२२
१९	बालिका समुह	प्रतापपुर ६, कठहवा	०	१९	१९
२०	वडा स्तरीय बाल समुह	प्रतापपुर ७, गुठिसुर्यपुरा	८	७	१५
२१	वजरीङ्ग बाल समुह	प्रतापपुर ७, छोटकी जगरनाथपुर	४	१४	१८
२२	हरपुर बालिका समुह	प्रतापपुर ६, हरपुर	०	१८	१८
२३	प्रगतिशिल बालिका समुह	प्रतापपुर ५, बडकी बैदौली	०	१५	१५

२४	सुर्योदय बाल समुह	प्रतापपुर ७, सुर्यपुरा	५	१०	१५
२५	दुर्गा बालिका समुह	प्रतापपुर ५, बसहिया	०	१६	१६
२६	लक्ष्मी बाल समुह	प्रतापपुर ७, जगतपुर	९	६	१५
२७	श्रीरामपुर बाल समुह	प्रतापपुर ५, श्रीरामपुर	०	२४	२४
२८	गणेश बाल समुह	प्रतापपुर ७, जगरनाथपुर	९	११	२०
२९	अलहोदा बाल समुह	मदरसा दारुल क़िताब वसुन्नह, प्रतापपुर ७, सुर्यपुरा	७	६	१३
३०	पशुपति बाल समुह	पशुपति शिक्षा मन्दिर, प्रतापपुर ७, टाङ्गीकोट	६	५	११
३१	गणेश बाल समुह	गणेश मा.वि., प्रतापपुर ५ बसहिया	१०	११	२१
३२	जनजागृति बाल समुह	जनजागृति मा.वि., प्रतापपुर ६, गुठिप्रसौनी	११	२१	३२
३३	गणेशमान बाल समुह	गणेश प्रा.वि., प्रतापपुर ६, केवलपुर	६	५	११
३४	वसन्त बाल समुह	प्रतापपुर ५, धरमौली	४	५	९
३५	वडा स्तरीय बाल समुह	प्रतापपुर ५, बसहिया	६	८	१४
३६	वडा स्तरीय बाल समुह	प्रतापपुर २, गोपिगञ्ज	६	५	११
३७	वडा स्तरीय बाल समुह	प्रतापपुर ८, बद्रीघाट	६	५	११
३८	वडा स्तरीय बाल समुह	प्रतापपुर ९, बेलाटारी	६	५	११
३९	पालिका स्तरीय बाल समुह	प्रतापपुर गाउँपालिका	८	७	१५
४०	वडा स्तरीय बाल समुह	प्रतापपुर ३, सोमनी	४	७	११
४१	वडा स्तरीय बाल समुह	प्रतापपुर ४, ठुलोखैरटवा	५	६	११
४२	वडा स्तरीय बाल समुह	प्रतापपुर १, गोपिगञ्ज	८	३	११
४३	सरस्वती बाल समुह	बाल्मिकी आ.वि., प्रतापपुर ९, खैरहनी	६	५	११
४४	मिलिजुली बाल समुह	प्रतापपुर २, कालीटोल	१९	४	२३
४५	गौतम बाल समुह	प्रतापपुर ८, अडारेटोल	१२	१५	२७
४६	सरस्वती बाल समुह	डम्बर बहादुर आ.वि., प्रतापपुर ८, पिपरपाती	१०	१०	२०
४७	विधि स्मृति बाल समुह	प्रतापपुर ८, फटकीटोल	४	६	११
४८	सिद्धार्थ बाल समुह	प्रतापपुर ९, नौडिहवा	१६	१३	२९

सम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय महासन्धि (CRC), १९८९, नेपालको पन्ध्रौं आवधिक योजना (२०७६/७७-२०८०/०८१) लगायत अन्य कानून, नीति तथा कार्यक्रमहरुले समेत बाल अधिकारको समग्र पक्षलाई सम्बोधन गरेको छ। स्थानीय सरकारको रूपमा रहेको वडा, गाउँपालिका, नगरपालिका जनताको नजिकमा रहेर सेवा प्रवाह गर्ने निकायको रूपमा स्थापित भैसकेका छन्। यस सन्दर्भमा बालअधिकारको विषयलाई स्थानीय तहको समग्र कार्य पद्धति र प्रणालीमा अन्तर्भूत गर्दै कार्यान्वयनमा लैजान उपयुक्त देखिन्छ।

बालमैत्री स्थानीय शासन कार्यान्वयन निर्देशिका २०७८ मा उल्लेख भए अनुसार बालमैत्री स्थानीय शासन भन्नाले गैरविभेदीकरण, बालबालिकाको सर्वोत्तम हित, सर्वाङ्गिय विकास र अर्थपूर्ण सहभागिताको सिद्धान्तमा आधारित भई बाल बचाउ, बाल संरक्षण, बाल विकास र अर्थपूर्ण बालसहभागिता जस्ता बालअधिकारका सवाललाई स्थानीय तहको नीति, योजना, संरचना र कार्यप्रक्रियामा संस्थागत गर्ने शासकीय पद्धतिलाई सम्झनुपर्दछ।

कुनै पनि स्थानीय तहले बालबालिकाको आधारभूत अधिकार बालबचाउ, बाल संरक्षण, बाल विकास र अर्थपूर्ण बाल सहभागितालाई स्थानीय तहको नीति, संरचना र प्रणाली, कार्यप्रक्रिया र व्यवहारमा संस्थागत गर्ने गरी शासकीय पद्धतिको विकास गर्छ र बालमैत्री स्थानीय शासन कार्यान्वयन निर्देशिका र कार्यान्वयन कार्यविधिहरुमा उल्लेखित सूचक तथा मापदण्ड पूरा गर्नका लागि प्रतिवद्धताका साथ कार्य गर्दछ भने उक्त स्थानीय तह बालमैत्री स्थानीय शासन उन्मुख भएको सम्झनुपर्दछ। निर्देशिका र कार्यविधिहरुमा तोके बमोजिमको बालमैत्री स्थानीय शासनको सूचकहरुमा नतिजा प्राप्त गर्ने स्थानीय तहलाई बालमैत्री स्थानीय तहको रूपमा लिन सकिन्छ।

२.६. बालमैत्री स्थानीय शासनको कार्यक्षेत्र :

प्रतापपुर गाउँपालिकाको कार्यपालिका र गाउँ सभाबाट भएको निर्णय बमोजिम भुगोलको हिसाबले गाउँपालिकाका ९ ओटा वडाहरु बालमैत्री स्थानीय शासनको कार्यक्षेत्र हो भने विषयगत हिसाबले बालमैत्री स्थानीय शासन कार्यान्वयन निर्देशिका २०७८ मा उल्लेखित बालबचाउका १४, बाल संरक्षणका १०, बाल विकासका ६, बाल सहभागिताका ६ गरी ३६ सेवा प्रवाह सम्बन्धी सूचक र १५ वटा संस्थागत सूचक गरी जम्मा ५१ वटा सूचकमा तोके बमोजिम न्यूनतम उपलब्धी हाँसिल गर्ने कार्यभार बालमैत्री स्थानीय शासन गाउँ र वडा समिति, गाउँपालिका र सरोकारवालहरुको हो। बालमैत्री स्थानीय शासन घोषणाका लागि आवश्यक सूचक तथा कार्यक्षेत्र र प्रतापपुर गाउँपालिकाको अवस्था यस प्रकार रहेको छ :

बालमैत्री स्थानीय शासन कार्यान्वयन निर्देशिका, २०७८

अनुसूची ३

बालमैत्री स्थानीय शासनका न्यूनतम सूचकहरु

(दफा २१ संग सम्बन्धीत)

क्र.स.	सूचक	विद्यमान अवस्था (२०८१ वैसाख)	बालमैत्री घोषणा गर्न न्यूनतम अंक (प्रतिशत)
क	बाल बचाउ		
१	गर्भवती महिलाहरुले कम्तिमा प्रसूति पूर्व चार पटक र प्रसूति पश्चात आमा र नजवात शिशुको कम्तिमा ३ पटक स्वास्थ्य जाँच गराएका हुनेछन् । (गर्भजाँच ९८ प्रतिशत, आमा र नवशिशु जाँच ९४ प्रतिशत)	९८ ९४	९५
२	गर्भवती महिलाले टिटानस विरुद्धको २ वटा खोप लगाएका हुनेछन् ।	९८.२३	९५
३	गर्भवती तथा सुत्केरी आमाहरुले आईरन चक्की (जम्मा २२५ वटा) खाएका हुनेछन् ।	९६.०२	९५
४	दक्ष स्वास्थ्यकर्मीबाट सुत्केरी गराइएका हुनेछन् ।	९७.७८	८०
५	६ महिनासम्मको शिशुलाई आमाले अनिवार्यरूपमा पूर्ण स्तनपान गराएका हुनेछन् ।	९३.३९	८०
६	छ महिनादेखि पाँच वर्षमुनिका सबै बालबालिकालाई वर्षको २ पटक भिटामिन ए क्याप्सुल खुवाइएको हुनेछ ।	१००	१००
७	एक वर्ष भित्रका प्रत्येक बालबालिकाले नेपाल सरकारले तोकेका सबै र पूर्ण खोप प्राप्त गरी पूर्ण खोपयुक्त घोषणा भएको हुनेछ ।	१००	१००
८	एच्आईभी संक्रमित आमाबाट जन्मिएका सबै बालबालिकाले ARV Prophylaxis पाएका हुनेछन् ।	१००	१००
९	सबै घरपरिवारले आयोडिनयुक्त नुनको प्रयोग गरेका हुनेछन् ।	९९.७३	१००
१०	कम तौल, पुङ्को र ख्याउटेपन हुने पाँच वर्ष मुनिका बालबालिकाको संख्यामा कमी आएको हुनेछ ।	५०	८०
११	अति कडा कुपोषण भएका बालबालिकाको संख्या शून्य भएको हुनेछ ।	०	१००
१२	सबै घरधुरीमा आधारभूत तहको खानेपानीको सुविधा उपलब्ध भएको हुनेछ । (केही घरहरुमा पानी परिक्षण हुन बाँकी)	८०	१००
१३	चर्पी गएपछि, बालबालिकाको दिसा धोएपछि, र खाना खानु/खुवाउनु अघि साबुन पानीले हात धुने परिपाटिको विकास भएको हुनेछ ।	८९.६८	१००
१४	प्रत्येक घरपरिवारले शौचालयको प्रयोग भएको तथा खुला दिसामुक्त घोषणा भएको हुनेछ ।	८८.७२	१००
ख	बाल संरक्षण		

१५	५ वर्ष मुनिका सबै बालबालिकाको जन्म दर्ता भएको हुनेछ ।	७९	१००
१६	निकृष्ट प्रकारको बालश्रम अन्त्य गर्दै प्रभावित बालबालिकाको पुर्नस्थापना भएको हुनेछ ।	०	१००
१७	स्थानीय तह बाल विवाह मुक्त भएको हुनेछ । (१७.८ प्रतिशत बालविवाह)	८२.१९	१००
१८	घरपरिवार, समुदाय, सार्वजनिक स्थान (विद्यालय, सामाजिक चाडपर्व, भेला) मा बालबालिका विरुद्ध हुने हिंसा, बेचबिखन, शोषण, बेवास्ता र दुर्व्यवहारमा कमी आएको हुनेछ ।	५०	८०
१९	समुदायमा आधारित बाल संरक्षण प्रणाली स्थापित भई सञ्चालनमा आएको हुनेछ ।	१००	१००
२०	छाउपडी, कमलरी जस्ता सामाजिक कुप्रथा नरहेको हुनेछ ।	९५	९५
२१	स्थानीय तह/समुदायले १४ वर्षमुनिका असहाय बालबालिका (भएमा) को संरक्षण गर्न विशेष व्यवस्था गरेका हुनेछन् ।	०	१००
२२	स्थानीय तहमा सडक बालबालिकाको संख्या शून्य भएको हुनेछ (सडक बालबालिका भएकोमा बालगृहमा राखी व्यवस्थापन भएको हुने)	१००	१००
२३	स्थानीय तहमा रहेका विद्यालयहरुले बालबालिकालाई शारीरिक तथा मानसिक यातना दिने छैनन् ।	५०	१००
२४	कूलतमा लागेका बालबालिकाको लागि बाल सुधार गृहमा राख्ने व्यवस्था मिलाएको हुनेछन् ।	०	१००
ग	बाल विकास		
२५	३ देखि ४ वर्ष उमेर पुगेका सबै बालबालिका प्रारम्भिक बालविकास कक्षमा भर्ना भै टिकाउदर सतप्रतिशत रहेको हुनेछ । (फरक क्षमता भएका बालबालिकाको हकमा विशेष व्यवस्था गर्नुपर्ने)	७६.५	१००
२६	५ देखि १४ वर्ष उमेर समूहका सतप्रतिशत बालबालिकाको आधारभूत शिक्षा (१ देखि कक्षा ८ सम्म) पुरा गरेका हुनेछन् ।	९७.३६	१००
२७	प्रत्येक विद्यालयमा खानेपानीको सुविधा सहित छात्रछात्राको लागि अलग अलग शौचालयको व्यवस्था भै यसको प्रयोग भएको हुनेछ ।	१००	१००
२८	सबै विद्यालयका पूर्वाधार (कक्षा कोठा, फर्निचर, खेलमैदान, खानेपानी धारा) बालमैत्री, अपाङ्गतामैत्री र सुरक्षित भएका हुनेछन् ।	६२	१००
२९	प्रत्येक विद्यालयमा अतिरिक्त क्रियाकलाप सम्बन्धी कार्यक्रम सञ्चालन भएको हुनेछ ।	१००	१००
३०	सबै विद्यालयहरुले कुहिने र नकुहिने फोहोर अलग अलग बिसर्जन गर्ने व्यवस्था गरेका हुनेछन् ।	४०	१००

घ	बाल सहभागिता		
३१	स्थानीय तहमा समावेशी आधारमा बाल सञ्जाल गठन भई क्रियाशिल (न्यूनतम वार्षिक ३ वटा बैठक, ३ वटा कार्यक्रम सञ्चालन) रहेका हुनेछन् ।	१००	९५
३२	स्थानीय तहका वस्ती वा टोल र विद्यालयहरुमा समावेशी आधारमा बालक्लब गठन भई क्रियाशिल (न्यूनतम वार्षिक ३ वटा बैठक, ३ वटा कार्यक्रम सञ्चालन) रहेका हुनेछन् ।	६०	९५
३३	५ कक्षा भन्दा माथि अध्ययन अध्यापन हुने विद्यालयका व्यवस्थापन समितिमा बालक्लबको प्रतिनिधित्व रहनेछ । (५ कक्षामाथि संचालित ३१ विद्यालयमध्ये १२ मा सहभागिता भएको)	३६	१००
३४	स्वास्थ्य व्यवस्थापन समितिमा बालक्लब/सञ्जालको प्रतिनिधित्व रहनेछ ।	०	१००
३५	स्थानीय तहमा रहेका बालबालिका सम्बन्धी सरोकारका संरचना/समितिहरुमा १२ देखि १६ वर्षका बालबालिकाको संस्थागत सहभागिता सुनिश्चित गरिएको हुनेछ ।	१००	९०
३६	बालभेलाबाट माग भई आएका योजनाहरु स्थानीय तहको योजनामा समावेश भएका हुनेछन् ।	०	१००
ङ	संस्थागत विकास		
३७	वडा/गाउँ/नगरपालिका तहमा बालमैत्री स्थानीय शासन समितिहरु गठन भई क्रियाशिल रहेका हुनेछन् ।	०	१००
३८	स्थानीय तहहरुले आफ्नो लागि बालमैत्री आचार संहिता र नीति नियम तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याएका हुनेछन् । (बालअधिकार प्रवर्द्धन र संरक्षण कार्यविधि बनेको)	५०	१००
३९	गाउँपालिका/नगरपालिकामा कम्तिमा एक बाल उद्यान सहितको बालमैत्री सिकाइ स्रोत केन्द्र सञ्चालनमा रहेको हुनेछ ।	०	६०
४०	बालबालिकाको वस्तुगत विवरण (प्रोफाइल) को आधारमा स्थानीय तहको विकास योजना र बालबालिकाको लागि लगानी योजना तर्जुमा भई कार्यान्वयन भएको हुनेछ ।	०	१००
४१	स्थानीय तहको योजना तर्जुमा पूर्व वार्षिक रुपमा वडा र गाउँ/नगरपालिका तहमा बालभेला अयोजना गरी बालभेलाले प्राथमिकता तोकेका विषयलाई स्थानीय तहको योजना तर्जुमा प्रक्रियामा समावेश गरिएको हुनेछ ।	०	१००
४२	स्थानीय तहमा बालबालिका सम्बन्धी स्थितिपत्र तयारी तथा प्रकाशन र अद्यावधिक भएको हुनेछ ।	०	१००
४३	प्रारम्भिक बालविकास केन्द्रहरुले स्थानीय तहले तोकेको न्यूनतम मापदण्ड पुरा गरेका हुनेछन् ।	०	१००

४४	विद्यालयले कक्षा ६ देखि १० सम्मका विद्यार्थीहरूको लागि बालमैत्री, वातावरणमैत्री र विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी अतिरिक्त कक्षा सञ्चालन गरेका हुनेछन् ।	०	१००
४५	आधारभूत शिक्षा पश्चात विद्यालय शिक्षाबाट वञ्चित भएका बालबालिकाहरूले जीवन उपयोगी शिक्षा (व्यवसायिक तथा सीपमूलक तालिम) प्राप्त गरेका हुनेछन् ।	०	८०
४६	स्थानीय तहमा रहेका प्रहरी (कार्यालय) चौकीहरूमा बालमैत्री कक्ष वा बालमैत्री सम्पर्क एकाइ रहेको हुनेछ ।	०	१००
४७	विद्यार्थी सवार हुने शैक्षिक संस्थाका सवारी साधनहरू स्थानीय तहले तोकेको न्यूनतम मापदण्ड अनुसार बालमैत्री र अपाङ्गतामैत्री हुनेछन् ।	०	१००
४८	स्थानीय तहको प्रशासकीय कार्यालयमा स्तनपान कक्षको व्यवस्था भएको हुनेछ ।	०	१००
४९	बसपार्क, सिनेमा हल, हाटबजार, खेल मैदान जस्ता सार्वजनिक स्थलहरूमा बालमैत्री शौचालय र खोनेपानी धाराको व्यवस्था भएको हुनेछ ।	०	१००
५०	स्थानीय तहको विपद् व्यवस्थापन योजनामा विपद्को सायमा बालबालिकाको आवश्यकता सम्बोधन गर्ने प्रावधान समावेश भएको हुनेछ । (विपद् व्यवस्थापन कार्यविधि बनेको)	१००	१००
५१	विपद्को समयमा बालबालिका तथा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको विशेष सहयोगको लागि संस्थागत व्यवस्था भएको हुनेछ ।	१००	१००

२.७. बालअधिकार (बालबचाउ, बालसंरक्षण, बालबिकास र बालसहभागिता)

अधिकार भन्नाले लक्षित वर्गको लागि कानूनद्वारा प्रदत्त सेवा, सुविधा र अवसर भन्ने बुझिन्छ । यसरी हेर्दा बालबालिकाको लागि देशको कानूनद्वारा प्रदत्त सेवा, सुविधा र अवसर नै बाल अधिकार हुन् । बालबालिकाले एक समृद्ध मानव जीवन जिउनको लागि आवश्यक पर्ने आधारभूत आवश्यकताहरू नै बालअधिकार हुन् । बालअधिकार एक विशिष्टीकृत मानव अधिकार हो । राज्य, परिवार, समुदाय, संस्था, व्यक्ति र निजी क्षेत्रले बालबालिकाको लागि गर्नुपर्ने भनी संविधान र कानूनमा तोकिएका दायित्वहरू नै बालबालिकाका अधिकार हुन् । नेपालको संविधानको धारा ३९ मा बालबालिकाको अधिकारको बारेमा उल्लेख गरिएको छ भने बालबालिका सम्बन्धी ऐन २०७५ ले १६ वटा दफाहरूमा बालबालिकाको अधिकारलाई सुनिश्चित गरेको छ ।

बालअधिकारका व्यवस्थाहरूलाई सहजतापूर्वक बुझ्न तथा कार्यान्वयनमा ल्याउनका लागि चार विभिन्न क्षेत्रमा हेरिने गरेको छ ।

क) बाँच पाउने अधिकार

बाँच पाउनु बालबालिकाको जन्मसिद्ध अधिकार हो । गर्भमा रहेदेखि नै सुरक्षित हुनका लागि गर्भवती महिलाको विशेष स्याहार लगायत बालबालिकाको सुरक्षित रूपमा जन्म हुनुपर्दछ । जन्मे पछि पौष्टिक आहार र आवास, स्वस्थ वातावरण, सफा पानी, खोप, स्वास्थ्य स्याहार तथा प्राथमिक उपचार लगायतका आधारभूत कुराको व्यवस्था हुनुपर्दछ । बाँच पाउने अधिकार अन्तर्गतका मुख्य विषयहरू बुँदागत रूपमा उल्लेख गरिएको छ :

- जन्मन पाउने, गर्भवति महिलाको विशेष स्याहार
- गाँस, बास र कपास
- पौष्टिक आहार र स्वास्थ्य स्याहार
- आमा बाबुको माया ममता
- स्वस्थ वातावरण र प्राथमिक उपचार

ख) संरक्षण पाउने अधिकार

प्रत्येक बालबालिकाले भेदभाव, शोषण, दुर्व्यवहार, अपहेलना, उत्पीडन एवं हानीकारक काम तथा युद्धमा संलग्न हुनुपर्ने स्थिति, ओसारपोसार तथा बेचबिखन र आमाबाबुबाट अलग्गनु पर्ने लगायतका जोखिमपूर्ण स्थितिबाट सुरक्षित हुन पाउनुपर्छ । अपाङ्ग तथा परिवार विहीन बालबालिकाको निम्ति विशेष व्यवस्था हुनुपर्छ । सम्पूर्ण बालबालिकालाई कानुनी संरक्षण प्राप्त हुनुपर्छ । बाल संरक्षणको अधिकार अन्तर्गतका मुख्य विषयहरू बुँदागत रूपमा उल्लेख गरिएको छ :

- जोखिमपूर्ण भेदभाव र कुरितिबाट संरक्षण (गर्भबाटै)
- शारीरिक शोषण, यातना र श्रमबाट सुरक्षित
- कानुनी सुरक्षा र संरक्षण
- आमाबाबुको संरक्षण र निगरानी
- हानीकारक काम तथा युद्धमा संलग्नताबाट संरक्षण
- लागुपदार्थ तथा नसालुपदार्थबाट संरक्षण
- बेचबिखन, ओसारपोसारबाट संरक्षण

ग) विकास गर्न पाउने अधिकार

स्वच्छ वातावरणमा सार्थक शिक्षा आर्जन गर्ने, मनोरञ्जन, खेल र आराम गर्ने, बाबुआमाको समान माया-ममता पाउने, उचित स्वास्थ्योपचार लगायतका उचित जीवनस्तरका निमित्त चाहिने एवं बालबालिकाको शारीरिक, मानसिक, नैतिक, सामाजिक विकासका निमित्त आवश्यक पर्ने सुविधा र अवसरहरू प्राप्त गर्ने अधिकार प्रत्येक बालबालिकाको जन्मसिद्ध अधिकार हो ।

बाल विकासको अधिकार अन्तर्गतका मुख्य विषयहरु बुँदागत रुपमा उल्लेख गरिएको छ :

- शिक्षा आर्जन गर्ने
- मनोरन्जन, खेल
- आमाबाबुको समान माया ममता
- उचित स्वास्थ्योपचार
- शारीरिक र मानसिक, भावनात्मक र बौद्धिक
- विकासका लागि आवश्यक सुविधा र अवसरहरु
- उचित मार्गदर्शन र राम्रो वातावरण

घ) सहभागी हुन पाउने अधिकार

बालबालिकाको जीवनमा प्रभाव पार्ने नीति निर्णयहरुमा बालबालिकाको आफ्नो कुरा सुनिनुपर्ने र सो विचारको कदर गरिनु पर्ने, रचनात्मक कार्य, सामाजिक र सांस्कृतिक क्रियाकलाप तथा जीवनका हरेक पक्षमा विना रोकतोक र विना भेदभाव सहभागी हुन पाउनु, आस्थाअनुसारको धर्ममा संलग्न हुने, बालबालिका सम्बन्धी कुनै पनि कुराको जानकारी राख्न र अभिव्यक्त गर्न, संघसंस्था खोल्न वा सहभागी हुन पाउने लगायतका अधिकारहरु सबै बालबालिकाले पाउनुपर्दछ ।

अर्थपूर्ण बाल सहभागिता अन्तर्गतका मुख्य विषयहरु बुँदागत रुपमा उल्लेख गरिएको छ :

- सामाजिक क्रियाकलापमा भागलिनु पाउनु पर्ने
- जीवनका हरेक पक्षमा स्वतन्त्रपूर्वक सहभागिता हुन पाउनु पर्ने
- रचनात्मक कार्यहरुमा सहभागिता
- जीवनका वारेमा सोच्ने, निर्णय लिने र केही गर्ने अधिकार
- संघ संस्था खोल्न तथा सहभागी हुन पाउने अधिकार
- आस्था अनुसारको धर्ममा संलग्नता
- बालबालिकाको विचार र भावनाको कदर गरिनु पर्ने

२.८. बालमैत्री स्थानीय शासन कार्यक्रमका साभेदार तथा सहयोगी संस्थाहरु र भुमिका

बालमैत्री स्थानीय शासनलाई प्रभावकारी बनाउन केन्द्र र प्रदेश स्तरका साभेदार सहित स्थानीय स्तरका साभेदार तथा सहयोगी संस्थाहरुको भुमिका अत्यन्त महत्वपूर्ण हुन्छ । बालमैत्री स्थानीय शासन पद्धतिको संस्थागत विकास, नीति निर्माण, निर्देशन, बजेट प्रणालीलाई बालमैत्री बनाउने, बालमैत्री स्थानीय शासन संचालनका लागि प्रदेश र स्थानीय तहलाई सहजीकरण, निरन्तर अनुगमन

गर्ने गराउने, बालअधिकार सम्बन्धी परामर्श सुभाब दिने, स्थानीयस्तरमा निर्माण भएका र हुने भौतिक पूर्वाधारहरु बालमैत्री बनाउने आवश्यक नीति एंव मार्गदशन प्रदेश तथा स्थानीय तहलाई गर्ने गराउने लगायत अन्य विशिष्ट भुमिका केन्द्रिय तहबाट निभाउनुपर्ने हुन्छ साथै प्रदेश तहबाट बालमैत्री स्थानीय शासन सम्बन्धी प्रादेशिक नीति तथा रणनीति बारे समन्वय गर्ने, प्रदेशस्तरका सबै सरकारी एवं गैर सरकारी क्षेत्रमा बालमैत्री स्थानीय शासन पद्धतिलाई मूलप्रवाहीकरण गर्न नीतिगत निर्देशन दिने एवं साभेदारी स्थापना गर्ने गराउने, बजेट प्रणालीलाई बालमैत्री गराउने, अनुगमन गर्ने लगायत थप विशिष्ट भुमिका निर्वाह गर्नुपर्ने हुन्छ ।

स्थानीय स्तरका साभेदारहरु:

बालमैत्री स्थानीय शासन पद्धतिको प्रवर्धन गर्ने प्रक्रियामा देहायका स्थानीयस्तरका साभेदार संस्थाहरु रहनेछन्:

(क) जिल्ला समन्वय समिति

१. बालमैत्री स्थानीय शासन सम्बन्धी कार्यको लागि समन्वय तथा सम्पर्क डेस्कको व्यवस्था गर्ने,
२. विभिन्न सरोकारवालाको बीचमा सम्पर्क, समन्वय र साभेदारी विकास गरी बालमैत्री स्थानीय शासन सञ्चालनमा गाँउ/नगरपालिकालाई सहयोग गर्ने,
३. बालमैत्री स्थानीय शासन सम्बन्धी संचालित कार्यक्रमहरु समन्वयात्मक र एकीकृत ढंगबाट संचालन गर्न गाँउ/नगरपालिकालाई सहयोग गर्ने,
४. बालमैत्री स्थानीय शासन सम्बन्धी स्थानीय तहमा संचालित कार्यक्रमहरुको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्ने गराउने,
५. बालमैत्री स्थानीय तह घोषणाको लागि स्थलगत अनुगमन गरी आवश्यक सुभाब दिने ।
६. बालमैत्री स्थानीय शासनको आवधिक समीक्षा गरी कार्यक्रम संचालनमा देखा परेका समस्याहरु निराकरणमा गाँउ/नगरपालिकालाई सहयोग गर्ने,

(ख) गाउँपालिका स्तरीय साभेदारहरु:

बालमैत्री स्थानीय शासन पद्धतिको प्रवर्धन गर्ने प्रक्रियामा देहायका गाउँ तथा नगरस्तरका साभेदार संस्थाहरु रहनेछन्:

(क) गाउँपालिका

१. केन्द्र र प्रदेश तथा अन्य सरोकार निकायबाट प्राप्त मार्गदर्शन, नीति तथा कार्यक्रमहरु आ-आफ्नो क्षेत्रको सन्दर्भमा आवश्यकता अनुसार परिमार्जन गरी वा नगरी लागू गर्ने,
२. आफ्नो क्षेत्रमा बालमैत्री स्थानीय शासन सम्बन्धी नीति तर्जुमा गर्ने,
३. बालमैत्री स्थानीय शासन प्रवर्द्धनको लागि सम्पर्क व्यक्ति, बाल कल्याण अधिकारी तोक्ने,
४. बालमैत्री स्थानीय शासन प्रवर्द्धनको लागि स्थानीयस्तरमा योजना तथा कार्यक्रम संचालन गर्दा नेतृत्वदायी भूमिका निर्वाह गर्ने,
५. बालमैत्री स्थानीय शासन प्रवर्द्धनको लागि बजेट विनियोजन गर्ने,
६. बालमैत्री स्थानीय शासन सम्बन्धी दीर्घकालीन नीति बनाई वार्षिक एवं आवधिक योजनामा समावेश गर्ने,
७. बालमैत्री स्थानीय शासन सम्बन्धी कार्यक्रमहरुको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्ने,
८. बालमैत्री स्थानीय शासन सम्बन्धी संचालित कार्यक्रमहरु समन्वयात्मक र एकीकृत ढंगबाट संचालन गर्ने गराउने,
९. बाल क्लव/समुह तथा संजालहरुको विकासमा सहयोग पुऱ्याउने, बालमैत्री स्थानीय शासनको आवधिक प्रगति समीक्षा गर्ने,
१०. आ-आफ्नो क्षेत्रबाट हुने सेवा प्रवाहलाई बालमैत्री बनाउने ।
११. गर्भवती महिला एवं बालबालिकाको स्वास्थ्य सम्बन्धी सेबालाई बालमैत्री गराउने
१२. बालबालिकाको आधारभूत स्वास्थ्य प्रवर्द्धनको लागि संचालन गरिने योजना तथा कार्यक्रमलाई बालमैत्री बनाउने
१३. बालबालिकाको शैक्षिक विकासका लागि संचालन गरिने योजना तथा कार्यक्रमहरुलाई बालमैत्री बनाउने,
१४. विद्यालय जान नसक्ने र व्रीचैमा कक्षा छोड्ने बालबालिकालाई विद्यालय शिक्षा उपलब्ध गराउने योजना कार्यान्वयन गर्ने,
१५. बालबालिकाको शारीरिक विकासको लागि भौतिक साधनको व्यवस्था गर्ने,
१६. बाल क्लव/समुह तथा संजालहरुलाई सुचिकृत गरी तथ्याङ्क अद्यावधिक गर्ने

१७. बडालाई बालमैत्री घोषणा गर्ने आवश्यक सहयोग र समन्वय गर्ने ।

(ख) बालमैत्री स्थानीय शासन गाउँपालिका तथा नगरपालिकास्तरीय समिति

१. बालमैत्री स्थानीय शासन सम्बन्धी गाउँ/नगरस्तरको नीति, निर्देशिका, कार्यविधि तयार गर्ने र यस पद्धतिको प्रवर्द्धन गर्न गाउँ/नगरपालिकालाई नीतिगत पृष्ठपोषण गर्ने,

२. बालमैत्री स्थानीय शासन पद्धतिको प्रवर्द्धन गर्न गाउँ/नगरपालिकास्तरबाट समन्वयकारी भूमिका निर्वाह गर्ने,

३. बालबालिकाको क्षेत्रमा कार्यरत अन्तर्राष्ट्रिय एवं राष्ट्रिय, सरकारी एवं गैर सरकारी संघसंस्था तथा तहवीच आवश्यक समन्वय गर्ने गराउने,

४. बालमैत्री स्थानीय शासन सम्बन्धी कार्यको अनुगमन र मूल्याङ्कन गर्ने, गराउने ।

(ग) गाउँ/नगर कार्यपालिकाका महाशाखा, शाखा, ईकाई

१. महिला तथा बालबालिका सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रमलाई बालमैत्री बनाउने र यस्ता कार्यक्रमहरुमा बालसहभागिता सुनिश्चित गर्न सहयोग गर्ने

२. बालमैत्री स्थानीय शासन सम्बन्धी सूचक प्राप्त हुनेगरी बालमैत्री योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्न क्रियाशिल रहने,

३. बालमैत्री स्थानीय शासन सम्बन्धी भएका क्रियाकलाप तथा प्रगति विवरणको सूचना अद्यावधिक र सम्प्रेषण गर्ने,

४. सेवा प्रवाह पद्धतिलाई बालमैत्री बनाउने ।

५. आ-आफ्नो विषयमा संचालन हुने नीति तथा कार्यक्रमलाई बालमैत्री बनाउने र यस्ता कार्यक्रमहरुमा बाल सहभागिता सुनिश्चित गर्ने,

६. आ-आफ्नो विषयमा बालमैत्री स्थानीय शासन सम्बन्धी सूचक प्राप्त हुनेगरी बालमैत्री योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्ने र स्वीकृतिको लागि गाउँ/नगरपालिकामा पेश गर्ने ।

७. बालमैत्री स्थानीय शासनका सम्बन्धित सूचकहरुको अवस्था विश्लेषण, अनुगमन र प्रमाणिकरण गर्ने ।

(घ) बाल क्लब/संजाल, महिला संजाल तथा गैर सरकारी संस्था

१. बालमैत्री स्थानीय शासन सम्बन्धी कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न आफ्ना सदस्यहरुलाई परिचालन गर्ने,
२. बालमैत्री स्थानीय शासन सम्बन्धी, कार्यक्रम कार्यान्वयनको लागि स्थानीय तह र विषयगत शाखालाई सहयोग गर्ने,
३. बालबालिका सम्बन्धी कार्य गर्दा स्थानीय तहसंग समन्वय गरी एकद्वार पद्धतिबाट कार्य गर्ने गराउने,
४. आ-आफ्नो क्षेत्रबाट हुने विकास निर्माण एवं सेवा प्रवाहलाई बालमैत्री बनाउने ।

(ड) वडा समिति

१. नगरपालिकाबाट प्राप्त मार्गदर्शन, नीति तथा कार्यक्रमहरु आफ्नो कार्य क्षेत्रमा लागू गर्ने,
२. आफ्नो वडामा बालमैत्री स्थानीय शासन सम्बन्धी नीति, योजना तर्जुमा र बजेट विनियोजन गर्ने गरी गाँउ/नगरपालिकामा पेश गर्ने,
३. बालमैत्री स्थानीय शासन प्रवर्द्धनको लागि आफ्नो वडामा सम्पर्क व्यक्ति तोक्ने,
४. बालमैत्री स्थानीय शासन प्रवर्द्धनको लागि वडास्तरमा योजना तथा कार्यक्रम संचालन गर्दा नेतृत्वदायी भूमिका निर्वाह गर्ने,
५. बालमैत्री स्थानीय शासन सम्बन्धी संचालित कार्यक्रमहरु समन्वयात्मक र एकीकृत ढंगबाट संचालन गर्ने गराउने,
६. वडामा संचालित बालमैत्री स्थानीय शासन सम्बन्धी कार्यक्रमहरुको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्ने,
७. बाल क्लव/समुह तथा संजालहरुको विकासमा सहयोग पुऱ्याउने,
८. बालमैत्री स्थानीय शासनको आवधिक प्रगति समीक्षा गर्ने,
९. आफ्नो क्षेत्रबाट हुने सेवा प्रवाहलाई बालमैत्री बनाउने ।
१०. बाल क्लव/समुह तथा संजालहरुलाई आफ्नो वडामा सुचिकृत गरी तथ्याङ्क अद्यावधिक गर्ने ।
११. आफ्नो वडालाई बालमैत्री वडा बनाउने ।

(च) बालमैत्री स्थानीय शासन वडा समिति

१. बालमैत्री स्थानीय शासन सम्बन्धी वडास्तरको नीति तथा योजना तयार गर्न र यस पद्धतिको प्रवर्द्धन गर्न वडा समितिलाई नीतिगत पृष्ठपोषण गर्ने,
२. बालमैत्री स्थानीय शासन पद्धतिको प्रवर्द्धन गर्न वडास्तरबाट समन्वयकारी भूमिका निर्वाह गर्ने,
३. बालमैत्री स्थानीय शासन सम्बन्धि आवधिक, वार्षिक लगानी योजना तर्जुमा र बजेट विनियोजन गर्न वडा समिति र गाउँ/नगरपालिका संग समन्वय गर्ने,
४. बालबालिकाको क्षेत्रमा वडास्तरमा कार्यरत अन्तर्राष्ट्रिय एवं राष्ट्रिय, सरकारी एवं गैर सरकारी संघसंस्था तथा तहबीच आवश्यक समन्वय गर्ने गराउने,
५. बालमैत्री स्थानीय शासन सम्बन्धी कार्यको अनुगमन र मूल्याङ्कन गर्ने, गराउने ।

(छ) बालमैत्री स्थानीय शासन समुदाय समिति, सामुदायिक संस्था, सेवा केन्द्र, विद्यालय, स्वास्थ्य संस्था, गैसस तथा अन्य संघसंस्था

१. बालमैत्री स्थानीय शासन सम्बन्धी कार्यक्रम संचालन गरी सेवा प्रवाहमा सहयोग पुऱ्याउने,
२. बालमैत्री स्थानीय शासनको अवधारणालाई समुदायस्तरसम्म पुऱ्याउन प्रवर्द्धनात्मक कार्यहरु गर्ने,
३. बाल समूहहरुको विकास र प्रवर्द्धनमा सहयोग पुऱ्याउने,
४. कार्यक्रमको स्वःअनुगमन, आवधिक समीक्षा र मूल्याङ्कन गर्ने, छ. स्थानीयस्तरमा उपलब्ध साधन स्रोत बालबालिकाका क्षेत्रमा परिचालन गर्ने,
५. सरोकारवालासंग सम्पर्क एवं समन्वय गर्ने र साभेदारी निर्माण गर्ने,
६. स्वीकृत नीति निर्देशिका अनुसार कार्यक्रम संचालन गर्ने,
७. आ-आफ्नो क्षेत्रमा संचालन हुने कार्यक्रमको स्वामित्व ग्रहण गर्ने,
८. आ-आफ्नो क्षेत्रबाट हुने विकास निर्माण एवं सेवा प्रवाहलाई बालमैत्री बनाउने ।

२.९. बालमैत्री सुसाशन युक्त स्थानीय तह निर्माणका लागि अवसर र सम्भावनाहरु

बालअधिकार महासन्धिको अनुमोदनले बालबालिकाहरु प्रति राज्यलाई जवाफदेहि बनाएको र यसै प्रति लक्षित भई नेपाल सरकारले बालमैत्री स्थानीय शासन कार्यान्वयन निर्देशिका र कार्यविधिहरु

तयार गर्नु आफैमा एउटा अवसरको रूपमा रहेको छ । बालअधिकारको विषयलाई स्थानीय तहको समग्र कार्यपद्धति र प्रणालीमा अन्तरभूत गर्दै कार्यान्वयन गर्न गरेको निर्देशन बमोजिम बालमैत्री स्थानीय शासन अवलम्बनलाई लक्ष्यका साथ अगाडी बढाइएको हो । प्रतापपुर गाउँपालिकाको सबै वडामा बालमैत्री स्थानीय शासन लागु गर्नको लागि गाउँसभाबाट बालवालिका सम्बन्धी विशेष नीति तथा योजनाहरु पास भएका छन् । बालवालिकाको क्षेत्रमा निश्चित प्रतिशत बजेट विनियोजन भएको छ ।

गाउँपालिकामा विगत देखि नै स्वास्थ्य संस्था र विद्यालयले बालवालिकाको क्षेत्रमा गरेको महत्वपूर्ण योगदानका कारण यस पालिकाका बालवचाउ र विकासको क्षेत्रमा केही सूचकहरु पुरा भएका छन् । बालमैत्री पालिका घोषणाका लागि पुरा गर्नुपर्ने ५१ सूचकहरुमध्ये १७ सूचकमा तोकेबमोजिमको नतिजा प्राप्त भइसकेको छ । जसले बालमैत्री पालिका घोषणा गर्ने यात्रामा महत्वपूर्ण खुड्किलाको रूपमा काम गर्नेछ । यस बाहेक बालमैत्री स्थानीय शासन युक्त गाउँपालिका घोषणाका लागि अवसर र सम्भावनाहरु यस प्रकार रहेका छन् ।

१. गाउँपालिकाका जनप्रतिनिधि, सम्बन्धित कर्मचारीहरु र सरोकारवालाहरुलाई बालमैत्री स्थानीय शासन सम्बन्धी अभिमुखीकरण गरिनु र बालमैत्री घोषणाका लागि सबै प्रतिबद्ध हुनु ।
२. बालमैत्री स्थानीय शासनको संस्थागत विकासको लागि पालिका र वडा स्तरमा स्थानीय बालअधिकार समिति गठन गरी सक्रिय रूपमा परिचालित हुनु ।
३. संस्थागत रूपमा गाउँपालिकामा बालकल्याण अधिकारी तोकिनु ।
४. बालसमुह एवं बालसंजालहरु गठन हुनु ।
५. स्वास्थ्य संस्था, विद्यालय, स्थानीय संघसंस्था लगायतको सकारात्मक सहयोग रहनु ।
६. खुल्ला दिशा मुक्त क्षेत्र, पूर्ण खोप युक्त गाउँपालिका, पूर्ण साक्षर गाउँपालिका घोषणा हुनु ।
७. सुनौला हजार दिन तथा बहुक्षेत्रीय पोषण सम्बन्धी कार्यक्रम प्रभावकारी रूपमा संचालन हुनु । लगायत ...

परिच्छेद ३ : जनसंख्या

वि.सं. २०८१, वैसाखमा प्रतापपुर गाउँपालिकाको बालबालिकाको वस्तुस्थिति विवरण तयारीको क्रममा गरिएको घरधुरी सर्वेक्षण बमोजिम यस पालिकामा जम्मा ७९३० घरधुरी र ४४५६४ जनसंख्या रहेको छ। जसमध्ये महिला २१५८९ र पुरुष २२९७५ जना छन्। १८ वर्षभन्दा कम उमेरका जम्मा १४७२८ जना बालबालिका रहेका छन्। जसमध्ये बालक ७५९६ र बालिका ७१३२ जना छन्। जुन कुल जनसंख्याको ३३ प्रतिशत हुन आउछ।

३.१ उमेर समुह र जातीगत आधारमा जनसंख्या

(क) उमेर समुहको आधारमा जनसंख्या :

उमेर समुह	पुरुष	महिला	जम्मा
५ वर्ष मुनिका बालबालिका	१८७४	१६८२	३५५६
५ देखि १४ वर्ष सम्मका बालबालिका	४२३१	४०४१	८२७२
१५ देखि १८ वर्ष सम्मका बालबालिका	१४९१	१४०९	२९००
१८ वर्ष देखि माथि	१५३७९	१४४५७	२९८३६
जम्मा जनसंख्या	२२९७५	२१५८९	४४५६४

स्रोत : घरधुरी सर्वेक्षण २०८१

(ख) वडागत जनसंख्या

वडा नं.	घर संख्या	जम्मा जनसंख्या			१८ वर्ष सम्मको बालबालिका संख्या		
		पुरुष	महिला	जम्मा	बालक	बालिका	जम्मा
१	८०१	२१८१	२०७९	४२६०	६१८	५१९	११३७
२	६१९	१७९०	१७३०	३५२०	६२७	५९८	१२२५
३	९५१	२७५८	२५९९	५३५७	८८२	८४३	१७२५
४	१०२२	२९१४	२७२९	५६४३	१००९	९८२	१९९१
५	९७२	३१०४	२८७८	५९८२	१०८३	१०४३	२१२६
६	८२६	२२३४	२०७३	४३०७	७९८	७३२	१५३०
७	९७३	२८००	२६२२	५४२२	८४९	८१५	१६६४
८	९०५	२६८४	२४८५	५१६९	९४७	८७१	१८१८
९	८६१	२५१०	२३९४	४९०४	७८३	७२९	१५१२
भूखण्ड	७९३०	२२९७५	२१५८९	४४५६४	७५९६	७१३२	१४७२८

(ग) उमेर समुहको आधारमा जनसंख्या

वडा नं.	५ वर्ष मुनीका			५ देखि १४			१५ देखि १८			१८ वर्ष भन्दा माथि			जम्मा जनसंख्या		
	बालक	बालिका	जम्मा	बालक	बालिका	जम्मा	बालक	बालिका	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा
१	१५६	१३६	२९२	३७१	३०४	६७५	९१	७९	१७०	१५६३	१५६०	३१२३	२१८१	२०७९	४२६०
२	२२७	२०८	४३५	३११	२९९	६१०	८९	९१	१८०	११६३	११३२	२२९५	१७९०	१७३०	३५२०
३	१९६	१९९	३९५	५०७	४८७	९९४	१७९	१५७	३३६	१८७६	१७५६	३६३२	२७५८	२५९९	५३५७
४	२०६	१९८	४०४	५४८	५५०	१०९८	२५	२३४	४८९	१९०५	१७४७	३६५२	२९१४	२७२९	५६४३
५	२२१	१९६	४१७	६२१	५७३	११९४	२४	२७४	५१५	२०२१	१८३५	३८५६	३१०४	२८७८	५९८२
६	१९८	१८२	३८०	४५६	४३६	८९२	१४	११४	२५८	१४३६	१३४१	२७७७	२२३४	२०७३	४३०७
७	२३५	२०६	४४१	४७३	४६४	९३७	१४	१४५	२८६	१९५१	१८०७	३७५८	२८००	२६२२	५४२२
८	२१२	१९०	४०२	५३३	५०३	१०३६	२०	१७८	३८०	१७३७	१६१४	३३५१	२६८४	२४८५	५१६९
९	२२३	१६७	३९०	४११	४२५	८३६	१४	१३७	२८६	१७२७	१६६५	३३९२	२५१०	२३९४	४९०४
जम्मा	१८७४	१६८२	३५५६	४२३३	४०४९	८२८२	१४९	१४०	२९०	१५३७७	१४४४७	३९८२४	२२९७७	२१५८८	४४५६५

स्रोत : घरघुरी सर्वेक्षण २०८०

(घ) जातीय आधारमा जनसंख्या विवरण

जातीय विवरण	घरघुरी
मधेसी	४२१६

आदिवासी/जनजाती	१५९५
दलित	१३३९
मुस्लिम	५६८
ब्राह्मण/क्षेत्री	२०४
अन्य	८
जम्मा	७९३०

स्रोत : घरघुरी सर्वेक्षण २०८१

वडागत रुपमा जातीय आधारमा जनसंख्या विवरण

जातियता	१	२	३	४	५	६	७	८	९	जम्मा
अन्य		२		३		१	२			८
आदिवासी/जनजाती	४९५	३०७	७१	१६९	६	१०	१९८	१३	३२६	१५९५
दलित	७३	९५	१८१	२०६	१५०	१०९	१८२	१९३	१५०	१३३९
ब्राह्मण/क्षेत्री	६१	२३	१३	५	१७	१६	१३	२०	३६	२०४
मधेसी	१६७	१३२	६४४	४२४	६७३	६३९	५५९	६३८	३४०	४२१६
मुस्लिम	५	६०	४२	२१५	१२६	५१	१९	४१	९	५६८
जम्मा	८०१	६१९	९५१	१०२२	९७२	८२६	९७३	९०५	८६१	७९३०

स्रोत : घरघुरी सर्वेक्षण २०८१

३.२. मातृभाषाको आधारमा जनसंख्या विवरण

प्रतापपुर गाउँपालिकामा मधेसी, मुस्लिम, आदिवासी/जनजाती, दलित समुदायको बाहुल्यता छ भने केही घरपरिवारहरु ब्राह्मण/क्षेत्री समुदायका पनि रहेका छन्। यस वडामा अधिकांश घरपरिवारले मातृभाषाको रुपमा भोजपुरी भाषा बोल्ने गरेको पाइएको छ। गाउँपालिकास्तरको मातृभाषाको आधारमा जनसंख्या विवरण यस प्रकार रहेको छ :

क्र.स.	मातृभाषा	जनसंख्या	प्रतिशत
१	भोजपुरी	४३२९४	९७.१५
२	नेपाली	११८०	२.६४
३	नेवारी	२५	०.०५६
४	मगर	२५	०.०५६
५	मैथिली	१५	०.०३४
६	अन्य	२५	०.०५६
		४४५६४	१००

स्रोत : घरघुरी सर्वेक्षण २०८१

३.३. जनसंख्या वृद्धिदर

प्रतापपुर गाउँपालिकामा वि.सं.२०६८ को जनगणना र वि.सं.२०७८ को जनगणनाको आधारमा मा गरिएको घरपरिवार सर्वेक्षणको आधारमा यस गाउँपालिकाको जनसंख्या वृद्धिदर १.०२ प्रतिशत रहेको छ ।

३.४. जन्मदर्ता सम्बन्धी विवरण

जन्मदर्ता:

नाम तथा पहिचानको अधिकार नेपालको संविधान २०७२ ले मौलिक अधिकारको रूपमा प्रत्याभूत गरेको अधिकार हो । जन्मदर्ता बालबालिकाको अधिकार मध्ये पहिलो अधिकार हो । यसले बालबालिकाको पहिचान, नाम र राष्ट्रियता अधिकार सुनिश्चित गर्दछ । त्यसैले बच्चा जन्मनासाथ सम्बन्धित स्थानीय तहमा जन्मको दर्ता गराउनु बाबुआमाको कर्तव्य भित्र पर्दछ । बालअधिकार सम्बन्धी महासन्धिको धारा ७ मा बालबालिकालाई जन्मनासाथ जन्मदर्ता गरिन्छ, र जन्मेपछि उसले आफ्नो नाम राख्न पाउने र राष्ट्रियताको अधिकार पाउनेछ, भन्ने उल्लेख गरिएको छ । साथै बालबालिका सम्बन्धी ऐन, २०७५ ले समेत बालबालिकाको नाम र जन्ममिति कायम गर्ने व्यवस्था गरेको पाइन्छ ।

प्रतापपुर गाउँपालिकाका ५ वर्ष मुनिका करिब ७९ प्रतिशत बालबालिकाको जन्मदर्ता भइसकेको छ भने भर्खरै जन्मिएका र विद्यालय भर्ना नभएका ५ वर्ष सम्मका करिब २१ प्रतिशत बालबालिकाको जन्मदर्ता हुन बाँकी छ । वि.सं. २०८१ वैसाखमा भएको घरधुरी सर्वेक्षण बमोजिम प्रतापपुर गाउँपालिकाको वडाहरुमा जन्मदर्ता सम्बन्धी विवरण यस प्रकार रहेको छ :

वडा नं.	५ वर्ष मुनिका बालबालिका संख्या			जन्मदर्ता भएका बालबालिका संख्या		
	बालक	बालिका	जम्मा	बालक	बालिका	जम्मा
१	१५६	१३६	२९२	११८	१०२	२२०
२	२२७	२०८	४३५	१७७	१५८	३३५
३	१९६	१९९	३९५	१३५	१३८	२७३
४	२०६	१९८	४०४	१५५	१४७	३०२
५	२२१	१९६	४१७	१६८	१४५	३१३
६	१९८	१८२	३८०	१४९	१७६	३२५
७	२३५	२०६	४४१	१९५	१७६	३७१
८	२१२	१९०	४०२	१७२	१६८	३४०
९	२२३	१६७	३९०	१९३	१३६	३२९
जम्मा	१८७४	१६८२	३५५६	१४६२	१३४६	२८०८

स्रोत : घरधुरी सर्वेक्षण २०८१

३.५. बालविवाहको अवस्था

प्रतापपुर गाउँपालिकामा वि.सं. २०८० मा मात्रै कुल ३८२ विवाहमध्ये ६८ जनाको बालविवाह भएको छ । २० वर्ष भन्दा कम उमेरमा करिब १८ प्रतिशत बालबालिकाको विवाह भएको देखिएको छ । वडागत रुपमा कुल विवाह र बालविवाहको विवरण यस प्रकार रहेको छ :

वडा नं.	गएको १ वर्षमा भएको कुल विवाह	विवाह गर्दा २० वर्षभन्दा कम उमेर हुनेको संख्या (बालविवाह)
१	३७	५
२	२२	१०
३	८४	२
४	३९	१४
५	४१	५
६	१४	३
७	५३	१०
८	३०	१४
९	६२	५
जम्मा	३८२	६८

स्रोत : घरघुरी सर्वेक्षण २०८१

३.६ परिवार संख्या र प्रतिपरिवार औसत बालबालिका संख्या

क) वडा अनुसार घरघुरी र जनसंख्या विवरण :

वडा नं.	घरघुरी संख्या	बालबालिका संख्या	जनसंख्या विवरण		
			पुरुष	महिला	जम्मा
१	८०१	११३७	२१८१	२०७९	४२६०
२	६१९	१२२५	१७९०	१७३०	३५२०
३	९५१	१७२५	२७५८	२५९९	५३५७
४	१०२२	१९९१	२९१४	२७२९	५६४३
५	९७२	२१२६	३१०४	२८७८	५९८२
६	८२६	१५३०	२२३४	२०७३	४३०७
७	९७३	१६६४	२८००	२६२२	५४२२
८	९०५	१८१८	२६८४	२४८५	५१६९
९	८६१	१५१२	२५१०	२३९४	४९०४
जम्मा	७९३०	१४७२८	२२९७५	२१५८९	४४५६४

स्रोत : घरघुरी सर्वेक्षण २०८१

ख) औषत घरपरिवार र प्रति परिवार औषत बालबालिका

प्रतापपुर गाउँपालिकामा जम्मा ७९३० घरधुरी संख्या रहेको र जम्मा ४४५६४ जनसंख्या रहेको हुँदा औषत घरपरिवार संख्या ५.१५ र प्रतिपरिवार औषत बालबालिका संख्या १.८६ रहेको छ ।

३.७ अपाङ्गताको विवरण

प्रतापपुर गाउँपालिकामा ६० बालक र ३२ बालिका गरी ९२ जना अपाङ्गता भएका बालबालिका रहेका छन् ।

(क) अपाङ्गता भएका बालबालिकाको वडागत विवरण

वडा नं.	अपाङ्गता भएका बालक संख्या	अपाङ्गता भएका बालिका संख्या	जम्मा
१	८	२	१०
२	२	३	५
३	११	४	१५
४	९	७	१६
५	१०	३	१३
६	३	२	५
७	५	५	१०
८	७	४	११
९	५	२	७
जम्मा	६०	३२	९२

स्रोत : घरधुरी सर्वेक्षण २०८०

(ख) अपाङ्गताको प्रकृतिको आधारमा बालबालिका विवरण

वडा नं.	अपाङ्गताको प्रकृति	बालक	बालिका	जम्मा
१	अटिजम	३	०	३
	दृस्टी सम्बन्धि अपाङ्गता	१	०	१
	बहु अपाङ्गता	२	०	२
	बौद्धिक अपाङ्गता	१	२	३
	शारीरिक अपाङ्गता	१	०	१
२	बहु अपाङ्गता	१	१	२
	शारीरिक अपाङ्गता	१	१	२

	सुनाइ सम्बन्धि अपाङ्गता	०	१	१
	दृस्टी सम्बन्धि अपाङ्गता	१	१	२
	बहु अपाङ्गता	४	०	४
३	मानसिक वा मनोसामाजिक	१	०	१
	शारीरिक अपाङ्गता	३	०	३
	सुनाइ/ बोलाई सम्बन्धि अपाङ्गता	१	२	३
	श्रवण र दृस्टी बिहिन	०	१	१
	शारीरिक अपाङ्गता	५	४	९
४	सुनाइ/ बोलाई सम्बन्धि अपाङ्गता	४	१	५
	दृस्टी सम्बन्धि अपाङ्गता	०	१	१
	बौद्धिक अपाङ्गता	०	२	२
	मानसिक वा मनोसामाजिक	१	०	१
५	शारीरिक अपाङ्गता	७	२	९
	सुनाइ/ बोलाई सम्बन्धि अपाङ्गता	२	१	३
	दृस्टी सम्बन्धि अपाङ्गता	१	१	२
६	सुनाइ/ बोलाई सम्बन्धि अपाङ्गता	२	१	३
	मानसिक वा मनोसामाजिक	०	१	१
	मानसिक वा मनोसामाजिक	२	१	३
	शारीरिक अपाङ्गता	१	१	२
७	सुनाइ/ बोलाई सम्बन्धि अपाङ्गता	२	१	३
	बहु अपाङ्गता	०	१	१
	बौद्धिक अपाङ्गता	०	१	१
	दृस्टी सम्बन्धि अपाङ्गता	२	०	२
	मानसिक वा मनोसामाजिक	१	०	१
८	शारीरिक अपाङ्गता	२	२	४
	सुनाइ/ बोलाई सम्बन्धि अपाङ्गता	१	२	३
	सुनाई सम्बन्धि अपाङ्गता	१	०	१
९	शारीरिक अपाङ्गता	५	२	७
	जम्मा	६०	३२	९२

स्रोत : घरधुरी सर्वेक्षण २०८१

परिच्छेद ४ : बाल तथा मातृ स्वास्थ्य

४.१.स्वास्थ्य संस्था सम्बन्धी विवरण

(क) प्रतापपुर गाउँपालिकाको स्वास्थ्य संस्था सम्बन्धी विवरण यस प्रकार रहको छ :

क्र.सं.	स्वास्थ्य संस्था	संख्या
१	सरकारी अस्पताल	०
२	निजि अस्पताल	०
३	आधारभुत अस्पताल	१
४	शहरी स्वास्थ्य केन्द्र	०
५	स्वास्थ्य चौकी	६
६	आधारभुत स्वास्थ्य सेवा केन्द्र	२
७	सामुदायिक स्वास्थ्य इकाई	०
८	गाउँ घर क्लिनिक	१२
९	खोप केन्द्र	२६
१०	प्रसुती गृह	३
११	औषधि पसल/मेडिकल	९

(ख) वडागत रुपमा सेवा प्रवाह गर्ने स्वास्थ्य संस्थाहरु र कार्यरत कर्मचारीको विवरण यस प्रकार रहेको छ :

वडा नं	स्वास्थ्य संस्थाको नाम	कर्मचारी विवरण
१	भिठा आधारभुत स्वास्थ्य सेवा केन्द्र	३ (सि.अ.हे.व.-१, अ.न.मी.-१, का.स.-१)
२	जगन्नाथपुर आधारभुत अस्पताल	२१ (चिकित्सक सहित २१ जना)
३	सोमनी स्वास्थ्य चौकी	६ (सि.अ.हे.व.-१, अ.न.मी.-२, अ.हे.व.-२, का.स.-१)
४	ठुलो खैरटवा स्वास्थ्य चौकी	९ (अ.हे.व.-२, अ.न.मी.-३, ल्याब असिस्टेन्ट-१, क.स.-१, स्वीपर-२)
५	वैदौली स्वास्थ्य चौकी	६ (जन स्वा. नि.-१, अ.हे.व.-२, अ.न.मी.२, का.स.-१)
६	गुठी प्रसौनी स्वास्थ्य चौकी	५ (सि.अ.हे.व.-१, अ.हे.व.-२, अ.न.मी.-१, का.स.-१)

७	गुठी सुर्यपुरा स्वास्थ्य चौकी	११ (सि.अ.न.मि.-१, अ.हे.ब.-३, अ.न.मि.-१, ल्याब असिस्टेन्ट-१ का.स.-१, स्त्रीपर, ड्राइवर, चौकिदार-२/१/१)
८	आधारभूत स्वास्थ्य सेवा केन्द्र, पिपरपाती	३ (हे.अ.-१, अ.न.मी.-१, का.स.-१)
९	प्रतापपुर स्वास्थ्य चौकी	

ख) स्वास्थ्य संस्थामा औषधीको उपलब्धता

प्रतापपुर गाउँपालिकाको सबै वडामा रहेका स्वास्थ्य संस्थाहरुमा मापदण्ड बमोजिमका औषधिहरु नियमित रुपमा आपूर्ति हुने गरेको छ । फोलिक एसिड र नसर्ने रोगहरु जस्तै उच्च रक्तचाप, मधुमेह लगायतका औषधिहरु छोटो समयको लागि कहिलेकाहि अभाव हुने गरेको छ ।

४.२. सुरक्षित मातृत्व कार्यक्रम

प्रतापपुर गाउँपालिकाले लिएको स्वास्थ्य सम्बन्धी विभिन्न नीतिहरुमध्ये सुरक्षित मातृत्व कार्यक्रम, पोषण कार्यक्रमलाई प्रभावकारी बनाउने नीति समेत लिएको छ । गाउँपालिकाको स्वास्थ्य शाखा र वडास्थित प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र, स्वास्थ्य चौकी, आधारभूत स्वास्थ्य सेवा केन्द्रहरुद्वारा गर्भवती तथा सुत्केरी आमाहरुलाई मातृशिशु स्वास्थ्य सम्बन्धी सचेतना सहित विविध कार्यक्रमहरु विगत देखि नै संचालन गर्दै आएको छ । साथै गाउँपालिकामा संचालित सुनौलो हजार दिन तथा बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रमबाट समेत १००० दिनका आमा र बच्चालाई लक्षित गरी पोषण सहयोग, विविध सचेतनामुलक कार्यक्रमहरु संचालन भएको छ । जसले गर्दा सुरक्षित मातृत्व कार्यक्रमको केही प्रभावकारिता भने बढेको छ । तर पनि गाउँपालिकामा अवस्थित स्वास्थ्य संस्थाहरुको अनुसार विगत ५ वर्षमा १ वर्ष मुनिका ६ जना बालबालिकाको मृत्यु भएको छ । जसमध्ये वडा नं. वडा नं. ८ मा २०७९/०८० मा ४ जना शिशुको मृत्यु भएको थियो, वडा नं. ३ मा २ जना शिशुको मृत्यु भएको छ ।

४.३ खोप लगाउने बालबालिका सम्बन्धी विवरण

प्रतापपुर गाउँपालिका पूर्ण खोप युक्त गाउँपालिका हो । तर पनि प्रत्येक वर्ष खोप लगाउने क्रममा कुनै बालबालिका छुट्ने भएकोले अनुगमन र सर्वेक्षणबाट खोप छुटेका बालबालिका पत्ता लगाई उनीहरुलाई खोप लगाएर वडा तथा गाउँपालिकाले प्रत्येक वर्ष पूर्ण खोपको सुनिश्चितता गर्दै आएको छ ।

वडामा रहेका बालबालिकाहरु खोपको लागि सम्बन्धित वडामा मात्रै नभई अन्यत्र आफुलाई सबैभन्दा नजिक र पायक पर्ने ठाउँमा गएर पनि सेवा लिइरहेको अवस्था छ । जन्मिएको १ महिनाभित्र

लगाउनुपर्ने वि.सि.जि खोप प्रसुती गृहमै बच्चा जन्मिएपछि लगाउने गरेको कारण पनि वडाको स्वास्थ्य संस्थामा उक्त खोप लगाउनेको मात्रा कम देखिएको छ । कुनै स्वास्थ्य चौकीमा अनुमानित भन्दा बढि र कुनैमा कम बालबालिकाले खोप लगाएको देखिन्छ ।

सरावल गाउँपालिकामा वि.सं. २०८१ वैसाख महिनामा गरिएको घरधुरी सर्वेक्षणमा १६ देखि ५९ महिनाका जम्मा ३३ जना बालबालिका विभिन्न खोप लगाउन छुटेको पाइएकोमा सबैलाई छुटेका खोप लगाउने कार्य सम्पन्न गरी वि.सं २०८१ जेष्ठ २० गते पूर्ण खोप सुनिश्चित भएको गाउँपालिका घोषणा गरिएको छ । पूर्ण खोप सुनिश्चित गर्ने क्रममा तयार भएको बालबालिकाको पूर्ण खोप सम्बन्धी विवरण यस प्रकार रहेको छ :

वडा नं.	स्वास्थ्य संस्थाको नाम	१६ देखि ५९ महिनाको जम्मा बालबालिका संख्या			पूर्ण खोप प्राप्त गरेका बालबालिका संख्या			सर्वेक्षणमा भेरेर खोप पुरा गरेका बच्चा संख्या			
		१६-२३ महिना	२४-५९ महिना	जम्मा	१६-२३ महिना	२४-५९ महिना	जम्मा	शून्य डोज		इप आउट	
		१६-२३ महिना	२४-५९ महिना	जम्मा	१६-२३ महिना	२४-५९ महिना	जम्मा	१६-२३ महिना	२४-५९ महिना	१६-२३ महिना	२४-५९ महिना
१	भिठा आधारभुत स्वास्थ्य सेवा केन्द्र	४७	१७७	२२४	४७	१७७	२२४				
२	जगन्नाथपुर आधारभुत अस्पताल	६४	१६५	२२९	६०	१५३	२११			४	१२
३	सोमनी स्वास्थ्य चौकी	७९	३४८	४२७	७९	३३९	४१८				९
४	ठुलो खैरटवा स्वास्थ्य चौकी	७२	२४५	३१७	७२	२४५	३१७				
५	बैदौली स्वास्थ्य चौकी	३९	१५६	१९५	३९	१५६	१९५				
६	गुठी प्रसौनी स्वास्थ्य चौकी	४७	२४२	२८९	४५	२१०	२८५			३	
७	गुठी सुर्यपुरा स्वास्थ्य चौकी	५०	२१७	२६७	४८	२१४	२६२			२	३
८	आधारभुत स्वास्थ्य सेवा केन्द्र, पिपरपाती	४५	१५७	२०२	४१	१५६	१९७				
९	प्रतापपुर स्वास्थ्य चौकी	८१	३४२	४२३	८१	३४२	४२३				
जम्मा		५२४	२०४९	२५७३	५१२	२०३१	२५३४			९	२४

(Handwritten signature)

४.४. बालबालिकामा पोषणको स्थिती

बालबालिकाको पोषणको अवस्था सुधारको लागि प्रतापपुर गाउँपालिकाको स्वास्थ्य संस्थाहरूद्वारा २ वर्ष मुनिका बालबालिकाको नियमित मासिक रूपमा तौल अनुगमन तथा पोषण परामर्श हुने गरेको छ । महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरूलाई MUAC screening गराउने तालिम प्रदान गरी सोहि अनुसार पोषणको अवस्था जाँच गर्ने काम गरिएको छ । नियमित रूपमा बालभिता वितरण हुनुको साथै पोषणको लागि स्वास्थ्य शिक्षा कार्यक्रम तथा आवश्यक औषधि समेत वितरण गर्ने गरिएको छ । सुत्केरी आमाहरूको लागि पोषण भत्ता उपलब्ध गराउनुका साथै अति कडा कुपोषण भएका बालबालिकाको अवस्था सुधारको लागि उपचार सहित तयारी खाना उपलब्ध गराइएको छ ।

(क) पूर्ण स्तनपानको अवस्था

वडा नं	७ महिनादेखि १ वर्ष सम्मका बालबालिका संख्या			६ महिनासम्म पूर्ण स्तनपान गरेका बालबालिका संख्या	६ महिनासम्म पूर्ण स्तनपान नगराएको (आमाको दुध सहित थप खाना खाएको)
	बालक	बालिका	जम्मा		
१	१७	३०	४७	४६	१
२	१५	११	२६	२५	१
३	१४	१६	३०	२९	१
४	४३	३९	८२	७७	५
५	४४	२५	६९	५०	१९
६	१९	२०	३९	३८	१
७	१७	२५	४२	४१	१
८	३६	३५	७१	७१	
९	२१	१२	३३	३३	०
जम्मा	२२६	२१३	४३९	४१०	२९

स्रोत : घरघुरी सर्वेक्षण २०८१

(ख) कुपोषणबाट प्रभावित बालबालिका

वडा नं.	५ वर्ष मुनिका जम्मा बालबालिकाका संख्या	कम तौल, पुङ्को र ख्याउटेपन हुने पाँच वर्ष मुनिका बालबालिकाको संख्या	अति कडा कुपोषण भएको बालबालिकाका संख्या	पोषण सुधारका लागि आवश्यक उपचार गराइरहेका बालबालिका संख्या
१	२९२	०	५	५
२	४३५	३९	२५	६४
३	३९५	१९	५	२४
४	४०४	२३	३	२६

(Handwritten signature)

५	४१७	०	३	३
६	३८०	७	११	१०
७	४४१	२९	२	२
८	४०२	०	६	६
९	३९०	२६	४	४
	३५५६	१४३	६४	१४४

स्रोत : घरधुरी सर्वेक्षण र प्रतापपुर गा.पा. का सबै स्वास्थ्य संस्था, २०८१

(ग) ५ वर्षमुनिका बालबालिकाले दिनमा कम्तिमा ३ पटक पोषिलो खाना (दुध, लिटो, भात, फलफूल, सागसब्जी) खान पाउने नपाउने सम्बन्धि विवरण

वडा नं.	५ वर्ष मुनिका बालबालिकाका जम्मा संख्या	पोषिलो खाना पाउने बालबालिका	खान नपाउने बालबालिका	कैफियत
१	२९२	२२५	६७	
२	४३५	३९१	४४	
३	३९५	३१०	८५	
४	४०४	३६४	४०	
५	४१७	३७८	३९	
६	३८०	३०२	७८	
७	४४१	३९८	४३	
८	४०२	३७२	३०	
९	३९०	३१५	७५	
	३५५६	३०५५	४२६	

स्रोत : घरधुरी सर्वेक्षण, २०८१

४.५. बालबालिकामा देखा परेका मुख्य रोगहरु र तीनको उपचार व्यवस्था

प्रतापपुर गाउँपालिकामा रहेका बालबालिकामा देखा परेका मुख्य रोगहरु र तीनको उपचारको व्यवस्था यसप्रकार रहेको छ :

क्र.स.	मुख्य रोगहरु	उपचार व्यवस्था
१	रुघाखोकी, श्वासप्रश्वास सम्बन्धी समस्या	SYP.CTZ, स्तनमान सम्बन्धी परामर्श, घरेलु उपचार, रेफर
२	ज्वरो	पारासिटामोल, स्तनमान सम्बन्धी परामर्श, घरेलु उपचार, रेफर
३	भाडापखला	Tab.zinc 20-10 mg, ORS, घरेलु उपचार, रेफर

	निमोनिया	Amoxacillin. घरेलु उपचार, रेफर
४	कान दुख्नु	अवस्था हेरी उपचार, रेफर
५	छालाको-समस्या, एलर्जी	अवस्था हेरी उपचार, आवश्यक परामर्श र रेफर

४.६ प्रसूती पूर्व स्वास्थ्य परिक्षण, आइरन चक्की, टिडि खोप लगाउने गर्भवती महिलाहरुको विवरण

(क) प्रतापपुर गाउँपालिकामा ० देखि १ वर्षसम्मको बच्चा भएको आमाहरुले गर्भावस्थाको समयमा गर्भ जाँच गराएको, आइरन चक्कि खाएको तथा टिडी खोप लगाएको विवरण यस प्रकार रहेको छ :

वडा नं	० देखि १ वर्षको बच्चा भएको आमा संख्या	४ पटक गर्भ परिक्षण गरेको	५ पटक गर्भ परिक्षण गरेको	६ पटक गर्भ परिक्षण गरेको	७ पटक गर्भ परिक्षण गरेको	८ पटक गर्भ परिक्षण गरेको	६ पटक भन्दा कम गर्भपरिक्षण गरेको	२२५ आइरन चक्की खाएका गर्भवती आमाहरुको संख्या	टीडी खोप लगाउने आमाहरुको संख्या
१	४५	६	५	२	६	२४	२	४२	४५
२	१०१	४	३	१	५	८६	२	९९	९९
३	९८	१९	१	३	१३	६०	२	९७	९८
४	१०१	१७	२	१	२७	५३	१	९८	९८
५	७३	१३	१४	५	३	३३	५	६२	७०
६	६५	८	१	३	२	५०	१	६५	६५
७	६६	२२	२		२	४०		६१	६३
८	३६	५	१		२	२८		३४	३५
९	९५	१५	१		४	७५		९३	९३
जम्मा	६८०	१०९	३०	१५	६४	४४९	१३	६५१	६६६

स्रोत : घरघुरी सर्वेक्षण २०८१

४.७ दक्ष जनशक्तिबाट सुत्केरी गराउने महिलाहरुको विवरण :

वडा नं	० देखि १ वर्ष सम्मको बच्चा भएको आमा संख्या	स्वास्थ्य संस्थामा सुत्केरी भएका आमा संख्या	घरमै सुत्केरी भएका आमा संख्या (परिवारका सदस्य/ छिमेकी)	अन्य
१	४५	४५		
२	१०१	१०१		

३	९८	९७	१	
४	१०१	१०१		
५	७३	६२	११	
६	६५	६५	०	
७	६६	६४	२	
८	३६	३६		
९	९५	९४	१	
जम्मा	६८०	६६३	१५	

स्रोत : घरधुरी सर्वेक्षण २०८१

४.८. सुत्केरी पश्चात आमा र नवशिशु जाँचको अवस्था

स्वास्थ्य संस्थामा शिशुलाई जन्मदिने सबै आमा र नवशिशुको पहिलो २४ घण्टाभित्र सम्बन्धित प्रसुती गृहमा नै स्वास्थ्य जाँच हुने गरेको छ।

गत १ वर्षमा सुत्केरी पश्चातको जाँच र नवशिशु जाँच को अवस्था यस प्रकार रहेको छ :

वडा नं.	० देखि १ वर्ष सम्मको बच्चा भएको आमा संख्या	आमा र नवशिशुको पहिलो पटक जाँच (२४ घण्टा भित्र)	दोश्रो पटकको जाँच (३ दिन भित्र)	तेस्रो पटकको जाँच (७ दिन भित्र)
१	४५	४५	३२	४०
२	१०१	१०१	८१	९४
३	९८	९७	९३	९३
४	१०१	१०१	९९	९९
५	७३	६२	६९	६९
६	६५	६५	६२	६२
७	६६	६४	५८	५८
८	३६	३६	३२	३२
९	९५	९४	५९	९१
जम्मा	६७८	६६३	५८५	६३८

स्रोत : घरधुरी सर्वेक्षण २०८१ र सबै स्वास्थ्य संस्था

४.९. नियमित रुपमा तौल लिइएका बालबालिका सम्बन्धी विवरण :

प्रतापपुर गाउँपालिकाको सबै वडामा खोप कार्यक्रम संचालनको क्रममा १५ वर्ष सम्मका बालबालिकाको मासिक रुपमा नियमित तौल लिने र वृद्धि अनुगमन गर्ने गरिएको छ। भने १६ महिनादेखि ५ वर्ष सम्मका बालबालिकाको त्रैमासिक रुपमा तौल लिने गरिएको छ।

९ ओटै वडामा रहेका स्वास्थ्य संस्थाद्वारा प्राप्त तौल अनुगमन सम्बन्धी विवरण यस प्रकार रहेको छ :

वडा न	नियमित रुपमा तौल लिएका १५ महिना सम्मका			नियमित रुपमा तौल लिएका १६-२३ महिना सम्मका			नियमित रुपमा तौल लिएका २ देखि ५ वर्ष सम्मका		
	बालिका	बालक	जम्मा	बालिका	बालक	जम्मा	बालिका	बालक	जम्मा
१	४१	३६	७७	७५	५५	१३०	२३	२०	४३
२	१४०	१३३	२७३	१७०	१६०	३३०	३२०	२६४	५८४
३			५९०			६९८			
४	९५	१२५	२२०	३५	४५	८०	२१५	२६५	४८०
५	४०	५६	९६	५०	४५	९५	१५०	११५	२६५
६			११६						
७			८३			५०			२०७
८									
९			८०५			९७४			
जम्मा									

४.१०. भिटामिन ए तथा जुकाको औषधी खाएका बालबालिका सम्बन्धी विवरण

(क) भिटामिन ए र जुकाको औषधी खुवाइएका बालबालिका संख्या :

स्वास्थ्य संस्था, वडा	भिटामिन ए क्यापसूल खाएका बालबालिका			जुकाको औषधि खाएका बालबालिका		
	६-११ महिना	१२-५९ महिना	जम्मा	१२-२३ महिना	२४-५९ महिना	जम्मा
भिठा आधारभुत स्वास्थ्य सेवा केन्द्र	३५	४२४	४५९	९६	३२८	४२४
जगन्नाथपुर आधारभुत अस्पताल	४१	३९४	४३५	७९	३१५	३९४
सोमनी स्वास्थ्य चौकी	३८	३०७	३४५	७१	२३६	३०७
ठुलो खैरटवा स्वास्थ्य चौकी	२४	२६४	२८८	६७	१९७	२६४
वैदौली स्वास्थ्य चौकी	४५	३१०	३५५	७५	२३५	३१०

गुठी प्रसौनी स्वास्थ्य चौकी	४८	४०६	४५४	११०	२९६	४०६
गुठी सुर्यपुरा स्वास्थ्य चौकी	३७	३८३	४२०	९६	२८७	३८३
आधारभूत स्वास्थ्य सेवा केन्द्र, पिपरपाती	३८	३३५	३७३	७२	२६३	३३५
प्रतापपुर स्वास्थ्य चौकी	२९	२७६	३०५	७९	१९७	२७६
जम्मा	३३५	३०९९	३४३४	७४५	२३५४	३०९९

स्रोत : स्वास्थ्य शाखा प्रतापपुर गा.पा., २०८१ वैसाख ६ र ७

४.११. आयोडिन नुनको प्रयोग

प्रतापपुर गाउँपालिकामा आयोडिनयुक्त नुन प्रयोग गर्ने घरधुरी विवरण यस प्रकार रहेको छ :

वडा नं	जम्मा घरधुरी संख्या	आयोडिन युक्त नुन प्रयोग गर्ने घरपरिवार	आयोडिन नुनको प्रयोग नगर्ने घरपरिवार
१	८०१	७९६	५
२	६१९	६१५	४
३	९५१	९५१	०
४	१०२२	१०१९	३
५	९७२	९७२	०
६	८२६	८२६	०
७	९७३	९७३	०
८	९०५	९००	५
९	८६१	८५७	४
जम्मा	७९३०	७९०९	२१

स्रोत : घरधुरी सर्वेक्षण २०८१

४.१२. सार्वजनिक तथा निजी चर्पी र सरसफाई सम्बन्धी विवरण

प्रतापपुर गाउँपालिकाको वडा नं. १ मा १ ओटा, २ मा २ ओटा, ६ मा १ ओटा, ७ मा १ ओटा र ९ मा १ ओटा गरी जम्मा ६ ओटा सार्वजनिक शौचालयहरू रहेको छ। गाउँपालिकाको बजार क्षेत्र गोपिगञ्जमा फोहोर व्यवस्थापनको लागि अस्थायी व्यवस्था गरिएको छ। ग्रामिण क्षेत्र भएको हुँदा प्राय सबै वडाहरूमा कुहिने फोहोरलाई कम्पोष्ट मल बनाइ प्रयोग गर्ने गरिएको छ भने नकुहिने फोहारलाई जलाउने, खाडलमा पुर्ने गरिएको छ। वडाहरूमा शौचालयको प्रयोग र शौचालय प्रयोग पछि, फोहोर छोएपछि र खानु खानु अघि हात धुने बानिव्योहोरा सम्बन्धी विवरण यस प्रकार रहेको छ :

(क) शौचालय प्रयोग र साबुन पानीले हात धुने सम्बन्धी विवरण :

वडा नं.	जम्मा घरधुरी	शौचालय प्रयोग गर्ने घरपरिवार	शौचालय प्रयोग नगर्ने घरपरिवार	साबुन पानीले हात धुने घरपरिवार	पानीले मात्र हात धुने घरधुरी
---------	--------------	------------------------------	-------------------------------	--------------------------------	------------------------------

१	८०१	७८३	१८	६३०	१७१
२	६१९	५५०	६९	५६७	५२
३	९५१	८७७	७४	९२१	३०
४	१०२२	१०१२	१०	१०१९	३
५	९७२	७४१	१२३	६९५	२७७
६	८२६	६५३	१७३	७२३	१०३
७	९७३	८७२	१०१	९४७	२६
८	९०५	७५२	९८	७७५	१३०
९	८६१	७९६	६५	८३५	२६
जम्मा	७९३०	७०३६	७३१	७११२	८१८

स्रोत : घरधुरी सर्वेक्षण २०८०

४.१३. खानेपानीको स्रोत तथा उपलब्धता सम्बन्धी विवरण :

प्रतापपुर गाउँपालिकाको वडा नं. १, २, ८ र ९ मा गरी जम्मा ७.८२ प्रतिशत घरपरिवारमा खानेपानी प्रणालीबाट वितरण भएको पानीको उपलब्धता रहेको छ भने ९०.४३ प्रतिशत परिवारले ह्याण्डपाइप/ट्युबेलको पानी प्रयोग गर्ने गरेका छन् । खानेपानीको स्रोत र उपलब्धता सम्बन्धी विस्तृत विवरण यस प्रकार रहेको छ :

(क) वडाअनुसार खानेपानी स्रोतको विवरण यस प्रकार रहेको छ :

वडा नं.	जम्मा घरधुरी	खानेपानीको स्रोत						
		ट्युबेल/ ह्याण्डपाइप/ बोरिङ्ग गरेको पानी	निजि खानेपानी धारा (खानेपानी प्रणालीबाट वितरण भएको)	सामुदायिक धारा	इनार	सतही पानी (खोला, नदि, पोखरी)	असुरक्षित मुल	अन्य
१	८०१	४८५	२६०	५१	५	०	०	०
२	६१९	४४५	१६५	१	५	०	०	३
३	९५१	९४३	०	६	०	०	०	२
४	१०२२	१०१९	०	१	०	०	०	२
५	९७२	९५७	०	४	०	०	०	११

६	८२६	८२३	०	३	०	०	०	०
७	९७३	९७३	०		०	०	०	०
८	९०५	८४०	४५	१४	०	०	०	६
९	८६१	६८६	१५०	२५	०	०	०	०
जम्मा	७९३०	७१७१	६२०	१०५	१०	०	०	२४

श्रोत : घरधुरी सर्वेक्षण २०८१

(ख) घरायसी रुपमा खानेपानीको शुद्धिकरण तथा प्रसोधन गर्ने तरिका

वडा न	उमालेर प्रयोग गर्ने	केहि नगरेको	प्रणालीवाट नै सुरक्षित खानेपानी आउने गरेको	फिल्टर जडान गरिएको	जम्मा
१	४	४९३	१२१	१८३	८०१
२	३	३९०	१६५	६१	६१९
३		८२५		१२६	९५१
४	२४	७१७	०	२८१	१०२२
५		७५९	०	२१३	९७२
६		६५१	०	१७५	८२६
७		७४८	०	२२५	९७३
८	१	८०३	४५	५६	९०५
९	११	३३७	१५०	१०७	८६१
जम्मा	३२	५३८६	४८१	१३२०	७९३०

४.१४. एआरभी प्रोफिल्याक्सिस सम्बन्धित विवरण

प्रतापपुर गाउँपालिकाको स्वास्थ्य शाखा र वडास्थित स्वास्थ्य संस्थाहरुका अनुसार यस पालिकामा एच.आइ.भी. संक्रमित आमाबाट जन्मिएका कुनै पनि बालबालिका नरहेको अवस्था छ। प्रत्येक वर्ष स्वास्थ्य चौकी र अन्य संघसंस्था मार्फत एच.आइ.भी. न्यूनीकरण र एआरभी प्रोफिल्याक्सिस सम्बन्धी सचेतनामुलक कार्यक्रम हुने गरेको छ। गर्भवती जाँचको समयमा पनि एच.आइ.भी. जाँच गर्ने गरिएको छ।

(Handwritten signature)

परिच्छेद ५ शैक्षिक अवस्था

५.१ . महिला तथा बालबालिकाको साक्षरता विवरण

प्रतापपुर गाउँपालिका सहित समग्र नवलपरासी जिल्ला नै पूर्ण साक्षर घोषणा भएको जिल्ला हो । तर पनि राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार यस गाउँपालिकाको साक्षरता दर ७२.९ प्रतिशत मात्रै रहेको छ । जसमध्ये ८२.४ प्रतिशत पुरुष र ६३.६ प्रतिशत महिला साक्षर छन् । गाउँपालिकामा ३ देखि ४ वर्ष उमेरका ७६.५२ प्रतिशत बालबालिका बालविकास, पूर्व प्रा.वि. कक्षामा विद्यालय भर्ना भएका छन् भने ५ देखि १४ वर्ष सम्मका ९७.३६ प्रतिशत बालबालिकाले आधारभुत शिक्षा प्राप्त गरिरहेका छन् ।

५.२ शैक्षिक संस्था र छात्र छात्राहरुको विवरण

प्रतापपुर गाउँपालिकामा ३१ सामुदायिक र १८ संस्थागत गरी जम्मा ५० ओटा शैक्षिक संस्था संचालनमा रहेको । जसमध्ये ६ मदरसा र २ धार्मिक विद्यालय रहेका छन् । यस गाउँपालिकाका बालबालिकाहरु वडामा रहेको विद्यालय संगै छिमेकि बर्दघाट, रामग्राम नगरपालिकामा अवस्थित विद्यालयहरुमा समेत पुगेर अध्ययन गर्ने गरेका छन् । कक्षा ११, १२ र उच्च शिक्षाका लागि बर्दघाट, परासी, बुटवल, काठमाण्डौ लगायतका स्थानहरुमा गई अध्ययन गर्ने गरेका छन् ।

क) शैक्षिक संस्था विवरण ,विद्यालयमा अध्ययनरत बालबालिको संख्या

क्र.स.	विद्यालयको नाम	वडा नं.	अध्यापन हुने कक्षा (सम्म)	विद्यार्थी विवरण		
				छात्र	छात्रा	जम्मा
१	एच पाठशाला, बाउन्नगढी	१	६	१३४	१२१	२५५
२	लिटिल बुद्ध एजुकेशन फा. प्रा.लि., गोपिगंज	१	१२	४४२	२७०	७१२
३	पशुपति शिक्षा मन्दिर, जमुनिया	१	५	४३	३४	७७
४	श्री ब्रह्मबाबा आधारभूत विद्यालय, जमुनिया	१	८	८६	९८	१८४
५	श्री लक्ष्मीपुरा आधारभूत विद्यालय, सिसहनिया	१	८	९३	११२	२०५
६	आदर्श पब्लिक इ. बोर्डिङ स्कूल, सेमरी	२	१०	१६०	९०	२५०
७	आदर्श इ. बोर्डिङ हाई स्कूल	२	१२	४३१	३९०	८२१
८	श्री आदर्श मा. बि. सेमरी	२	१२	४८२	८४९	१३३१

९	श्री जनता प्रा. बि. घोडाहा	२	५	७१	९०	१६१
१०	गोल्डेन लाइफ स्कूल, अमहावा	३	९	१५२	१०५	२५७
११	मदरसा अरबिया अहले, सोमनी	३	३	२०	२५	४५
१२	एन.सी नमुना इ. बोर्डिड स्कूल, गिदहा	३	५	९६	६८	१६४
१३	श्री वीरेन्द्र आ.वि., बर्गदवा	३	८	८४	११७	२०१
१४	श्री महेन्द्र मा.बि., सोमनी	३	१०	२६८	२३७	५०५
१५	मदरसा अरबिया अहले, हर्षपुरा	४	०	९	५	१४
१६	नव जीवन अंग्रेजी बराडिड	४	३	६३	३५	९८
१७	ओमशान्ती इ. बोर्डिड स्कूल, पर्सा	४	८	२३७	१२४	३६१
१८	आर.टि. मेमोरियल इ. बोर्डिड स्कूल, खैरटवा	४	५	२५	२२	४७
१९	श्री जनजागृति आ.बि., ठुलो खैरटवा	४	८	९१	१४०	२३१
२०	श्री जनता आ.बि., बर्दघाट	४	८	७४	८५	१५९
२१	श्री सावित्री आ.बि., हर्षपुरा	४	८	७२	७५	१४७
२२	गणेश मा.बि., बसहिया	५	१०	३६१	३७६	७३७
२३	मनोरमा ब्रेनबक्स एजुकेशन एकेडेमी, बैदौली	५	६	५५	३७	९२
२४	श्री गणेश प्रा.बि., बड्की बैदौली	५	५	७४	८३	१५७
२५	श्री जनता प्रा.बि., धर्माली	५	५	७२	६०	१३२
२६	मदरसा अजीजिया अहले सुन्नत	५	३	३४	२५	५९
२७	मदरसा रहमतिया दारुल ओलुम, श्रीरामपुर	५	३	२२	३१	५३
२८	एपेक्स बोर्डिड स्कूल, कठहवा	६	५	१३५	१०६	२४१
२९	मदरसा मादेनतुल ओलुम, मा.बि., हरपुर	६	१२	८४	२७१	३५५
३०	श्री गणेशमान प्रा.बि., केवलपुर	६	३	५०	४९	९९
३१	श्री जन जागृति मा.वि., गुठि प्रसौनी	६	१२	३०२	३२८	६३०
३२	डायमंड मन्टेश्वरी its care	७	१	१४	४	१८
३३	डीबनि सिद्धार्थ इङ्लिस स्कूल	७	६	८१	९७	१७८
३४	ज्ञान मन्दिर आ.बि. सूर्यपुरा	७	७	७५	५७	१३२
३५	जीवन ज्योति प्रा.बि, झुलनीपुर	७	५	१०	६	१६
३६	मदरसा दारुल किताब वसुन्नाह	७	५	६६	३५	१०१
३७	पशुपति शिक्षा मन्दिर, सूर्यपुरा	७	५	८४	७१	१५५
३८	श्री वाल्मीकि इ.बोर्डिड स्कूल, जगन्नाथपुर	७	८	८२	४०	१२२
३९	श्री गणेश मा.वि., जगन्नाथपुर	७	१०	२८३	२५६	५३९

४०	पिपरपाती इ. बोर्डिङ स्कूल, पिपरपाती	८	८	१०९	२७	१३६
४१	श्री बीपी स्मृति प्रा.बि., मर्चहवा	८	५	७६	८५	१६१
४२	श्री डम्बर बहादुर आ.बि., पिपरपाती	८	९	२२२	२९५	५१७
४३	बेलाटारी चिल्ड्रेन्स एकेडेमी	९	१०	२०४	१२४	३२८
४४	डायमण्ड इ.बोर्डिङ स्कूल गंगापुर	९	७	२०६	१९१	३९७
४५	श्री वाल्मीकि आधारभूत विद्यालय	९	८	७०	१२२	१९२
४६	श्री ज्ञान ज्योति प्रा.बि., अठिलही	९	५	५८	७०	१२८
४७	श्री कोटहि प्रा.बि., माधवपुर	९	५	६८	८३	१५१
४८	सनराईज इ.बो. स्कूल, पजरकट्टी	९	१०	१८३	१०८	२९१
४९	त्रिभुवन मा.बि. बेलाटारी	९	१२	१०१८	१०११	२०२९
	जम्मा			७२३१	७१४०	१४३७१

स्रोत : विद्यालय सर्वेक्षण २०८०

ख) कक्षा १ देखि ८ र ९ देखि १२ सम्म अध्ययनरत बालबालिका विवरण

क्र.स.	विद्यालयको नाम	कक्षा १ देखि ८ सम्म अध्ययनरत			कक्षा ९ देखि १२ मा अध्ययनरत			अध्यापन हुने कक्षा(सम्म)
		बालक	बालिका	जम्मा	बालक	बालिका	जम्मा	
१	एच पाठशाला, बाउन्नगढी	६७	६३	१३०	०	०	०	६
२	लिटिल बुद्ध एजुकेशन फा. प्रा.लि., गोपिगंज	२८४	१८१	४६५	७४	३५	१०९	१२
३	पशुपति शिक्षा मन्दिर, जमुनिया	३४	२६	६०	०	०	०	५
४	श्री ब्रह्मबाबा आधारभूत विद्यालय, जमुनिया	७०	८०	१५०	०	०	०	८
५	श्री लक्ष्मीपुरा आधारभूत विद्यालय, सिसहनिया	७९	९७	१७६	०	०	०	८

६	आदर्श पब्लिक इ. बोर्डिङ स्कूल, सेमरी	९४	५९	१५३	१५	८	२३	१०
७	आदर्श इ. बोर्डिङ हाई स्कूल	२५७	२२८	४८५	९४	८९	१८३	१२
८	श्री आदर्श मा. बि. सेमरी	२३१	५५२	७८३	२२१	२७७	४९८	१२
९	श्री जनता प्रा. बि. घोडाहा	५८	७७	१३५	०	०	०	५
१०	गोल्डेन लाइफ स्कूल, अमहावा	९६	५५	१५१	५	५	१०	९
११	मदरसा अरबिया अहले, सोमनी	२०	२५	४५	०	०	०	३
१२	एन.सी नमुना इ. बोर्डिङ स्कूल, गिदहा	३९	३०	६९	०	०	०	५
१३	श्री वीरेन्द्र आ.वि., बर्गदवा	७७	१०१	१७८	०	०	०	८
१४	श्री महेन्द्र मा.बि., सोमनी	१७५	१५४	३२९	७६	७०	१४६	१०
१५	मदरसा अरबिया अहले, हर्षपुरा	०	०	०	०	०	०	०
१६	नव जीवन अंग्रेजी बराडिड	०	०	०	०	०	०	३
१७	ओमशान्ती इ. बोर्डिङ स्कूल, पर्सा	१६८	७७	२४५	०	०	०	८
१८	आर.टि. मेमोरियल इ. बोर्डिङ स्कूल, खैरटवा	०	०	०	०	०	०	५
१९	श्री जनजागृति आ.बि., ठुलो खैरटवा	७९	१२५	२०४	०	०	०	८
२०	श्री जनता आ.बि., बर्दघाट	६१	७४	१३५	०	०	०	८
२१	श्री सावित्री आ.बि., हर्षपुरा	६४	५९	१२३	०	०	०	८

२२	गणेश मा.बि., बसहियां	३३७	३४७	६८४	०	०	०	१०
२३	मनोरमा ब्रेनबक्स एजुकेशन एकेडेमी, बैदौली	५५	३७	९२	०	०	०	६
२४	श्री गणेश प्रा.बि., बड़की बैदौली	५५	६८	१२३	०	०	०	५
२५	श्री जनता प्रा.बि., धर्मौली	५५	४९	१०४	०	०	०	५
२६	मदरसा अजीजिया अहले सुन्नत	२१	१८	३९	०	०	०	३
२७	मदरसा रहमतिया दारुल ओलुम, श्रीरामपुर	१५	१८	३३	०	०	०	३
२८	एपेक्स बोर्डिड स्कूल, कठहवा	७१	५३	१२४	०	०	०	५
२९	मदरसा मादेनतुल ओलम, मा.बि., हरपुर	६४	१९७	२६१	१३	६०	७३	१२
३०	श्री गणेशमान प्रा.बि., केवलपुर	३५	३७	७२	०	०	०	३
३१	श्री जन जागृति मा.वि., गुठि प्रसौनी	१३५	१६८	३०३	१२५	१२८	२५३	१२
३२	डायमंड मन्टेश्वरी its care	०	०	०	०	०	०	१
३३	डीबनि सिद्धार्थ इइलिस स्कूल	७०	७४	१४४	०	०	०	६
३४	ज्ञान मन्दिर आ.बि. सूर्यपुरा-	६१	४८	१०९	०	०	०	७
३५	जीवन ज्योति प्रा.बि. झुलनीपुर	५	३	८	०	०	०	५
३६	मदरसा दारुल किताब वसुन्नाह	४६	२६	७२	०	०	०	५
३७	पशुपति शिक्षा मन्दिर, सूर्यपुरा	३५	३३	६८	०	०	०	५

(Handwritten signature)

३८	श्री वाल्मीकि इ.बोर्डिङ स्कूल , जगन्नाथपुर	७४	३२	१०६	०	०	०	८
३९	श्री गणेश मा.वि., जगन्नाथपुर	१९६	१८७	३८३	६५	५०	११५	१०
४०	पिपरपाती इ. बोर्डिङ स्कूल, पिपरपाती	८६	१२	९८	०	०	०	८
४१	श्री बीपी स्मृति प्रा.बि., मर्चहवा	६८	७४	१४२	०	०	०	५
४२	श्री डम्बर बहादुर आ.बि., पिपरपाती	१७८	२४३	४२१	२२	३४	५६	९
४३	बेलाटारी चिल्ड्रेन्स एकेडेमी	११८	६६	१८४	२०	१९	३९	१०
४४	डायमण्ड इ.बोर्डिङ स्कूल गंगापुर	१८७	१७४	३६१	०	०	०	७
४५	श्री वाल्मीकि आधारभूत विद्यालय	५५	१०२	१५७	०	०	०	८
४६	श्री ज्ञान ज्योति प्रा.बि., अठिलही	३६	४५	८१	०	०	०	५
४७	श्री कोटहि प्रा.बि., माधवपुर	५७	७६	१३३	०	०	०	५
४८	सनराईज इ.बो. स्कूल, पजरकट्टी	१५०	८३	२३३	२१	१५	३६	१०
४९	त्रिभुवन मा.बि. बेलाटारी	५५२	५८४	११३६	४०३	३८२	७८५	१२
	जम्मा	४७७	०	४९१७	९६८७	११५४	११७२	२३२६

५.३ . विद्यार्थी भर्ना दर (प्रारम्भिक बालविकास र आधारभूत तहमा भर्ना भएका विद्यार्थी विवरण)

प्रतापपुर गाउँपालिकामा ३ देखि ४ वर्ष उमेरका ७६.५२ प्रतिशत बालबालिका बालविकास, पूर्व प्रा.वि. कक्षामा विद्यालय भर्ना भएका छन् भने ५ देखि १४ वर्ष सम्मका ९७.३६ प्रतिशत बालबालिकाले आधारभूत शिक्षा प्राप्त गरिरहेका छन् ।

(क) प्रारम्भिक बालविकास केन्द्रमा अध्ययनरत ३ देखि ४ वर्षका बालबालिका विवरण यस प्रकार रहेको छ :

वडा नं.	३ देखि ४ वर्ष उमेरका बालबालिका			प्रारम्भिक बाल विकास केन्द्र/पूर्व प्रा.वि.मा भर्ना भएका		
	बालक	बालिका	जम्मा	बालक	बालिका	जम्मा
१	७०	५१	१२१	५६	४०	९६
२	५६	४८	१०४	४६	४३	८९
३	७७	८४	१६१	६०	५१	१११
४	१०४	१०६	२१०	९७	९७	१९४
५	९१	८५	१७६	६१	५२	११३
६	७६	६२	१३८	४७	४२	८९
७	९०	६९	१५९	५७	४१	९८
८	९७	९६	१९३	८६	८८	१७४
९	७७	६७	१४४	६५	४७	११२
जम्मा	७३८	६६८	१४०६	५७५	५०१	१०७६

(ख) ५ देखि १४ वर्ष उमेरका बालबालिका र आधारभुत शिक्षा प्राप्त गरिरहेका बालबालिका सम्बन्धी विवरण

वडा नं.	५ देखि १४ वर्ष उमेरका बालबालिका			आधारभुत शिक्षा प्राप्त गरिरहेका बालबालिका			औपचारिक शिक्षाबाट वञ्चित बालबालिका		
	बालक	बालिका	जम्मा	बालक	बालिका	जम्मा	बालक	बालिका	जम्मा
१	३७१	३०४	६७५	३६२	३००	६६२	९	४	१३
२	३११	२९९	६१०	३०३	२८२	५८५	८	१७	२५
३	५०७	४८७	९९४	५००	४७१	९७१	७	१६	२३
४	५४८	५५०	१०९८	५४३	५४२	१०८५	५	८	१३
५	६२१	५७३	११९४	५९४	५५८	११५२	२७	१५	४२
६	४५६	४३६	८९२	४४५	४२९	८७४	११	७	१८
७	४७३	४६४	९३७	४५७	४४८	९०५	१६	१६	३२
८	५३३	५०३	१०३६	५१३	४८७	१०००	२०	१६	३६
९	४११	४२५	८३६	३९९	४२१	८२०	१२	४	१६
जम्मा	४२३१	४०४१	८२७२	४११६	३९३८	८०५४	११५	१०३	२१८

५.४.बिचमै विद्यालय छोड्ने र कक्षा दोहोर्न्याउने विद्यार्थी सम्बन्धी विवरण

प्रतापपुर गाउँपालिकाका विभिन्न विद्यालयहरुबाट शैक्षिक सत्र २०८० मा ३०९ बालक र २६६ बालिकाले विद्यालय शिक्षा पुरा नगरी बिचमै विद्यालय छोडेको पाइएको छ । त्यस्तै शैक्षिक सत्र २०८१ मा ५३४ बालक र ५४० बालिका गरी १०७४ जनाले कक्षा दोहोर्‍याएका छन् । विद्यालयअनुसार बिचमै विद्यालय छाड्ने र कक्षा दोहोर्‍याउने बालबालिकाको विवरण यस प्रकार रहेको छ :

क्र.स.	विद्यालयको नाम	बिचमै विद्यालय छोड्ने			कक्षा दोहोर्‍याउने			कैफियत
		बालक	बालिका	जम्मा	बालक	बालिका	जम्मा	
१	एच पाठशाला, बाउन्नगढी	३	३	६	०	०	०	
२	लिटिल बुद्ध एजुकेशन फा. प्रा.लि., गोपिगंज	०	०	०	०	०	०	
३	पशुपति शिक्षा मन्दिर, जमुनिया	०	०	०	०	०	०	
४	श्री ब्रह्मबाबा आधारभूत विद्यालय, जमुनिया	१	२	३	९	०	९	
५	श्री लक्ष्मीपुरा आधारभूत विद्यालय, सिसहनिया	०	०	०	४	३	७	
६	आदर्श पब्लिक इ. बोर्डिङ स्कूल, सेमरी	२	०	२	०	०	०	
७	आदर्श इ. बोर्डिङ हाई स्कूल	१	०	१	२	१	३	
८	श्री आदर्श मा. बि. सेमरी	३३	२२	५५	१७	१५	३२	
९	श्री जनता प्रा. बि. घोडाहा	५	८	१३	७	८	१५	
१०	गोल्डेन लाइफ स्कूल, अमहावा	०	०	०	०	०	०	
११	मदरसा अरबिया अहले, सोमनी	७	४	११	५	१२	१७	

१२	एन.सी नमुना इ. बोर्डिङ स्कूल, गिदहा	९	८	१७	४	६	१०
१३	श्री वीरेन्द्र आ.वि., बर्गदवा	९	११	२०	३३	१७	५०
१४	श्री महेन्द्र मा.वि., सोमनी	२४	१६	४०	९	९	१८
१५	मदरसा अरबिया अहले, हर्षपुरा	२	५	७	७	१५	२२
१६	नव जीवन अंग्रेजी बराडिङ	०	०	०	०	०	०
१७	ओमशान्ती इ. बोर्डिङ स्कूल, पर्सा	०	०	०	०	०	०
१८	आर.टि. मेमोरियल इ. बोर्डिङ स्कूल, खैरतवा	०	०	०	०	०	०
१९	श्री जनजागृति आ.वि., ठुलो खैरतवा	१२	१०	२२	२२	२६	४८
२०	श्री जनता आ.वि., बर्दघाट	११	२	१३	१६	१९	३५
२१	श्री सावित्री आ.वि., हर्षपुरा	०	०	०	०	०	०
२२	गणेश मा.वि., बसहिया	३०	२८	५८	२१	१८	३९
२३	मनोरमा ब्रेनबक्स एजुकेशन एकेडेमी, बैदौली	३	२	५	०	०	०
२४	श्री गणेश प्रा.वि., बड्की बैदौली	११	१५	२६	०	३	३
२५	श्री जनता प्रा.वि., धर्मौली	०	०	०	१४	९	२३
२६	मदरसा अजीजिया अहले सुन्नत	०	०	०	०	०	०
२७	मदरसा रहमतिया दारुल ओलुम, श्रीरामपुर	०	०	०	०	०	०

२८	एपेक्स बोर्डिड स्कूल, कठहवा	११	६	१७	२४	१९	४३
२९	मदरसा मादेनतुल ओलम ,मा.बि., हरपुर	७	५	१२	१९	३६	५५
३०	श्री गणेशमान प्रा.बि., केवलपुर	०	०	०	१	१	२
३१	श्री जन जागृति मा.वि., गुठि प्रसौनी	२९	२५	५४	७४	५९	१३३
३२	डायमंड मन्टेश्वरी its care	०	०	०	०	०	०
३३	डीबनि सिद्धार्थ इङ्लिस स्कूल	१	१	२	०	०	०
३४	ज्ञान मन्दिर आ.बि. सूर्यपुरा	१९	१९	३८	२३	११	३४
३५	जीवन ज्योति प्रा.बि , झुलनीपुर	४	६	१०	४	४	८
३६	मदरसा दारुल किताब वसुन्नाह	१६	१५	३१	०	०	०
३७	पशुपति शिक्षा मन्दिर, सूर्यपुरा	२	२	४	२	५	७
३८	श्री वाल्मीकि इ.बोर्डिड स्कूल , जगन्नाथपुर	०	०	०	०	०	०
३९	श्री गणेश मा.वि., जगन्नाथपुर	३०	२०	५०	६२	४८	११०
४०	पिपरपाती इ. बोर्डिड स्कूल, पिपरपाती	०	०	०	१	१	२
४१	श्री बीपी स्मृति प्रा.बि., मर्चहवा	९	७	१६	४	७	११
४२	श्री डम्बर बहादुर आ.बि., पिपरपाती	७	८	१५	२२	२८	५०
४३	बेलाटारी चिल्ड्रेन्स एकेडेमी	०	०	०	०	१	१
४४	डायमण्ड इ.बोर्डिड स्कूल गंगापुर	०	२	२	५	३	८

४५	श्री वाल्मीकि आधारभूत विद्यालय	०	०	०	२६	३८	६४
४६	श्री ज्ञान ज्योति प्रा.बि., अठिलही	०	१	१	१७	२३	४०
४७	श्री कोटहि प्रा.बि., माधवपुर	०	०	०	०	०	०
४८	सनराईज इ.बो. स्कूल, पजरकट्टी	०	०	०	०	०	०
४९	त्रिभुवन मा.बि. बेलाटारी	११	१३	२४	८०	९५	१७५
	जम्मा	३०९	२६६	५७५	५३४	५४०	१०७४

५.५ छात्रवृत्ति प्राप्त विद्यार्थी विवरण

यस नगरपालिकामा ८७९ बालक र १७६४ बालिका गरी जम्मा २६४३ जनाले छात्रवृत्ति प्राप्त गरेका छन् । विद्यालय अनुसार समग्र विवरण यस प्रकार रहेको छ ।

क्र.स.	विद्यालयको नाम	छात्रवृत्ति प्राप्त		
		बालक	बालिका	जम्मा
१	एच पाठशाला, बाउन्नगढी	१२	१३	२५
२	लिटिल बुद्ध एजुकेशन फा. प्रा.लि., गोपिगंज	१	१	२
३	पशुपति शिक्षा मन्दिर, जमुनिया	०	०	०
४	श्री ब्रह्मबाबा आधारभूत विद्यालय, जमुनिया	२२	१२	३४
५	श्री लक्ष्मीपुरा आधारभूत विद्यालय, सिसहनिया	२३	११२	१३५
६	आदर्श पब्लिक इ. बोर्डिङ स्कूल, सेमरी	०	०	०
७	आदर्श इ. बोर्डिङ हाई स्कूल	३३	२८	६१
८	श्री आदर्श मा. बि. सेमरी	८३	२२८	३११
९	श्री जगता प्रा. बि. षोडाहा	३१	११२	१४३
१०	गोल्डेन लाइफ स्कूल, अमहावा	०	०	०
११	मदरसा अरबिया अहले, सोमनी	०	३०	३०
१२	एन.सी नमुना इ. बोर्डिङ स्कूल, गिदहा	०	०	०
१३	श्री वीरेन्द्र आ.वि., बर्गदवा	५४	१०१	१५५
१४	श्री महेन्द्र मा.बि., सोमनी	४३	१८९	२३२

१५	मदरसा अरबिया अहले, हर्षपुरा	०	३८	३८
१६	नव जीवन अंग्रेजी बराडिड	१०	५	१५
१७	ओमशान्ती इ. बोर्डिड स्कूल, पर्सा	१४	२१	३५
१८	आर.टि. मेमोरियल इ. बोर्डिड स्कूल, खैरटवा	०	०	०
१९	श्री जनजागृति आ.बि., ठुलो खैरटवा	३४	११४	१४८
२०	श्री जनता आ.बि., बर्दघाट	३	७४	७७
२१	श्री सावित्री आ.बि., हर्षपुरा	७	७४	८१
२२	गणेश मा.बि., बसहिया	५५	३४७	४०२
२३	मनोरमा ब्रेनबक्स एजुकेशन एकेडेमी, बैदौली	०	०	०
२४	श्री गणेश प्रा.बि., बड्की बैदौली	९	६८	७७
२५	श्री जनता प्रा.बि., धर्मौली	१८	६०	७८
२६	मदरसा अजीजिया अहले सुन्नत	०	१८	१८
२७	मदरसा रहमतिया दारुल ओलुम, श्रीरामपुर	०	३१	३१
२८	एपेक्स बोर्डिड स्कूल, कठहवा	२०	१५	३५
२९	मदरसा मादेनतुल ओलम, मा.बि., हरपुर	०	१६८	१६८
३०	श्री गणेशमान प्रा.बि., केवलपुर	८	३७	४५
३१	श्री जन जागृति मा.वि., गुठि प्रसौनी	९४	३६७	४६१
३२	डायमंड मन्टेश्वरी its care	०	०	०
३३	डीबनि सिद्धार्थ इङ्लिस स्कूल	०	०	०
३४	ज्ञान मन्दिर आ.बि. सूर्यपुरा	२४	७३	९७
३५	जीवन ज्योति प्रा.बि., झुलनीपुर	२५	८	३३
३६	मदरसा दारुल किताब वसुन्नाह	३२	४१	७३
३७	पशुपति शिक्षा मन्दिर, सूर्यपुरा	०	०	०
३८	श्री वाल्मीकि इ.बोर्डिड स्कूल, जगन्नाथपुर	०	०	०
३९	श्री गणेश मा.वि., जगन्नाथपुर	४१	२४१	२८२
४०	पिपरपाती इ. बोर्डिड स्कूल, पिपरपाती	०	०	०
४१	श्री बीपी स्मृति प्रा.बि., मर्चहवा	१७	२५	४२
४२	श्री डम्बर बहादुर आ.बि., पिपरपाती	२५	२७	५२
४३	बेलाटारी चिल्ड्रेन्स एकेडेमी	०	०	०
४४	डायमण्ड इ.बोर्डिड स्कूल गंगापुर	०	०	०
४५	श्री वाल्मीकि आधारभूत विद्यालय	२५	१०२	१२७
४६	श्री ज्ञान ज्योति प्रा.बि., अठिलही	२३	५०	७३
४७	श्री कोटहि प्रा.बि., माधवपुर	११	७६	८७

४८	सनराईज इ.बो. स्कुल, पजरकट्टी	१४	११	२५
४९	त्रिभुवन मा.बि. बेलाटारी	९८	४६०	५५८
	जम्मा	९०९	३३७७	४२८६

५.६ कुल शिक्षक शिक्षिका र शिक्षकको तालिम सम्बन्धी विवरण

क्र.स.	विद्यालयको नाम	जम्मा संख्या			तालिम प्राप्त		
		शिक्षक	शिक्षिका	जम्मा	शिक्षक	शिक्षिका	जम्मा
१	एच पाठशाला, बाउन्नगढी	३	१२	१५	३	१२	१५
२	लिटिल बुद्ध एजुकेशन फा. प्रा.लि., गोपिगंज	२०	२५	४५	७	८	१५
३	पशुपति शिक्षा मन्दिर, जमुनिया	७	५	१२	२	४	६
४	श्री ब्रह्मबाबा आधारभूत विद्यालय, जमुनिया	४	९	१३	४	९	१३
५	श्री लक्ष्मीपुरा आधारभूत विद्यालय, सिसहनिया	५	४	९	५	४	९
६	आदर्श पब्लिक इ. बोर्डिङ स्कूल, सेमरी	१३	८	२१	३	१	४
७	आदर्श इ. बोर्डिङ हाई स्कूल	१३	२३	३६	०	०	०
८	श्री आदर्श मा. बि. सेमरी	१४	१५	२९	११	८	१९
९	श्री जनता प्रा. बि. घोडाहा	३	५	८	३	५	८
१०	गोल्डेन लाइफ स्कूल, अमहावा	७	६	१३	०	०	०
११	मदरसा अरबिया अहले, सोमनी	१	२	३	०	१	१
१२	एन.सी नमुना इ. बोर्डिङ स्कूल, गिदहा	३	५	८	०	०	०
१३	श्री वीरेन्द्र आ.वि., बर्गदवा	६	४	१०	६	४	१०
१४	श्री महेन्द्र मा.बि., सोमनी	१३	६	१९	१३	६	१९
१५	मदरसा अरबिया अहले, हर्षपुरा	२	१	३	०	०	०
१६	नव जीवन अंग्रेजी बराडिङ	२	६	८	१	३	४
१७	ओमशान्ती इ. बोर्डिङ स्कूल, पर्सा	४	८	१२	४	८	१२
१८	आर.टि. मेमोरियल इ. बोर्डिङ स्कूल, खैरटवा	२	६	८	२	६	८

१९	श्री जनजागृति आ.बि., ठुलो खैरटवा	७	२	९	६	२	५
२०	श्री जनता आ.बि., बर्दघाट	५	५	१०	५	६	११
२१	श्री सावित्री आ.बि., हर्षपुरा	२	४	६	२	१	३
२२	गणेश मा.बि., बसहिया	१२	८	२०	९	६	१५
२३	मनोरमा ब्रेनबक्स एजुकेशन एकेडेमी, बैदौली	३	५	८	१	०	१
२४	श्री गणेश प्रा.बि., बडकी बैदौली	२	१	३	२	१	३
२५	श्री जनता प्रा.बि., धर्मौली	२	३	५	२	०	२
२६	मदरसा अजीजिया अहले सुन्नत	१	२	३	०	०	०
२७	मदरसा रहमतिया दारुल ओलुम, श्रीरामपुर	२	१	३	१	१	२
२८	एपेक्स बोर्डिड स्कूल, कठहवा	१०	८	१८	०	०	०
२९	मदरसा मादेनतुल ओलम मा.बि., हरपुर	१५	७	२२	४	४	५
३०	श्री गणेशमान प्रा.बि., केवलपुर	४	०	४	१	०	१
३१	श्री जन जागृति मा.वि., गुठि प्रसौनी	१९	३	२२	१९	३	२२
३२	डायमंड मन्टेश्वरी its care	०	२	२	०	२	२
३३	डीबनि सिद्धार्थ इङ्लिस स्कूल	३	८	११	१	१	२
३४	ज्ञान मन्दिर आ.बि. सूर्यपुरा	३	३	६	२	१	३
३५	जीवन ज्योति प्रा.बि , झुलनीपुर	४	२	६	३	१	४
३६	मदरसा दारुल किताब वसुन्नाह	५	५	१०	०	०	०
३७	पशुपति शिक्षा मन्दिर, सूर्यपुरा	३	५	८	१	३	४
३८	श्री वाल्मीकि इ.बोर्डिड स्कूल , जगन्नाथपुर	५	६	११	३	३	६
३९	श्री गणेश मा.वि., जगन्नाथपुर	९	३	१२	९	३	१२
४०	पिपरपाती इ. बोर्डिड स्कूल, पिपरपाती	२	९	११	२	२	४
४१	श्री बीपी स्मृति प्रा.बि., मर्चहवा	२	५	७	२	४	६
४२	श्री डम्बर बहादुर आ.बि., पिपरपाती	१६	८	२४	१६	८	२४
४३	बेलाटारी चिल्ड्रेन्स एकेडेमी	८	११	१९	२	८	१०

४४	डायमण्ड इं.बोर्डिङ स्कूल गंगापुर	४	६	१०	३	२	५
४५	श्री वाल्मीकि आधारभूत विद्यालय	४	६	१०	२	१	३
४६	श्री ज्ञान ज्योति प्रा.बि., अठिलही	१	२	३	१	२	३
४७	श्री कोटहि प्रा.बि., माधवपुर	८	५	१३	३	५	८
४८	सनराईज इ.बो. स्कूल, पजरकट्टी	८	१०	१८	५	३	८
४९	त्रिभुवन मा.बि. बेलाटारी	४०	२०	६०	३६	१६	५२
	जम्मा	३३१	३१५	६४६	२०७	१६८	३७५

५.७. वडामा रहेका विद्यालयमा शिक्षक र विद्यार्थी अनुपात

प्रतापपुर गाउँपालिकामा रहेका विद्यालयमा शिक्षक र विद्यार्थी अनुपात यस प्रकार रहेको छ :

क्र.स.	विद्यालय	जम्मा शिक्षक/ शिक्षिका संख्या	जम्मा विद्यार्थी संख्या	शिक्षक विद्यार्थी अनुपात
१	एच पाठशाला, बाउन्नगढी	१५	२५५	१:१७
२	लिटिल बुद्ध एजुकेशन फा. प्रा.लि., गोपिगंज	४५	७१२	१:१६
३	पशुपति शिक्षा मन्दिर, जमुनिया	१२	७७	१:०६
४	श्री ब्रह्मबाबा आधारभूत विद्यालय, जमुनिया	१३	१८४	१:१४
५	श्री लक्ष्मीपुरा आधारभूत विद्यालय, सिसहनिया	९	२०५	१:२३
६	आदर्श पब्लिक इ. बोर्डिङ स्कूल, सेमरी	२१	२५०	१:१२
७	आदर्श इ. बोर्डिङ हाई स्कूल	३६	८२१	१:२३
८	श्री आदर्श मा. बि. सेमरी	२९	१३३१	१:४६
९	श्री जनता प्रा. बि. घोडाहा	८	१६१	१:२०
१०	गोल्डेन लाइफ स्कूल, अमहावा	१३	२५७	१:२०
११	मदरसा अरबिया अहले, सोमनी	३	४५	१:१५
१२	एन.सी नमुना इ. बोर्डिङ स्कूल, गिदहा	८	१६४	१:२१
१३	श्री वीरेन्द्र आ.वि., बर्गदवा	१०	२०१	१:२०
१४	श्री महेन्द्र मा.बि., सोमनी	१९	५०५	१:२७

१५	मदरसा अरबिया अहले, हर्षपुरा	३	१४	१:०५
१६	नव जीवन अंग्रेजी बराडिड	८	९८	१:१२
१७	ओमशान्ती इ. बोर्डिड स्कूल, पर्सा	१२	३६१	१:३०
१८	आर.टि. मेमोरियल इ. बोर्डिड स्कूल, खैरटवा	८	४७	१:०६
१९	श्री जनजागृति आ.बि., ठुलो खैरटवा	९	२३१	१:२६
२०	श्री जनता आ.बि., बर्दघाट	१०	१५९	१:१६
२१	श्री सावित्री आ.बि., हर्षपुरा	६	१४७	१:२५
२२	गणेश मा.बि., बसहिया	२०	७३७	१:३७
२३	मनोरमा ब्रेनबक्स एजुकेशन एकेडेमी, बैदौली	८	९२	१:१२
२४	श्री गणेश प्रा.बि., बड्की बैदौली	३	१५७	१:५२
२५	श्री जनता प्रा.बि., धर्मौली	५	१३२	१:२६
२६	मदरसा अजीजिया अहले सुन्नत	३	५९	१:२०
२७	मदरसा रहमतिया दारुल ओलुम, श्रीरामपुर	३	५३	१:१८
२८	एपेक्स बोर्डिड स्कूल, कठहवा	१८	२४१	१:१३
२९	मदरसा मादेनतुल ओलम ,मा.बि., हरपुर	२२	३५५	१:१६
३०	श्री गणेशमान प्रा.बि., केवलपुर	४	९९	१:२५
३१	श्री जन जागृति मा.वि., गुठि प्रसौनी	२२	६३०	१:२९
३२	डायमंड मन्टेश्वरी its care	२	१८	१:०९
३३	डीबनि सिद्धार्थ इड्लिस स्कूल	११	१७८	१:१६
३४	जान मन्दिर आ.बि. सूर्यपुरा	६	१३२	१:२२
३५	जीवन ज्योति प्रा.बि , झुलनीपुर	६	१६	१:०३
३६	मदरसा दारुल किताब वसुन्नाह	१०	१०१	१:१०
३७	पशुपति शिक्षा मन्दिर, सूर्यपुरा	८	१५५	१:१९
३८	श्री वाल्मीकि इ.बोर्डिड स्कूल , जगन्नाथपुर	११	१२२	१:११
३९	श्री गणेश मा.वि., जगन्नाथपुर	१२	५३९	१:४५

४०	पिपरपाती इ. बोर्डिङ स्कूल, पिपरपाती	११	१३६	१:१२
४१	श्री बीपी स्मृति प्रा.बि., मर्चहवा	७	१६१	१:२३
४२	श्री डम्बर बहादुर आ.बि., पिपरपाती	२४	५१७	१:२२
४३	बेलाटारी चिल्ड्रेन्स एकेडेमी	१९	३२८	१:१७
४४	डायमण्ड इ.बोर्डिङ स्कूल गंगापुर	१०	३९७	१:४०
४५	श्री वाल्मीकि आधारभूत विद्यालय	१०	१९२	१:१९
४६	श्री ज्ञान ज्योति प्रा.बि., अठिलही	३	१२८	१:४३
४७	श्री कोटहि प्रा.बि., माधवपुर	१३	१५१	१:१२
४८	सनराईज इ.बो. स्कुल, पजरकट्टी	१८	२९१	१:१६
४९	त्रिभुवन मा.बि. बेलाटारी	६०	२०२९	१:३४

५.८. विद्यालयको शौचालय र खानेपानीको व्यवस्था

क्र.स.	विद्यालय	शौचालय संख्या	छात्र/छात्राको अलग अलग शौचालय	बालमैत्री धारा भएको/ नभएको	धारा संख्या/ पानीको क्षमता
१	एच पाठशाला, बाउन्नगढी	५	भएको	भएको	३
२	लिटिल बुद्ध एजुकेशन फा. प्रा.लि., गोपिगंज	५०	भएको	भएको	६०
३	पशुपति शिक्षा मन्दिर, जमुनिया	३	भएको	नभएको	२
४	श्री ब्रह्मबाबा आधारभूत विद्यालय, जमुनिया	३	भएको	भएको	२
५	श्री लक्ष्मीपुरा आधारभूत विद्यालय, सिसहनिया	३	भएको	भएको	४

६	आदर्श पब्लिक इ. बोर्डिड स्कूल, सेमरी	८	भएको	भएको	५
७	आदर्श इ. बोर्डिड हाई स्कूल	११	भएको	भएको	१३
८	श्री आदर्श मा. बि. सेमरी	६	भएको	भएको	३
९	श्री जनता प्रा. बि. घोडाहा	४	भएको	भएको	२
१०	गोल्डेन लाइफ स्कूल, अमहावा	५	भएको	नभएको	२
११	मदरसा अरबिया अहले, सोमनी	२	भएको	नभएको	१
१२	एन.सी नमुना इ. बोर्डिड स्कूल, गिदहा	४	भएको	नभएको	१
१३	श्री वीरेन्द्र आ.वि., बर्गदवा	२	भएको	नभएको	२
१४	श्री महेन्द्र मा.बि., सोमनी	४	भएको	नभएको	३
१५	मदरसा अरबिया अहले, हर्षपुरा	२	भएको	नभएको	१
१६	नव जीवन अंग्रेजी बराडिड	२	भएको	भएको	१
१७	ओमशान्ती इ. बोर्डिड स्कूल, पर्सा	४	भएको	भएको	३
१८	आर.टि. मेमोरियल इ. बोर्डिड स्कूल, खैरटवा	२	भएको	भएको	१
१९	श्री जनजागृति आ.बि., ठुलो खैरटवा	२	भएको	भएको	२
२०	श्री जनता आ.बि., बर्दघाट	२	भएको	नभएको	३

२१	श्री सावित्री आ.बि., हर्षपुरा	२	भएको	भएको	२
२२	गणेश मा.बि., बसहिया	६	भएको	नभएको	१
२३	मनोरमा ब्रेनबक्स एजुकेशन एकेडेमी, बैदौली	२	भएको	नभएको	१
२४	श्री गणेश प्रा.बि., बड्की बैदौली	५	भएको	भएको	२
२५	श्री जनता प्रा.बि., धर्मौली	२	भएको	भएको	२
२६	मदरसा अजीजिया अहले सुन्नत	२	भएको	नभएको	१
२७	मदरसा रहमतिया दारुल ओलुम, श्रीरामपुर	२	भएको	नभएको	०
२८	एपेक्स बोर्डिङ स्कूल, कठहवा	३	भएको	भएको	२
२९	मदरसा मादेनतुल ओलम ,मा.बि., हरपुर	८	भएको	भएको	३
३०	श्री गणेशमान प्रा.बि., केवलपुर	३	भएको	नभएको	१
३१	श्री जन जागृति मा.वि., गुठि प्रसोनी	६	भएको	भएको	३
३२	डायमंड मन्टेश्वरी its care	१	भएको	नभएको	१
३३	डीबनि सिद्धार्थ इड्लिस स्कूल	२	भएको	नभएको	१
३४	ज्ञान मन्दिर आ.बि. सूर्यपुरा	४	भएको	नभएको	२
३५	जीवन ज्योति प्रा.बि , झुलनीपुर	२	भएको	नभएको	१

३६	मदरसा दारुल किताब वसुन्नाह	६	भएको	भएको	१
३७	पशुपति शिक्षा मन्दिर, सूर्यपुरा	३	भएको	नभएको	१
३८	श्री वाल्मीकि इ.बोर्डिङ स्कूल, जगन्नाथपुर	६	भएको	भएको	१
३९	श्री गणेश मा.वि., जगन्नाथपुर	६	भएको	भएको	५
४०	पिपरपाती इ. बोर्डिङ स्कूल, पिपरपाती	४	भएको	नभएको	२
४१	श्री बीपी स्मृति प्रा.बि., मर्चहवा	२	भएको	नभएको	१
४२	श्री डम्बर बहादुर आ.बि., पिपरपाती	२	भएको	भएको	२
४३	बेलाटारी चिल्ड्रेन्स एकेडेमी	५	भएको	भएको	८
४४	डायमण्ड इ.बोर्डिङ स्कूल गंगापुर	२	भएको	भएको	३
४५	श्री वाल्मीकि आधारभूत विद्यालय	४	भएको	भएको	४
४६	श्री ज्ञान ज्योति प्रा.बि., अठिलही	४	भएको	भएको	१
४७	श्री कोटहि प्रा.बि., माधवपुर	४	भएको	भएको	१
४८	सनराईज इ.बो. स्कूल, पजरकट्टी	६	भएको	भएको	१५
४९	त्रिभुवन मा.बि. बेलाटारी	६	भएको	भएको	१४

(Handwritten signature)

५.९. विद्यालयको कक्षा कोठा, फर्निचर, खेल मैदान सम्बन्धी विवरण

क्र.स.	विद्यालय	कक्षा कोठा संख्या	वेञ्च/डेक्स सेट	खेल क्षेत्रफल (व.मि.)
१	एच पाठशाला, बाउन्नगढी	१५	५०	६५
२	लिटिल बुद्ध एजुकेशन फा. प्रा.लि., गोपिगंज	५०	४०५	१३५४.४९२
३	पशुपति शिक्षा मन्दिर, जमुनिया	७	२५	३५
४	श्री ब्रह्मबाबा आधारभूत विद्यालय, जमुनिया	१४	७५	१६
५	श्री लक्ष्मीपुरा आधारभूत विद्यालय, सिसहनिया	१३	६५	१०
६	आदर्श पब्लिक इ. बोर्डिङ स्कूल, सेमरी	१६	८५	२५००
७	आदर्श इ. बोर्डिङ हाई स्कूल	३२	३३८	१९
८	श्री आदर्श मा. बि. सेमरी	३६	३४०	१७
९	श्री जनता प्रा. बि. घोडाहा	८	५६	२५०
१०	गोल्डेन लाइफ स्कूल, अमहावा	१२	१०५	३०००
११	मदरसा अरबिया अहले, सोमनी	३	१०	२५०
१२	एन.सी नमुना इ. बोर्डिङ स्कूल, गिदहा	११	६५	११५०
१३	श्री वीरेन्द्र आ.वि., बर्गदवा	९	९०	४०००
१४	श्री महेन्द्र मा.बि., सोमनी	२२	१२०	१४१७
१५	मदरसा अरबिया अहले, हर्षपुरा	५	०	५
१६	नव जीवन अंग्रेजी बराडिङ	९	३२	३०
१७	ओमशान्ती इ. बोर्डिङ स्कूल, पर्सा	१५	७८	१५०
१८	आर.टि. मेमोरियल इ. बोर्डिङ स्कूल, खैरटवा	१०	५०	१००
१९	श्री जनजागृति आ.बि., ठुलो खैरटवा	११	५०	५०
२०	श्री जनता आ.बि., बर्दघाट	७	४६	५
२१	श्री सावित्री आ.बि., हर्षपुरा	९	३१	५५
२२	गणेश मा.बि., बसहिया	१२	१२४	१९०८
२३	मनोरमा ब्रेनबक्स एजुकेशन एकेडेमी, बैदौली	६	२०	२०

२४	श्री गणेश प्रा.बि., बड्की बैदौली	६	५०	१५
२५	श्री जनता प्रा.बि., धर्माँली	६	१७	२०
२६	मदरसा अजीजिया अहले सुन्नत	५	०	०
२७	मदरसा रहमतिया दारुल ओलुम, श्रीरामपुर	४	१५	५
२८	एपेक्स बोर्डिड स्कूल, कठहवा	९	१५०	२७०९.०५
२९	मदरसा मादेनतुल ओलम ,मा.बि., हरपुर	१३	८४	२३७०.४१८
३०	श्री गणेशमान प्रा.बि., केवलपुर	२	०	१
३१	श्री जन जागृति मा.वि., गुठि प्रसौनी	२०	२५०	१९६४०.६३
३२	डायमंड मन्टेश्वरी its care	२	०	५
३३	डीबनि सिद्धार्थ इङ्लिस स्कूल	१२	११५	२०
३४	ज्ञान मन्दिर आ.बि. सूर्यपुरा	१३	३२	२२५
३५	जीवन ज्योति प्रा.बि. , झुलनीपुर	६	१५	०
३६	मदरसा दारुल किताब वसुन्नाह	५	१०	०
३७	पशुपति शिक्षा मन्दिर, सूर्यपुरा	७	२२	०.००१
३८	श्री वाल्मीकि इ.बोर्डिड स्कूल , जगन्नाथपुर	१३	१००	५०
३९	श्री गणेश मा.वि., जगन्नाथपुर	२३	७०	२.३
४०	पिपरपाती इ. बोर्डिड स्कूल, पिपरपाती	१२	४०	४८०
४१	श्री बीपी स्मृति प्रा.बि., मर्चहवा	७	३२	१७०
४२	श्री डम्बर बहादुर आ.बि., पिपरपाती	२२	१००	०
४३	बेलाटारी चिल्ड्रेन्स एकेडेमी	२२	१००	१२०
४४	डायमण्ड इ.बोर्डिड स्कूल गंगापुर	१७	८३	१५०
४५	श्री वाल्मीकि आधारभूत विद्यालय	९	८६	१२००
४६	श्री ज्ञान ज्योति प्रा.बि., अठिलही	१०	३२	३०
४७	श्री कोटहि प्रा.बि., माधवपुर	११	१००	२३७०.३६१
४८	सनराईज इ.बो. स्कूल, पजरकट्टी	२०	५५	१००
४९	त्रिभुवन मा.बि. बेलाटारी	६०	५८५	६७५०

५.१०. विद्यालय जान लागने समय

प्रतापपुर गाउँपालिकामा रहेका विद्यालयहरूमा बालबालिका जान लाग्ने औषत समय यस प्रकार रहेको छ :

तह	विद्यालय जान लाग्ने औषत समय
वा.वि.केन्द्र/ पूर्व प्रा.वि. तह	२० मिनेट
आधारभूत तह	२० मिनेट
मा.वि. तह	३० मिनेट

५.११.बाल विकास केन्द्र र पूर्व प्रा.वि. तहमा अध्ययनरत विद्यार्थी विवरण

क) विद्यालयको बाल विकास केन्द्र र पूर्व प्रा.वि. तहमा अध्ययनरत विद्यार्थी विवरण यस प्रकार रहेको छ :

क्र.स.	विद्यालयको नाम	वा.वि.केन्द्र/पूर्व प्रा.वि. मा अध्ययनरत		
		बालक	बालिका	जम्मा
१	एच पाठशाला, बाउन्नगढी	६७	५८	१२५
२	लिटिल बुद्ध एजुकेशन फा. प्रा.लि., गोपिगंज	८४	५४	१३८
३	पशुपति शिक्षा मन्दिर, जमुनिया	९	८	१७
४	श्री ब्रह्मबाबा आधारभूत विद्यालय, जमुनिया	१६	१८	३४
५	श्री लक्ष्मीपुरा आधारभूत विद्यालय, सिसहनिया	१४	१५	२९
६	आदर्श पब्लिक इ. बोर्डिङ स्कूल, सेमरी	५१	२३	७४
७	आदर्श इ. बोर्डिङ हाई स्कूल	८०	७३	१५३
८	श्री आदर्श मा. बि. सेमरी	३०	२०	५०
९	श्री जनता प्रा. बि. घोडाहा	१३	१३	२६
१०	गोल्डेन लाइफ स्कूल, अमहावा	५१	४५	९६
११	मदरसा अरबिया अहले, सोमनी	०	०	०
१२	एन.सी नमुना इ. बोर्डिङ स्कूल, गिदहा	५७	३८	९५
१३	श्री वीरेन्द्र आ.वि., बर्गदवा	७	१६	२३
१४	श्री महेन्द्र मा.बि., सोमनी	१७	१३	३०
१५	मदरसा अरबिया अहले, हर्षपुरा	९	५	१४
१६	नव जीवन अंग्रेजी बराडिड	६३	३५	९८
१७	ओमशान्ती इ. बोर्डिङ स्कूल, पर्सा	६९	४७	११६
१८	आर.टि. मेमोरियल इ. बोर्डिङ स्कूल, खैरटवा	२५	२२	४७
१९	श्री जनजागृति आ.बि., ठुलो खैरटवा	१२	१५	२७

२०	श्री जनता आ.बि., बर्दघाट	१३	११	२४
२१	श्री सावित्री आ.बि., हर्षपुरा	८	१६	२४
२२	गणेश मा.बि., बसहिया	२४	२९	५३
२३	मनोरमा ब्रेनबक्स एजुकेशन एकेडेमी, बैदौली	०	०	०
२४	श्री गणेश प्रा.बि., बड़की बैदौली	१९	१५	३४
२५	श्री जनता प्रा.बि., धर्मौली	१७	११	२८
२६	मदरसा अजीजिया अहले सुन्नत	१३	७	२०
२७	मदरसा रहमतिया दारुल ओलुम, श्रीरामपुर	७	१३	२०
२८	एपेक्स बोर्डिङ स्कूल, कठहवा	६४	५३	११७
२९	मदरसा मादेनतुल ओलम, मा.बि., हरपुर	७	१४	२१
३०	श्री गणेशमान प्रा.बि., केवलपुर	१५	१२	२७
३१	श्री जन जागृति मा.वि., गुठि प्रसौनी	४२	३२	७४
३२	डायमंड मन्टेश्वरी its care	१४	४	१८
३३	डीबनि सिद्धार्थ इङ्लिस स्कूल	११	२३	३४
३४	ज्ञान मन्दिर आ.बि. सूर्यपुरा	१४	९	२३
३५	जीवन ज्योति प्रा.बि., झुलनीपुर	५	३	८
३६	मदरसा दारुल किताब वसुन्नाह	२०	९	२९
३७	पशुपति शिक्षा मन्दिर, सूर्यपुरा	४९	३८	८७
३८	श्री वाल्मीकि इ.बोर्डिङ स्कूल, जगन्नाथपुर	८	८	१६
३९	श्री गणेश मा.वि., जगन्नाथपुर	२२	१९	४१
४०	पिपरपाती इ. बोर्डिङ स्कूल, पिपरपाती	२३	१५	३८
४१	श्री बीपी स्मृति प्रा.बि., मर्चहवा	८	११	१९
४२	श्री डम्बर बहादुर आ.बि., पिपरपाती	२२	१८	४०
४३	बेलाटारी चिल्ड्रेन्स एकेडेमी	६६	३९	१०५
४४	डायमण्ड इ.बोर्डिङ स्कूल गंगापुर	१९	१७	३६
४५	श्री वाल्मीकि आधारभूत विद्यालय	१५	२०	३५
४६	श्री ज्ञान ज्योति प्रा.बि., अठिलही	२२	२५	४७
४७	श्री कोटहि प्रा.बि., माधवपुर	११	७	१८
४८	सनराईज इ.बो. स्कूल, पजरकट्टी	१२	१०	२२
४९	त्रिभुवन मा.बि. बेलाटारी	६३	४५	१०८

स्रोत : विद्यालय सर्वेक्षण २०८१

५. १२ . विद्यालयमा बालक्लब, अतिरिक्त क्रियाकलाप र वि.व्य.स.मा बालसहभागिता सम्बन्धी विवरण

क्र.स.	विद्यालय	अतिरिक्त क्रियालाप	पटक (महिनामा)	बालक्लब	वि.व्य.स.मा बाल सहभागिता (छ/छैन)
१	एच पाठशाला, बाउन्नगढी	हुने गरेको	४	भएको	छैन
२	लिटिल बुद्ध एजुकेशन फा. प्रा.लि., गोपिगंज	हुने गरेको	५	भएको	छैन
३	पशुपति शिक्षा मन्दिर, जमुनिया	हुने गरेको	४	भएको	छैन
४	श्री ब्रह्मबाबा आधारभूत विद्यालय, जमुनिया	हुने गरेको	२	भएको	छ
५	श्री लक्ष्मीपुरा आधारभूत विद्यालय, सिसहनिया	हुने गरेको	२	भएको	छ
६	आदर्श पब्लिक इ. बोर्डिङ स्कूल, सेमरी	हुने गरेको	४	भएको	छैन
७	आदर्श इ. बोर्डिङ हाई स्कूल	हुने गरेको	४	नभएको	छैन
८	श्री आदर्श मा. बि. सेमरी	हुने गरेको	४	नभएको	छ
९	श्री जनता प्रा. बि. घोडाहा	हुने गरेको	४	भएको	छैन
१०	गोल्डेन लाइफ स्कूल, अमहावा	हुने गरेको	४	भएको	छैन
११	मदरसा अरबिया अहले, सोमनी	हुने गरेको	१	भएको	छैन

(Handwritten signature)

१२	एन.सी नमुना इ. बोर्डिङ स्कूल, गिदहा	हुने गरेको	४	नभएको	छैन
१३	श्री वीरेन्द्र आ.वि., बर्गदवा	हुने गरेको	४	भएको	छ
१४	श्री महेन्द्र मा.बि., सोमनी	हुने गरेको	४	भएको	छ
१५	मदरसा अरबिया अहले, हर्षपुरा	हुने गरेको	४	भएको	छैन
१६	नव जीवन अंग्रेजी बराडिङ	हुने गरेको	४	नभएको	छैन
१७	ओमशान्ती इ. बोर्डिङ स्कूल, पर्सा	हुने गरेको	४	भएको	छैन
१८	आर.टि. मेमोरियल इ. बोर्डिङ स्कूल, खैरटवा	हुने गरेको	४	भएको	छैन
१९	श्री जनजागृति आ.बि., ठुलो खैरटवा	हुने गरेको	४	भएको	छ
२०	श्री जनता आ.बि., बर्दघाट	हुने गरेको	४	भएको	छ
२१	श्री सावित्री आ.बि., हर्षपुरा	हुने गरेको	४	भएको	छ
२२	गणेश मा.बि., बसहिया	हुने गरेको	२	भएको	छैन
२३	मनोरमा ब्रेनबक्स एजुकेशन एकेडेमी, बैदौली	हुने गरेको	२	नभएको	छैन
२४	श्री गणेश प्रा.बि., बड्की बैदौली	हुने गरेको	२	भएको	छैन
२५	श्री जनता प्रा.बि., धर्मौली	हुने गरेको	२	भएको	छैन

(Handwritten signature)

२६	मदरसा अजीजिया अहले सुन्नत	हुने गरेको	२	भएको	छैन
२७	मदरसा रहमतिया दारुल ओलुम, श्रीरामपुर	हुने गरेको	६	भएको	छैन
२८	एपेक्स बोर्डिङ स्कूल, कठहवा	हुने गरेको	४	नभएको	छैन
२९	मदरसा मादेनतुल ओलम ,मा.बि., हरपुर	हुने गरेको	४	भएको	छैन
३०	श्री गणेशमान प्रा.बि., केवलपुर	हुने गरेको	३	भएको	छैन
३१	श्री जन जागृति मा.वि., गुठि प्रसौनी	हुने गरेको	५	भएको	छ
३२	डायमंड मन्टेश्वरी its care	हुने गरेको	४	नभएको	छैन
३३	डीबनि सिद्धार्थ इइलिस स्कूल	हुने गरेको	४	नभएको	छैन
३४	ज्ञान मन्दिर आ.बि. सूर्यपुरा	हुने गरेको	४	भएको	छैन
३५	जीवन ज्योति प्रा.बि , झुलनीपुर	हुने गरेको	४	भएको	छैन
३६	मदरसा दारुल किताब वसुन्नाह	हुने गरेको	२	भएको	छैन
३७	पशुपति शिक्षा मन्दिर, सूर्यपुरा	हुने गरेको	४	भएको	छैन
३८	श्री वाल्मीकि इ.बोर्डिङ स्कूल , जगन्नाथपुर	हुने गरेको	४	भएको	छैन
३९	श्री गणेश मा.वि., जगन्नाथपुर	हुने गरेको	४	भएको	छैन

(Handwritten signature)

४०	पिपरपाती इ. बोर्डिङ स्कूल, पिपरपाती	हुने गरेको	४	भएको	छैन
४१	श्री बीपी स्मृति प्रा.बि., मर्चहवा	हुने गरेको	२	भएको	छैन
४२	श्री डम्बर बहादुर आ.बि., पिपरपाती	हुने गरेको	२	भएको	छ
४३	बेलाटारी चिल्ड्रेन्स एकेडेमी	हुने गरेको	४	भएको	छैन
४४	डायमण्ड इ.बोर्डिङ स्कूल गंगापुर	हुने गरेको	३	भएको	छैन
४५	श्री वाल्मीकि आधारभूत विद्यालय	हुने गरेको	४	भएको	छ
४६	श्री ज्ञान ज्योति प्रा.बि., अठिलही	हुने गरेको	४	भएको	छैन
४७	श्री कोटहि प्रा.बि., माधवपुर	हुने गरेको	४	भएको	छैन
४८	सनराईज इ.बो. स्कूल, पजरकट्टी	हुने गरेको	५	नभएको	छैन
४९	त्रिभुवन मा.बि. बेलाटारी	हुने गरेको	४	भएको	छ

५.१३ . विद्यालयमा कुहिने नकुहिने फोहोर व्यवस्थान, सेनेटरी प्याडको व्यवस्था र बालबालिकालाइ दिईने यातना सम्बन्धी विवरण

क्र.स.	विद्यालय	कुहिने/नकुहिने फोहोर अलग अलग विर्सजनको व्यवस्था भएको/नभएको	सेनेटरी प्याडको व्यवस्था	बालबालिकालाइ शारीरिक र मानसिक यातना दिने गरेको/नगरेको
१	एच पाठशाला, बाउन्नगढी	छ	छ	छैन
२	लिटिल बुद्ध एजुकेशन फा. प्रा.लि., गोपिगंज	छ	छ	छैन

३	पशुपति शिक्षा मन्दिर, जमुनिया	छैन	छ	छैन
४	श्री ब्रह्मबाबा आधारभूत विद्यालय, जमुनिया	छैन	छ	छैन
५	श्री लक्ष्मीपुरा आधारभूत विद्यालय, सिसहनिया	छ	छ	छैन
६	आदर्श पब्लिक इ. बोर्डिङ स्कूल, सेमरी	छ	छ	छैन
७	आदर्श इ. बोर्डिङ हाई स्कूल	छ	छैन	छैन
८	श्री आदर्श मा. बि. सेमरी	छ	छ	छैन
९	श्री जनता प्रा. बि. घोडाहा	छैन	छ	छैन
१०	गोल्डेन लाइफ स्कूल, अमहावा	छ	छ	छैन
११	मदरसा अरबिया अहले, सोमनी	छैन	छैन	छैन
१२	एन.सी. नमुना इ. बोर्डिङ स्कूल, गिदहा	छैन	छ	छैन
१३	श्री वीरेन्द्र आ.वि., बर्गदवा	छैन	छ	छ
१४	श्री महेन्द्र मा.बि., सोमनी	छ	छ	छैन
१५	मदरसा अरबिया अहले, हर्षपुरा	छ	छ	छैन
१६	नव जीवन अंग्रेजी बराडिङ	छैन	छ	छैन
१७	ओमशान्ती इ. बोर्डिङ स्कूल, पर्सा	छैन	छ	छैन
१८	आर.टि. मेमोरियल इ. बोर्डिङ स्कूल, खैरटवा	छैन	छैन	छ
१९	श्री जनजागृति आ.बि., ठुलो खैरटवा	छैन	छ	छैन
२०	श्री जनता आ.बि., बर्दघाट	छैन	छ	छैन
२१	श्री सावित्री आ.बि., हर्षपुरा	छैन	छ	छैन
२२	गणेश मा.बि., बसहिया	छैन	छ	छैन
२३	मनोरमा ब्रेनबक्स एजुकेशन एकेडेमी, बैदौली	छैन	छैन	छैन
२४	श्री गणेश पा.बि., बड्की बैदौली	छैन	छ	छैन
२५	श्री जनता प्रा.बि., धर्माँली	छैन	छ	छैन
२६	मदरसा अजीजिया अहले सुन्नत	छैन	छैन	छैन
२७	मदरसा रहमतिया दारुल ओलुम, श्रीरामपुर	छैन	छैन	छैन
२८	एपेक्स बोर्डिङ स्कूल, कठहवा	छ	छ	छैन
२९	मदरसा मादेनतुल ओलम, मा.बि., हरपुर	छ	छ	छैन

(Handwritten signature)

३०	श्री गणेशमान प्रा.बि., केवलपुर	छैन	छैन	छैन
३१	श्री जन जागृति मा.वि., गुठि प्रसौनी	छ	छ	छैन
३२	डायमंड मन्टेश्वरी its care	छैन	छैन	छैन
३३	डीबनि सिद्धार्थ इङ्लिस स्कूल	छैन	छ	छैन
३४	ज्ञान मन्दिर आ.बि. सूर्यपुरा	छैन	छ	छैन
३५	जीवन ज्योति प्रा.बि. झुलनीपुर	छैन	छ	छैन
३६	मदरसा दारुल किताब वसुन्नाह	छैन	छैन	छैन
३७	पशुपति शिक्षा मन्दिर, सूर्यपुरा	छैन	छैन	छैन
३८	श्री वाल्मीकि इ.बोर्डिङ स्कूल , जगन्नाथपुर	छ	छैन	छैन
३९	श्री गणेश मा.वि., जगन्नाथपुर	छ	छ	छैन
४०	पिपरपाती इ. बोर्डिङ स्कूल, पिपरपाती	छ	छ	छ
४१	श्री बीपी स्मृति प्रा.बि., मर्चहवा	छैन	छ	छैन
४२	श्री डम्बर बहादुर आ.बि., पिपरपाती	छैन	छ	छैन
४३	बेलाटारी चिल्ड्रेन्स एकेडेमी	छ	छ	छैन
४४	डायमण्ड इ.बोर्डिङ स्कूल गंगापुर	छ	छ	छैन
४५	श्री वाल्मीकि आधारभूत विद्यालय	छैन	छ	छैन
४६	श्री ज्ञान ज्योति प्रा.बि., अठिलही	छैन	छ	छ
४७	श्री कोटहि प्रा.बि., माधवपुर	छैन	छ	छैन
४८	सनराईज इ.बो. स्कूल, पजरकट्टी	छ	छ	छैन
४९	त्रिभुवन मा.बि. बेलाटारी	छैन	छ	छैन

(Handwritten signature)

परिच्छेद ६ . बाल संरक्षण

६.१ द्वन्द्वपिडित तथा जोखीममा परेका बालबालिका सम्बन्धी विवरण

प्रतापपुर गाउँपालिकामा विगत १ दशक देखि नै द्वन्द्वबाट पिडित भएका बालबालिका रहेको अवस्था छैन । हालै वि.सं. २०८१ वैसाखमा सम्पन्न घरधुरी सर्वेक्षणमा गाँपालिका भित्र १४ वर्षमुनिका १३ जना अनाथ असहाय बालबालिकाहरु भेटिएका छन्, अनाथ, असहाय, अति विपन्न र अपाङ्गता भएका बालबालिकाहरु पनि समुदायमा विभिन्न प्रकृतिको जोखिमको सिकार हुन सक्दछन् ।

६.२ विस्थापित बालबालिका सम्बन्धी विवरण

यस गाउँपालिकाको कुनै पनि वडाहरुमा विस्थापित बालबालिकाहरु नरहेको अवस्था छ ।

६.३.बालश्रमिक सम्बन्धी विवरण

प्रतापपुर गाउँपालिका क्षेत्रमा ९५ बालक र १८ जना बालिका गरी जम्मा ११३ जना बालबालिकाहरु होटेल, यातायातको साधन, घर निर्माण कार्य, ट्याक्टर र ट्रिपरमा ढुङ्गा, गिटि, बालुवा लोड अनलोड कार्य लगायको जोखिमपूर्ण श्रममा संलग्न रहेका छन् भने, ३३ जना घरेलु बालश्रमिकको रुपमा रहेका छन् ।

बालश्रममा संलग्न बालबालिकाको वडागत विवरण यस प्रकार रहेको छ :

वडा नं.	श्रममा संलग्न (होटेल, यातायातको साधन, निर्माण कार्य लगायत)			घरेलु बालश्रमिक
	बालक	बालिका	जम्मा	
१	१५	७	२२	४
२	३	१	४	३
३	१४	४	१८	३
४	५	०	५	५
५	१७	२	१९	५
६	२	०	२	४
७	१०	२	१२	०
८	१६	१	१७	६
९	१३	१	१४	३
जम्मा	९५	१८	११३	३३

६.४ बाल हिंसा, दुर्व्यवहार, बाल यौन शोषण तथा बेचबिखनसम्बन्धी विवरण

विगत ३ वर्षको अवस्था हेर्दा प्रतापपुर गाउँपालिकामा बालबालिकाहरु बेचबिखनमा परेको देखिएको छैन तर पनि १४ जना बालिकाहरु यौनजन्य जघन्य अपराध जबरजस्ती करणीमा परेका छन् भने विद्यालय समुदायमा बालबालिकाहरुसंग गरिएको छलफलमा बालबालिकाहरु यौन दुर्व्यवहारमा पर्ने गरेको अवस्था देखिएको छ ।

प्रतापपुर गाउँपालिकाका बालबालिका सम्बन्धि यौनजन्य हिंसा तथा बालअपराध सम्बन्धि सुचना माग गरिएकोमा इलाका प्रहरी कार्यालय बेलाटारीबाट प्राप्त जानकारी अनुसार कार्यालयमा दर्ता भएका मुद्दाहरुको विवरण यस प्रकार रहेको छ :

क्र.स.	आ.व.	सङ्ख्यात्मक विवरण	अपराधको प्रकृति	वडा नं.
१	२०७८/०७९	४	जबरजस्ती करणी	४,५,७,८
२	२०७९/०८०	४	जबरजस्ती करणी	५,६,७
३	२०८०/०८१	६	जबरजस्ती करणी, आत्महत्या दुरुत्साहन	५,६,७

(क) बालबालिकाले गल्लि, कमजोरी गरेमा घरपरिवारबाट गरिने व्यहार

जैमिनि नगरपालिकाको सबै घरपरिवारमा बालबालिकाले गल्लि, कमजोरी गरेमा घरबाट हुने व्यहारको विषयमा विवरण लिने क्रममा करिब ५१ प्रतिशत घरपरिवारका सदस्यले बालबालिकाहरुलाई सम्झाउने गरेको पाइएको छ भने, २३ प्रतिशतले गाली, १९ प्रतिशतले कुटपिट गर्ने र बाँकी ७ प्रतिशत हेप्ने, निन्दा गर्ने वा मनोवैज्ञानिक तनाव दिने गरेको पाइएको छ । वडागत रुपमा विस्तृत विवरण यस प्रकार रहेको छ :

वडा	१	२	३	४	५	६	७	८	९	जम्मा
गाली	३२०	२६१	६९२	१५५	२५०	३६	१७८	५१७	२१७	२६२६
कुटपिट	१७६	२००	५६७	१९५	२६२	७	१६७	४१५	११८	२१०७
खानामा बन्देज	४४	९	६	२५	१	०	०	७	०	९२
कोठामा थुन्ने	८	०	०	१२	२	१	०	१	१	२५
हेप्ने, निन्दा गर्ने वा मनोवैज्ञानिक तनाव दिने	१	१	०	३	४	०	०	०	१	१०
सम्झाउने	५५७	४७३	६८८	५९०	७६७	६१७	७२२	६८९	६५२	५७५५
अन्य	९	५	२८२	१७३	५७	२	१	१५	३१	५७५

(ख) बालबालिकाले विद्यालयमा गल्ति गरेमा विद्यालयबाट गरिएको व्यवहार सम्बन्धी विवरण

वडा	१	२	३	४	५	६	७	८	९	जम्मा
कान समातेर उठबम	२३०	२९१	५८७	४०९	४२७	१९	०	१७८	३८	२१७९
कक्षाकोठा बाट निस्कासन	१६३	१२	२	२७	६	१	०	८	१	२२०
बेन्चमा उभ्याउने	४८	९८	१	४०९	४	१	०	२९	०	५९०
शौचालयमा थुन्ने	७	४	१	०	०	०	०	३	०	१५
गाली गर्ने	१४	५	३७३	१	३१	८	१५	१५६	१५	६१८
हेप्रे, निन्दा गर्ने वा मनोवैज्ञानिक तनाव दिने	२	३	१	३	१	१	०	१	२	१४
सम्झाउने, कुनै यातना नदिने	५२५	४४६	५५२	५३८	६९८	५९५	७२२	६७९	५७३	५३२८
अन्य	९	१	२८७	२००	५९	५	१	७	४८	६१७

स्रोत : घरधुरी सर्वेक्षण २०८१

६.५ बालबालिका विरामी पर्दा उपचार गर्ने क्षमता सम्बन्धी विवरण

वडा नं.	छ	छैन	जम्मा
१	५०८	६४	५७२
२	३९७	८१	४७८
३	६७०	५१	७२१
४	४७८	३४६	८२४
५	७५१	५१	८०२
६	४७२	१४७	६१९
७	७०६	१७	७२३
८	६७३	४१	७१४
९	५४७	१०९	६५६
जम्मा	४६५५	७९८	५४५३

६.६. परिवारको सदस्यलाई बालअधिकारको विषयमा जानकारी सम्बन्धी विवरण

वडा नं.	केही कुरा सुनेको छु	थाहा छ	थाहा छैन	जम्मा
१	२९७	३०१	२०३	८०१
२	२२४	२६८	९१	६१९

३	१९५	२८९	४४९	९५१
४	५५२	३३८	१३२	१०२२
५	३३१	४२६	२०७	९७२
६	९५	३५४	३५९	८२६
७	३०	२९२	६३१	९७३
८	७४	६८८	१३९	९०५
९	१०१	४२७	३१९	८६१
जम्मा	१८९९	३३८३	२५३०	७९३०

६.७. अनाथ/असाहाय तथा सडक बालबालिकाको विवरण

यस गाउँपालिकामा १४ वर्ष मुनिका जम्मा १३ जना अनाथ/असाहाय बालबालिका रहेका छन् भने कुनै पनि सडक बालबालिका नरहेको अवस्था छ। वडागत विवरण यस प्रकार रहेको छ :

वडा नं	अनाथ/असाहाय बालक	अनाथ/असाहाय बालिका	सडक बालबालिका
१	१	१	०
२			०
३	०	१	०
४	३	२	०
५			०
६	०	०	०
७	१	०	०
८	०	०	०
९	२	२	०
जम्मा	७	६	०

६.८ कुलतमा लागेका बालबालिकाको विवरण

बालबालिकामा धुम्रपान, मद्यपान तथा लागूपदार्थ दुर्व्यसनीको लत रहेको स्थिती यस प्रकार रहेको छ :

वडा नं.	धुम्रपान/सूर्ती प्रयोग गर्ने बालबालिका संख्या	नसालु पदार्थ/लागूपदार्थ प्रयोग गर्ने बालबालिका संख्या	बाल सुधार गृहमा रहेका बालबालिका
१	१७	०	०

२	१५	२	०
३	२५	०	०
४	५८	४	०
५	१६	१	१
६	१८	१	०
७	१५	१	०
८	१४	१	०
९	११	०	०
जम्मा	१८९	१०	१

श्रोत : घरघुरी सर्वेक्षण २०८१

६.९. उमेर समुह अनुसार मृत्यु हुने बालबालिका सम्बन्धी विवरण

प्रतापपुर गाउँपालिकामा विगत ५ वर्षमा ९ जना बालबालिकाको विभिन्न कारणले मृत्यु भएको छ। उमेरसमुहको अनुसार वडागत रूपमा मृत्यु भएका बालबालिकाको विवरण यस प्रकार रहेको छ :

वडा नं.	बालबालिकाको उमेर समुह		
	५ वर्ष मुनी	५ देखि १२ वर्ष	१३ देखि १८
१			१
२	१		१
३			
४			
५	१		१
६			
७			
८			
९	१		३
जम्मा	३		६

६.१० खाद्यान्न संकटमा परेका बालबालिकाको विवरण

प्रतापपुर गाउँपालिकामा कुनै पनि बालबालिका खाद्यान्न संकटमा नपरेको अवस्था छ।

६.११. जाडो तथा गर्मीका कारण मृत्यु भएका गर्भवती महिला र बालाबालिका सम्बन्धी विवरण

प्रतापपुर गाउँपालिकामा विगत ५ वर्षमा जाडो तथा गर्मीका कारण कुनै पनि गर्भवति महिला तथा बालबालिकाको मृत्यु नभएको अवस्था छ।

६.१२. बालबालिकामा भएको दिर्घरोग र दिर्घरोगका कारण मृत्यु भएका बालबालिका सम्बन्धि विवरण

प्रतापपुर गाउँपालिकामा १८ वर्षमुनीका ३३ जना बालबालिकाहरु विभिन्न खालको दिर्घरोगको सिकार भएका छन् भने २ जना बालबालिकाको मृत्यु समेत भएको छ।

वार्ड						दिर्घरोगको कारणले मृत्यु भएको बालबालिका संख्या
	अन्य	क्षयरोग	मधुमेह	मुटु	मृगौला	
१	०			१		१
२	१	३		१		
३	०		१	२		
४	१		१		१	१
५	०	१	१	१		
६	१					
७	१					
८	२			१		
९	०					
जम्मा	६	४	३	६	१	२

६.१३. संस्थागत हेरचाहमा रहेका बालबालिका सम्बन्धी विवरण

प्रतापपुर गाउँपालिकामा १ जना बालक र ४ जना बालिका गरी जम्मा ५ जना बालबालिका संस्थागत हेरचाहमा रहेका छन्।

वडा नं	संस्थागत हेरचाहमा रहेका बालक संख्या	संस्थागत हेरचाहमा रहेका बालिका संख्या	जम्मा
१	०	०	०
२	१	०	१

३			
४	६	५	६
५	१	१	१
६	१	२	१
७	५	६	५
८	०	२	०
९	०	०	०
जम्मा	१४	१६	१४

[Handwritten signature]

परिच्छेद ७ : बाल सहभागिता

७.१. प्रतापपुर गाउँपालिकामा बालबालिका संग सम्बन्धीत विविध संरचनामा बाल सहभागिताको विवरण :

क्र.स.	संरचना	बालबालिकाको सहभागिता		
		जम्मा संख्या	बालक	बालिका
१	बालमैत्री स्थानीय शासन पालिका स्तरीय समिति	०	०	०
२	पालिकास्तरीय बालअधिकार समिति	२	१	१
३	बालमैत्री स्थानीय शासन वडा समिति	०	०	०
४	वडास्तरीय बाल अधिकार समिति	१८	९	९
५	स्वास्थ्य व्यवस्थापन समिति	०	०	०
६	विद्यालय व्यवस्थापन समिति	१०	५	५
७	वडा स्तरीय बाल अधिकार समिति	०	०	०
८	बालसमुह	९०२	३५१	५०५

७.४ बालभेला र बालबालिकाको लागि बजेट विनियोजनको विवरण

अर्थपूर्ण बालसहभागिता सुनिश्चित गर्नको लागि बालभेला महत्वपूर्ण पक्ष हो । प्रतापपुर गाउँपालिकामा योजना तर्जुमाको समयमा गरिने विभिन्न भेलाहरुमा प्रतिनिधिमुलक रुपमा केही बालबालिकाको सहभागिता गराइने गरेको भएतापनि औपचारिक रुपमा योजना छनौटको क्रममा बालभेला गर्ने कार्यको भने शुरुवात भएको छैन । नगरपालिकामा बालमैत्री स्थानीय शासन अवलम्बन भएको हुनाले आगामी आर्थिक वर्षदेखि नियमित रुपमा सबै वडा र पालिका स्तरमा बालभेला संचालन गरिने छ । हाल भने पालिकामा बालमैत्री स्थानीय शासन कार्यान्वयनको लागि रु.७,००,०००/० बजेट विनियोजन गरिएको छ । इन्द्रेणी सामाजिक विकास मञ्चले बालअधिकार परियोजना मार्फत बालमैत्री स्थानीय शासन कार्यान्वयनमा सहयोग गरिरहेको छ । यो आर्थिक वर्षमा इन्द्रेणि सामाजिक विकास मञ्चबाट रु.वराबरको कार्यक्रम रहेको छ भने र युनिसेफ नेपालबाट रु.वराबरको सहयोग बालमैत्री स्थानीय शासन कार्यान्वयनको लागि प्राप्त भएको छ । गाउँपालिकाको स्वास्थ्य र शिक्षा क्षेत्रमा गरिएको बजेट विनियोजनबाट प्रत्यक्ष रुपमा

बालबालिकाले नै लाभ प्राप्त गर्ने गर्दछन् । बालमैत्री स्थानीय शासन कार्यान्वयनको लागि सहयोगी हुन सक्ने तपशिलको शिर्षकमा आ.व. २०८०/०८१ मा बजेट विनियोजन भएको छ :

क्र.स	कार्यक्रम शिर्षक	विनियोजित बजेट
१	लागुऔषध दुर्व्यसनी, लैङ्गिक हिंसा, बालविवाह न्युनीकरण सम्बन्धी जनचेतनामुलक लघुचित्र निर्माण	४०००००
२	उपाध्यक्ष सुत्केरी भेटघाट कार्यक्रम	४०००००
३	बालमैत्री स्थानीय शासन सम्बन्धी कार्यक्रम	७०००००
४	सुत्केरी महिलाहरुका लागि निशुल्क एम्बुलेन्स सेवा	१०००००
५	राष्ट्रपति रनिङ्ग शिल्ड खेलकुद प्रतियोगिता	३०००००
६	शिक्षा शाखा अन्तर्गतका शैक्षिक विकासका कार्यक्रमहरु	
७	बहुक्षेत्रिय पोषण कार्यक्रम	
	जम्मा	

परिच्छेद ८ : आर्थिक विकास

ग्रामिण क्षेत्रको बाहुल्यता भएको यो गाउँपालिकाका अधिकांश नागरिकको प्रमुख आम्दानीको स्रोत कृषि उत्पादन नै हो । यस गाउँपालिकामा प्रशस्त उर्वर भुमी रहेको हुँदा यहाँका बासिन्दाहरु कृषि पेशामा मात्रै आवद्ध हुदा पनि वर्षभरी खानको लागि समस्या नरहेको देखिन्छ । उखु, केरा, धान, गहु, तोरी, दुग्ध पदार्थ यहाँका प्रमुख उत्पादन हुन् । पछिल्लो समयमा हरियो तरकारी उत्पादनले समेत व्यावसायिक रुप लिदैछ । कृषि बाहेक यहाँका मानिसहरुले वैदेशिक रोजगार, व्यापार व्यवसाय, सिपमुलक कार्यहरु, ज्याला मजदुरी पनि गर्दै आएको सर्वेक्षणले देखाएको छ ।

प्रतापपुर गाउँपालिकाको विभिन्न वडामा घरपरिवारको मुख्य आम्दानीको स्रोत (प्रमुख व्यवसाय एवं रोजगारी) को अवस्था यस प्रकार रहेको छ :

घरपरिवारको मुख्य पेशाको विवरण :

वडा नं.	परिवारको मुख्य आयको माध्यम (पेशा तथा रोजगारीको अवस्था)
---------	---

	कृषि तथा पशुपालन	ज्याला तथा मजदुरी	नोकरी/पेन्सन	पसल व्यवसाय	वैदेशिक रोजगारी (विप्रेक्षण)	अन्य
१	४४०	९१	३९	८५	१४६	
२	१९६	२०२	१६	७९	१२६	
३	३६१	३१८	१७	५२	२००	३
४	३१९	४००	३८	२१	२४३	१
५	५७४	२४३	१९	३७	९८	१
६	२५२	३११	६२	६९	१३०	२
७	८२३	६५	१७	३७	२८	३
८	५१८	१८१	२९	२८	१४९	
९	३१०	२२४	५४	९४	१७८	१
जम्मा	३७९३	२०३५	२९१	५०२	१२९८	११
प्रतिशत	४७.८३	२५.६६	३.६७	६.३३	१६.३६	०.१४

श्रोत : घरधुरी सर्वेक्षण २०८१

(Handwritten signature)

परिच्छेद ९ : प्रकोप तथा शान्ती सुरक्षा

९.१. प्रकोपको विवरण

यस गाउँपालिकामा विगत ५ वर्षमा मुख्य गरी क्रमशः बाढि, डुबान, आगलागी, सर्पदंश, शितलहर, चट्याड, हावाहुरी/असिना जस्ता प्राकेतिक प्रकोप देखिएको छ। साथै महामारीको रुपमा फैलिएको कोभिड १९ ले यस पालिकाको सबै वडामा असर पारेको थियो।

९.२ प्रकोपबाट भएको क्षतीको विवरण

प्रतापपुर गाउँपालिकामा वि.सं २०७५ सालदेखि हालसम्म भएका विभिन्न प्रकोपहरुबाट भएको क्षति सम्बन्धी विवरण यस प्रकार रहेको छ :

साल महिना	विपद्को घटना	प्रभावित वडा/वस्ती	प्रभावित परिवार	मानवीय क्षति	आर्थिक नोक्सानी हजारमा	अन्य क्षति
२०७८	बाढी	वडा न. २, ३, ४, ६, ८, ९	करिब ९००	नभएको	- १.५ लाख - १.७५ लाख - १.५ करोड - ५ करोड - धनबालि नष्ट - २० करोड बराबरको केरा खेति नष्ट	- एक घर पुर्ण क्षति - ३ वटा पुल क्षति - ३ वटा कलपट - ६ घर पुर्ण क्षति
२०७३, २०७६, २०७८	आगलागी	वडा न. ३, ४	५		- १ घर जलेर नष्ट - ३ घर नष्ट - ५ घर नष्ट - ६० लाख बराबरको क्षति	
२०७८	हावाहुरी	वडा न. ३ (सोमनी)	५		- ५ घर क्षति - १० लाख	
प्रत्येक वर्ष	शितलहर	सबै				
२०७६	कोभिड १९	सबै				
प्रत्येक वर्ष	सर्पदंश	वडा न. २ (सेमरी)		१ जनाको मृत्यु		
प्रत्येक वर्ष	सडक दुर्घटना	१, २, ८, ९ वडा तथा वस्तीहरू				

श्रोत : विपद् व्यवस्थापन शाखा, प्रतापपुर गाउँपालिका

९.३ बाल अपराधको विवरण

प्रतापपुर गाउँपालिकामा शान्ती सुरक्षा कायम राख्नको लागि एक ओटा इलाका प्रहरी कार्यालय रहेको छ । गाउँपालिकामा १ जना बालक बालबिज्याइका कारण बाल सुधार गृहमा रहेको अवस्था छ । प्रतापपुर गाउँपालिकाका बालबालिका सम्बन्धि यौनजन्य हिंसा तथा बालअपराध सम्बन्धि सुचना माग गरिएकोमा इलाका प्रहरी कार्यालय बेलाटारीबाट प्राप्त जानकारी अनुसार कार्यालयमा दर्ता भएका मुद्दाहरुको विवरण यस प्रकार रहेको छ :

क्र.स.	आ.व.	सङ्ख्यात्मक विवरण	अपराधको प्रकृति	वडा नं.
१	२०७८/०७९	४	जबरजस्ती करणी	४,५,७,८
२	२०७९/०८०	४	जबरजस्ती करणी	५,६,७
३	२०८०/०८१	६	जबरजस्ती करणी, आत्महत्या दुरुत्साहन	५,६,७

अनुसुची १ :

प्रतापपुर गाउँपालिकाको स्थानीय बालअधिकार समितिको विवरण

क्र.स.	नाम	पद	प्रतिनिधित्वको निकाय	कै.
१				
२				
३				
४				
५				
६				
७				
८				
९				
१०				
११				
१२				
१३				
१४				
१५				
१६				
१७				
१८				

(Handwritten signature)

अनुसुची २ :

गाउँ पालिका स्तरीय बाल संजालको त्रिवरण

क्र.स.	नाम	पद	ठेगाना	
१				
२				
३				
४				
५				
६				
७				
८				
९				
१०				
११				

(Handwritten signature)

बालमैत्री स्थानीय शासनका सुचकहरुमा प्रतापपुर गाउँपालिकाको वडाहरुको अवस्था

बालबालिकाको वस्तुगत विवरण, २०८१

सुचक	घोषणाको लागि आवश्यक प्रतिशत	वडा नं १	वडा नं २	वडा नं ३	वडा नं ४	वडा नं ५	वडा नं ६	वडा नं ७	वडा नं ८	वडा नं ९	कैफियत
बाल वचाउ											
१	९५	९५.५६	९८.०२	९७.९६	९९.०१	९३.१५	९८.४६	१००	१००	१००	
२	९५	१००	९८.०२	१००	९७.०३	९५.८९	१००	९५.४५	९७.२२	९७.८९	
३	९५	९३.३३	९८.०२	९८.९८	९७.०३	८४.९३	१००	९२.४२	९४.४४	९७.८९	
४	८०	१००	१००	९८.९८	१००	८४.९३	१००	९६.९७	१००	९८.९५	
५	८०	९७.८७	९६.१५	९६.६७	९३.९०	७२.४६	९७.४४	९७.६२	१००	१००	
६	१००	१००	१००	१००	१००	१००	१००	१००	१००	१००	
७	१००	१००	१००	१००	१००	१००	१००	१००	१००	१००	
८	१००	१००	१००	१००	१००	१००	१००	१००	१००	१००	
९	१००	९९.३८	९९.३५	१००	९९.७१	१००	१००	१००	९९.४५	९९.५४	
१०	८०	१००	९९	९५	९४.३	१००	९८.१५	९३.४२	१००	९३.३३	
११	१००	०	०	००	०	०	००	०	०	०	आधारभूत पानीको सुविधा भएको तर सबै घरको पानी जाँच नभएको
१२	१००	८०	८०	८०	८०	८०	८०	८०	८०	८०	
१३	१००	७८.६५	९९.६०	९६.८५	९९.७१	७१.५०	८७.५३	९७.३३	८५.६४	९६.९८	
१४	१००	९७.७५	८८.८५	९२.२२	९९.०२	७६.२३	७९.०६	८९.६२	८३.०९	९२.४५	
बाल संरक्षण											

१	१००	७५.३४	७७	६९.११	७४.७५	७५	८५.५२	८४.१३	८४.५८	८४.३५	
२	१००	१००	०	०	०	०	०	०	०	०	२० वर्ष उमेर पुगेर विवाह भएको
३	१००	८६.४९	४०	२५	४७	२९	०	१२	२९	१२.५	नीति बनेको सचलना बाँकी
४	८०	५०	५०	५०	५०	५०	५०	५०	५०	५०	
५	१००	१००	१००	१००	१००	१००	१००	१००	१००	१००	
६	९५	१००	१००	१००	१००	१००	१००	१००	१००	१००	
७	१००	०	०	०	०	०	०	०	०	०	
८	१००	१००	१००	१००	१००	१००	१००	१००	१००	१००	
९	५०	५०	५०	५०	५०	५०	५०	५०	५०	५०	वि.व्य.स., शिक्षक, कर्मचारीद्वारा औपचारिक प्रतिबद्धता बाँकी रहको
१०	१००	०	०	०	०	०	०	०	०	०	व्यवस्था नभएको
बाल विकास											
१	१००	७९.३४	८५.५८	६८.९४	९२.३८	६४.२०	६४.४९	६१.६४	९०.१६	७७.७८	
२	१००	९८.०७	९५.९०	९७.६९	९८.८२	९६.४८	९७.९८	९६.५८	९६.५३	९८.०९	
३	१००	१००	९०	१००	१००	१००	१००	१००	१००	९०	
४	१००	८०	१००	०	७१	५०	५०	५०	३३	८५	
५	१००	१००	१००	१००	१००	१००	१००	१००	१००	१००	
६	१००	६०	२५	४०	०	३४	५०	३८	३३	४३	
बाल सहभागिता											
१	९५	१००	१००	१००	१००	१००	१००	१००	१००	१००	
२	९५	८०	८०	८०	८०	८०	८०	८०	८०	८०	सबै बाल समूहको नियमित बैठक र कार्यक्रम नभएको

